

**T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MATEMATİK VE FEN EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
FEN BİLGİSİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**1923-2023 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE'DEKİ SİYASİ VE TOPLUMSAL
GELİŞMELERİN FEN ÖĞRETİM PROGRAMLARINA YANSIMALARI: BİR
TARİHSEL DOKÜMAN ANALİZİ**

DOKTORA TEZİ

**Ahmet Asım ŞENGÜL
0000-0001-7555-441X**

BURSA 2023

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MATEMATİK VE FEN EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

FEN BİLGİSİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

**1923-2023 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE'DEKİ SİYASİ VE TOPLUMSAL
GELİŞMELERİN FEN ÖĞRETİM PROGRAMLARINA YANSIMALARI: BİR
TARİHSEL DOKÜMAN ANALİZİ**

DOKTORA TEZİ

Ahmet Asım ŞENGÜL
0000-0001-7555-441X

Danışman
Prof. Dr. Ahmet KILINÇ

BURSA 2023

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Ahmet Asım ŞENGÜL

TEZ YAZIM KILAVUZU'NA UYGUNLUK ONAYI

“1923-2023 Yılları Arasında Türkiye’deki Siyasi ve Toplumsal Gelişmelerin Fen Öğretim Programlarına Yansımaları: Bir Tarihsel Doküman Analizi” adlı Doktora tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi hazırlayan
Ahmet Asım ŞENGÜL

Danışman
Prof. Dr. Ahmet KILINÇ

Matematik ve Fen Bilgisi Eğitimi
Ana Bilim Dalı Başkanı
Prof. Dr. Rıdvan EZENTAŞ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA BENZERLİK YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MATEMATİK VE FEN BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 23/06/2023

“1923-2023 Yılları Arasında Türkiye’deki Siyasi ve Toplumsal Gelişmelerin Fen Öğretim Programlarına Yansımaları: Bir Tarihsel Doküman Analizi”

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç, Tartışma ve Öneriler kısımlarından oluşan toplam 100 sayfalık kısmına ilişkin, 23/06/2023 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı benzerlik tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 7 ‘dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir benzerlik içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Ahmet Asım Şengül

Öğrenci No: 811751010

Anabilim Dalı: Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi

Programı: Fen Bilgisi Eğitimi

Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman
Prof. Dr. Ahmet KILINÇ

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda 811751010 numara ile kayıtlı Ahmet Asım Şengül'ün hazırladığı "1923-2023 Yılları Arasında Türkiye'deki Siyasi ve Toplumsal Gelişmelerin Fen Öğretim Programlarına Yansımaları: Bir Tarihsel Doküman Analizi" konulu Doktora çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 14/07/2023 günü 10:00-12:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin (başarılı/başarısız) olduğuna (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Sınav Komisyonu Başkanı
Prof. Dr. Ahmet KILINÇ
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye
Doç. Dr. Dilek Zeren ÖZER
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye
Prof. Dr. Mızrap BULUNUZ
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye
Doç. Dr. Barış EROĞLU
Aksaray Üniversitesi

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Arzu SÖNMEZ ERYAŞAR
Iğdır Üniversitesi

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	Ahmet Asım Şengül
Üniversite	Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Ana Bilim Dalı	Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi
Bilim Dalı	Fen Bilgisi Eğitimi
Tezin Niteliği	Doktora
Sayfa Sayısı	100
Mezuniyet Tarihi	14/07/2023
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Ahmet KILINÇ

1923-2023 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE'DEKİ SİYASİ VE TOPLUMSAL GELİŞMELERİN FEN ÖĞRETİM PROGRAMLARINA YANSIMALARI: BİR TARİHSEL DOKÜMAN ANALİZİ

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de fen eğitimi programlarının tarihsel gelişimini siyasi ve toplumsal gelişmelerin ışığında incelemektir. Bu bağlamda, Türkiye'nin son yüzyılı (1923-2023) ekonomik, siyasi ve sosyal gelişmeler açısından 1923-1945, 1945-1960, 1960-1980, 1980-2000, 2000-2023 yıl aralıkları olmak üzere beş farklı döneme ayrılmıştır. Bu dönemler için gazete haberleri, DPT raporları, MEB şura raporları ve Fen eğitimi programları doküman analizine tabii tutulmuş ve her bir doküman için dönemlere özgü meta-temalar oluşturulmuştur. Son aşamada ise dokümanlar arasında ortak olan meta-temalar incelenmiş ve her bir dönemdeki siyasi ve toplumsal gelişmelerin fen eğitimine yansımaları yorumlanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında, Ülkemizin gündemini şekillendiren haberler, DPT raporları, MEB şura kararları ve Fen eğitimi programları arasında organik bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Öte yandan 1923-1945 yılları haricinde kalan dört dönem aralığında da öncelikle yenilikçilik, eleştirel ve bilimsel düşünme gibi fikirlerin olduğu 'esneme', sonrasında ise askeri müdahaleler ile şekillenen milli ve dini motiflerin daha fazla vurgulandığı öne çıktığı 'kapanma' şeklinde ilerleyen bir döngü olduğu gözlenmiştir. Bu süreçlerde Türkiye-Amerika ilişkilerinin belirleyici olduğu anlaşılmıştır. Öte yandan 1980'li yıllara kadar tarım odaklı ekonominin eğitim programına özellikle fen eğitimi programına yansıdığı görülse de, bu dönemden itibaren liberal politikalarla birlikte teknoloji odaklı sanayileşmenin hızlanmasıyla mühendislik ve girişimcilik gibi temaların fen eğitimi programına yansıdığı gözlenmiştir.

Teknoloji odaklı bu eğilimin kaliteli bir eğitimi kaybetmek anlamında bir eşitsizlik yarattığı düşünülmüştür. Son olarak sınav sisteminin 1970li yıllarda şekillenmesi ile öğrenciler arasında kontrolsüz bir rekabetin nasıl şekillendiğine dair yorumlar yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Doküman analizi, Fen eğitimi, Siyasal ve toplumsal olaylar

ABSTRACT

Name and Surname	Ahmet Asım SENGUL
University	Bursa Uludag University
Institution	Institute of Educational Sciences
Field	Maths and Science Education
Branch	Science Education
Degree Awarded	PhD
Page Number	100
Degree Date	14/07/2023
Supervisor	Prof. Dr. Ahmet KILINÇ

THE REFLECTION OF POLITICAL AND SOCIAL DEVELOPMENTS IN SCIENCE EDUCATION PROGRAMS IN TURKEY BETWEEN 1923-2023: A HISTORICAL DOCUMENT ANALYSIS

The purpose of this study is to examine the historical development of science education programs in Turkey in the light of political and social developments. In this context, the last century of Turkey (1923-2023) is divided into five different periods: 1923-1945, 1945-1960, 1960-1980, 1980-2000, and 2000-2023, considering economic, political, and social developments. Newspaper articles, reports from the State Planning Organization (DPT), reports from the Ministry of National Education (MEB) congresses, and science education programs were subjected to document analysis for each period, and period-specific meta-themes were identified for each document. In the final stage, common meta-themes across the documents were examined, and the reflections of political and social developments on science education in each period were interpreted. The results of the study indicate an organic relationship among the news shaping the country's agenda, DPT reports, MEB congress decisions, and science education programs. However, excluding the period from 1923 to 1945, the remaining four periods show a cyclical pattern characterized by the initial emphasis on ideas such as innovation, critical thinking, and scientific thought, referred to as the "flexible" phase, followed by an increasing emphasis on national and religious motifs shaped by military interventions, referred to as the "closure" phase. It is understood that Turkey-US relations have been

influential during these processes. Furthermore, until the 1980s, the agricultural-focused economy had a significant impact on the science education program, but starting from this period, with the acceleration of technology-oriented industrialization through liberal policies, themes such as engineering and entrepreneurship have been observed to be reflected in the science education program. It is believed that this technology-oriented trend has created inequality in terms of losing quality education. Lastly, comments have been made regarding how the examination system, which took shape in the 1970s, has led to uncontrolled competition among students. In conclusion, this study highlights the interconnectedness between news, DPT reports, MEB congress decisions, and science education programs that shape the agenda of Turkey. It also reveals a cyclic pattern of "flexibility" and "closure" in the periods examined, with the influence of Turkey-US relations. The study further emphasizes the impact of economic policies and the examination system on science education, including the shift from an agricultural-focused economy to technology-oriented industrialization and the consequences of uncontrolled competition among students.

Keywords: Document analysis, science education, political and social events.

TEŞEKKÜR

Doktora tez alışmama başladığım ilk günden bu güne kadar üzerimden maddi ve manevi emeğini eksik etmeyen âlicenap, kadirşinaş AHMET KILIN hocama teőekkürlerimi bor bilirim.

Yorulduğum, üzüldüğüm anlarda dualarını ve desteklerini hiç eksik etmeyen bu dünya sermayem annem MÜNİSE ŞENGÜL, gönül insanı babam İSMAİL ŞENGÜL, dualarını esirgemeyen babaannem EMİNE ŞENGÜL ve ciğerpare kız kardeşim AYFER ŞENGÜL' e ithaf ediyorum.

Őairin de dediği gibi;

‘‘Yaşamak zorunda olduğumuz şunca yılı aykırı uçlar arasında gezdirip geçirmedikçe, alışkanlıkların sınırlarını aşmadıkça zaman zaman, yaşamak nasıl yenilik olur tükenmek değil de? ‘‘Yaşamı düz bir çizgide tutmak tükenmektir.’’

Ülkemize faydalı olması dileğiyle..

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TEZ ONAY SAYFASI.....	iv
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	viii
TEŞEKKÜR.....	ix
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
KISALTMALAR.....	xvi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2 Amaç.....	2
1.3.Önem.....	2
1.4. Varsayımlar.....	2
1.5. Sınırlılıklar.....	2
1.6. Tanımlar.....	3

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Türkiye'nin Son Yüzylında Siyasi, Ekonomik ve Toplumsal Gelişmeler ve Bu Gelişmelerin Genelde Eğitime Özelde Fen Eğitimine Yansımaları.....	4
2.1.1. 1923- 1945 Dönemi.....	4
2.1.2 1945 – 1960 Dönemi.....	8
2.1.3. 1960-1980 Dönemi.....	9
2.1.4. 1980-2000 Dönemi.....	13
2.1.5. 2000-2023 Dönemi.....	18
2.2. Siyasi, Ekonomik ve Toplumsal Gelişmeler ve Bu Gelişmelerin Genelde Eğitime Özelde Fen Eğitimine Yansımaları ile ilgili Çalışmalar....	19

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	27
3.2. Araştırmanın Metodolojisi.....	27
3.3. Veri Toplama Kaynakları ve Verilerin Analizi.....	29
3.4. Geçerlilik ve Güvenilirlik.....	29

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1. 1923-1945 Dönemi.....	30
4.1.1. Cumhuriyet Gazetesi.....	31
4.1.2. MEB Şuraları.....	36
4.1.3. Fen Eğitimi Programları.....	38
4.2. 1945-1960 Dönemi.....	40
4.2.1. Cumhuriyet Gazetesi	41
4.2.2. DPT Raporları.....	46
4.2.3. MEB Şuraları.....	46
4.2.4. Fen Programları.....	47
4.3.1960-1980 Dönemi.....	48
4.3.1. Cumhuriyet Gazetesi.....	48
4.3.2. DPT Planları.....	52
4.3.3. MEB Şuraları.....	52
4.3.4. Fen Eğitimi Programları.....	53
4.4. 1980-2000 Dönemi.....	54
4.4.1. Cumhuriyet Gazetesi.....	55
4.4.2. DPT Raporları.....	58
4.4.3. MEB Şuraları.....	59
4.4.4. Fen Eğitim Programları.....	59
4.5. 2000-2023 Dönemi.....	61
4.5.1. Cumhuriyet Gazetesi.....	61
4.5.2 Milli Eğitim Şuraları (2000-2023).....	63
4.5.3. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Raporları (DPT) (2000-2023).....	65
4.5.4 Fen Eğitimi Programı.....	66

BEŞİNCİ BÖLÜM
SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar ve Tartışma.....	68
5.2 Öneriler.....	72
KAYNAKÇA.....	74
EKLER.....	79
Ek 1: ETİK İZİNİ.....	79
ÖZ GEÇMİŞ.....	80

Tablolar Listesi

<i>Tablo</i>		<i>Sayfa</i>
1.	1923-1945 dönemi ile ilgili meta-temalar	30
2.	1945-1960 Dönemi meta-temalar	40
3.	1960-1980 arası meta-temalar	48
4.	1923-1945 dönemi ile ilgili meta-temalar.....	54

Şekiller Listesi

<i>Şekil</i>	<i>Sayfa</i>
1 Atatürk ilke ve inkılaplarının basına yansması.....	31
2 Tekke ve zaviyelerin basına yansması.....	31
3 Salgın hastalıklar örnek 1.....	32
4 Salgın Hastalıklar örnek 2.....	32
5 Devlet yatırımları örnek 1.....	33
6 Devlet yatırımları örnek 2.....	33
7 Türbeler.....	33
8 Batıl İnançlar.....	33
9 1932 yılı dil kurultayı.....	34
10 Nazilli basma fabrikası, 1935.....	34
11 Ankara fişek fabrikası, 1924.....	35
12 İlk kadın arkeolog Jale İnan.....	35
13 İlk açılan yükseköğretim kurumu Ankara ziraat enstitüsü,1930.....	36
14 Medyada Amerikan etkisi.....	42
15 1948-1962 yılları arasında ülke medyasını yansıyan salgın hastalıklar.....	43
16 Üniversite ve işsizlik.....	44
17 İş ilanları ve özel üniversiteler (1950-1960).....	45
18 Dönem içinde özel üniversiteler dair yansıyan gazete başlıkları.....	46
19 Sıkı yönetim haberleri.....	49
20 Öğrenci Olayları.....	49
21 Öğrenci Olayları.....	50
22 Küresel olaylar.....	51
23 Öğrenci isteklerinin hükümet tarafından kabul edilmesi.....	51
24 1980 darbesi sonrası medya.....	55
25 Liberal ekonominin benimsenmesinin ardından medyaya yansıyan haberler.....	56
26 Liberal politika eleştirisi.....	56
27 Liberal politikalar.....	57
28 AB sürecine dair gazete başlığı.....	57
29 AKP dönemi özelleştirmeler.....	61
30 4+4+4 sisteminin uygulanması.....	62
31 İHA ve SİHA'ların medyaya yansıma.....	62

32	COVID-19 süreci ve uzaktan eğitimin önemi.....	63
33	Temmuz 2016 darbe girişiminin önlenmesi.....	63

Simgeler ve Kısaltmalar Listesi

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

LGS: Liselere Giriş Sistemi

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

ÜSYM: Üniversiteler Arası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal yapısındaki değişimler, planlama anlayışı ve eğitim sisteminin gelişimini etkilemiştir. Öte yandan Türkiye'de planlama süreci dünya ile eş zamanlı olarak gelişmiştir. İktisadi planlamanın ilk uygulamaları, 1930'lu yıllardan 1950'lere kadar süren sanayi planlarıdır. Bu dönemde üç sanayi planı hazırlanmış ve Türkiye'nin ilk sanayi işletmeleri kurulmuştur. Ancak, 1947 yılında hazırlanan İktisadi Kalkınma Planı, beklenen Amerikan yardımının alınamaması nedeniyle uygulanamamıştır. Bunun sonucunda 1950-1960 dönemi plansız bir dönem olarak geçirilmiştir. Plansız dönemin ardından 27 Mayıs Darbesi sonrasında "planlı kalkınma" politikası benimsenmiştir. 1961 Anayasası ile Türkiye'de kalkınma planlarının hazırlanması ve uygulanması yasal bir zorunluluk haline gelmiştir. İlerleyen dönemde karma ekonomi politikası, 12 Eylül 1980 darbesi sonrasındaki neoliberal ekonomi politikaları, Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası ile yapılan anlaşmalar, Avrupa Birliği üyelik süreci gibi faktörler, eğitim planlamasını doğrudan etkilemiştir. Eğitim, ekonomik ve toplumsal kalkınmanın bir aracı olarak görüldüğü için bu değişim süreçleri, eğitim planlaması anlayışını belirleyen bir güç haline gelmiştir.

Özellikle 1980 sonrasında piyasa odaklı ekonomi politikaları, planların etkinliğini azaltmış ve eğitim planlaması da belirsizlik ortamında stratejik esneklik arayışına dönüşmüştür. Bu süreçte, ekonomik liberalleşme ve serbest piyasa politikalarının etkisiyle eğitim alanında da çeşitli değişiklikler yaşanmıştır. Özelleştirme, rekabetçi eğitim piyasası, performansa dayalı finansman modelleri gibi uygulamalar eğitim sisteminde yaygın hale gelmiştir. Eğitim planlaması, bu yeni politika yaklaşımlarına uyum sağlama ve piyasa gereksinimlerine cevap verebilme amacıyla stratejik bir esneklik arayışı içerisine girmiştir. Bu durum paralelinde ise eğitim programları ve fen eğitimi programı sıklıkla değişmiştir.

Bu çalışmada ilk olarak, tarihsel bir perspektif kazandırarak eğitime geniş bir bakış açısı sağlanmaktadır. Kısa dönemlere odaklanan değerlendirmeler yerine, yüz yıllık bir zaman dilimindeki değişimlerin ve eğilimlerin ortaya çıkması hedeflenmiştir. Bu da eğitim politikalarının ve fen eğitiminin genel gelişimi hakkında derinlemesine anlamaya katkı sağlayacaktır. İkinci olarak, çalışma, eğitimdeki ilişkileri pedagojik teoriler ve Türkiye'ye özgü gelişmeler üzerinden değil, ekonomik, siyasi ve sosyal gelişmelerin bir arka planında ve uluslararası eğilimlerle birlikte ele almaktadır. Bu yaklaşım, genel olarak eğitimin özel olarak fen eğitiminin temel sorunlarını daha kapsamlı bir şekilde ele almayı sağlayabilir.

Son olarak, Türkiye'de eğitimdeki eşitsizliklerin nasıl ve neden oluştuğunu anlamak, özellikle sınav merkezli eğitim sistemini ve bu sistemi etkileyen sosyoekonomik faktörleri incelemek önemlidir. Bu çalışma, eğitimdeki eşitsizliklerin kökenlerini anlamada katkı sağlayabilir.

1.2 Amaç

Bu çalışmanın amacı Türkiye'de fen öğretim programlarının tarihsel gelişimini ekonomik, siyasi ve sosyal gelişmelerin ışığında incelemektir. Bu kapsamda öncelikle Türkiye'nin son yüzyılı (1923-2023) ekonomik, siyasi ve sosyal gelişmelerin benzerlikleri açısından 1923- 1945, 1945-1960, 1960-1980, 1980-2000 ve 2000-2023 dönemleri şeklinde beş farklı döneme ayrılmış ve bu dönemlerdeki tarihsel gelişimler modellenmiştir. İkinci aşamada ise belirtilen dönemlerde uygulanan fen öğretim programları, geliştirilen tarihsel modellere göre analiz edilmiştir.

1.3 Önem

Bu çalışmada Türkiye'de son yüzyılda gerçekleşen sosyoekonomik devinimlerin beş farklı dönem açısından modellenmesi ve bu modellemelere göre fen öğretim programlarının analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç önemlidir.

Çünkü,

1- Böyle bir analiz, eğitime tarihsel bir bakış açısı kazandırabilir. Kısa bir dönem üzerine odaklanan değerlendirmeler yerine yüz yıllık bir bakış açısı ile birbirini takip eden paternlerin ortaya çıkarılmasını sağlayarak genelde eğitim özelde fen eğitimi politikasını anlamlandırmada derin bir bakış açısı kazandırabilir.

2. Türkiye'de genelde eğitim özelde ise Fen eğitiminde eşitsizliklerin nasıl ve neden oluştuğunu anlamada tarihsel bakış açısı faydalı olabilir.

1.4 Varsayımlar

-Bu çalışma nitel bir sorgulama olduğu için herhangi bir varsayım barındırmamaktadır.

1.5 Sınırlılıklar

Çalışma kapsamında öncelikle sınav sisteminin gelişimi üzerine odaklanmış olsa da çalışmanın ilerleyen aşamalarında Fen eğitimi programlarının gelişimine odaklanmanın temaları izlemek açısından daha uygun olduğu anlaşılmıştır.

Öncelikle farklı gazetelerde çapraz bir okuma yapılması düşünülmüşken ilerleyen dönemde arşivi en geniş olan gazete olarak Cumhuriyet gazetesi seçilmiş ve haberler bu gazetenin verileri ile sınırlandırılmıştır.

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) 1960 yılında kurulduğu için bu alandaki planları eğitim ile ilgili diğer parametrelerle kıyaslamak 1960 öncesi için mümkün olmamıştır.

1.6 Tanımlar

DPT (Devlet Planlama Teşkilatı): Türkiye'de kalkınma planlarının hazırlanması, uygulanması ve takibiyle görevli olan bir kamu kurumudur. DPT, ülkenin ekonomik, sosyal ve sektörel politikalarını belirlemek amacıyla stratejik planlama çalışmaları yürütür.

Milli Eğitim Bakanlığı Şurası: Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen ve eğitimle ilgili konuların tartışıldığı bir danışma ve değerlendirme platformudur. Şura, eğitim alanındaki sorunların ve ihtiyaçların belirlenmesi, eğitim politikalarının oluşturulması ve geliştirilmesi için önemli bir mekanizmadır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın kavramsal çerçevesi iki bölüm altında verilmiştir. Birinci bölümde Fen eğitimi programlarını şekillendiren ve Türkiye'nin son yüzyılını etkileyen siyasi, ekonomik ve sosyal olaylar beş farklı dönem halinde incelenmiş ve özetlenmiştir. İkinci bölümde ise Türkiye'de ve dünyada tarihsel olarak gelişen siyasi, ekonomik ve toplumsal olayların genelde eğitimde özelde ise Fen eğitimine yansımaları ile ilgili literatürde yer alan çalışmalar özetlenmiştir.

2.1. Türkiye'nin Son Yüzyılında Siyasi, Ekonomik ve Toplumsal Gelişmeler ve Bu Gelişmelerin Genelde Eğitime Özelde Fen Eğitimine Yansımaları

2.1.1. 1923- 1945 Dönemi

1923-1945 dönemi Türkiye için önemli bir dönemdir, çünkü bu dönemde Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu gerçekleşmiş ve ülke modernleşme sürecine girmiştir. Eğitim de bu sürecin önemli bir parçası olmuştur. Türk Eğitim Sistemi, bu dönemde Milli Eğitim şuraları, parti programları ve dünyadaki gelişmeler ışığında şekillenmiştir. Milli Eğitim şuraları, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra düzenli olarak yapılmıştır. Bu şuralarda, eğitim sistemi üzerindeki sorunlar ve çözüm önerileri tartışılmıştır. Bu şuraların sonucunda, Türk Eğitim Sistemi için birçok yenilik ve reform önerisi ortaya çıkmıştır. Latin alfabesinin kabul edilmesi, zorunlu eğitimin başlatılması ve kızların okula gitmesinin teşvik edilmesi bu reformlardan sadece bazılarıdır. Ayrıca, Türkiye'deki siyasi partilerin programları da eğitim sistemi üzerinde etkili olmuştur. Bu dönemde Cumhuriyet Halk Partisi'nin programı eğitimde laiklik, bilimsellik ve ulusalcılık ilkelerine önem vermiştir.

Bu ilkeler doğrultusunda eğitim sistemi şekillendirilmiştir. Bu dönemde Dünya genelindeki gelişmeler de Türk Eğitim Sistemi üzerinde etkili olmuştur. Özellikle, Avrupa'da ortaya çıkan eğitim sistemleri, Türkiye'de de dikkate alınmıştır. Buna bağlı olarak, Türkiye'de okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyleri belirlenmiştir. Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde eğitim alanında birçok yenilik ve reform gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde eğitim alanındaki yenilikler arasında yabancı bilim insanlarının gelmesi de önemli bir yer tutmuştur. Cumhuriyetin kurucusu ve ilk Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, modern eğitim sisteminin oluşturulması için yabancı bilim insanlarından faydalanmayı hedeflemiştir. Bu doğrultuda, birçok yabancı bilim insanı ve eğitimci Türkiye'ye davet edilmiştir. İşbirliği ve danışmanlık için yabancı ülkelerden eğitim

uzmanları getirilmiş ve Türk eğitimcileriyle birlikte çalışmışlardır. Aşağıdaki bölümde bu eğitimcilerin raporları hakkında bilgi verilmiştir.

J. Dewey

John Dewey, 1924 yılında Türkiye'deki eğitim sistemini incelemek için Atatürk tarafından Türkiye'ye davet edilmiştir. Dewey, Türkiye gezisi boyunca Türkiye'deki eğitim sistemi hakkında ayrıntılı bir rapor hazırlamıştır. Rapor, Atatürk'ün eğitimdeki yenilikçi yaklaşımını ve Türkiye'nin modern bir eğitim sistemi kurma hedeflerini övmüştür. Atatürk dönemi, Türkiye'nin eğitim alanında hızlı ve kapsamlı reformları gerçekleştirdiği bir dönemdir. Atatürk, eğitimde modernizasyon ve Batılılaşma konusunda kararlıydı ve eğitim sistemi üzerinde yoğun bir şekilde çalıştı. Atatürk'ün hedefi, Türkiye'nin Batı standartlarında bir eğitim sistemi kurması ve Atatürk dönemi eğitim reformları arasında, okulların modernize edilmesi, yeni okulların inşa edilmesi, öğretmen eğitiminin geliştirilmesi, zorunlu eğitimin uygulanması ve yeni eğitim müfredatlarının hazırlanması yer alıyordu. Atatürk, özellikle kız çocuklarının eğitimine önem vermiş ve onların eğitimine olanak sağlayacak okulların açılmasını teşvik etmiştir. Atatürk dönemi eğitim reformları, Türkiye'nin modernleşmesi ve Batılılaşması açısından son derece önemlidir. Bu dönemde, Türkiye'nin eğitimdeki Batılılaşma çabaları, ülkenin ileriye dönük gelişmesi için önemli bir adım olarak görülmüştür.

John Dewey'in raporu da Türkiye'nin eğitimdeki bu hızlı değişimini ve Atatürk'ün reformcu yaklaşımını övmüştür. John Dewey'e göre okulun amacı iki yönlüdür. Bir taraftan Millî fayda sağlayan bilginin toplanması ve yayılması görevini görececek bir merkez ve vasıta olmak (bu suretle okulları toplum hayatı ile ilişkilendirmek), diğer taraftan öğrenciyi memlekete faydalı olacak fikrî özelliklerle donatma ve alacakları bilgiyi kuramsal ve lüzumsuz olmaktan kurtarmaktır. John Dewey'in ısrarla üstünde durduğu nokta okulların aşırı teorik bilgilerden arındırılmış olması ve günlük hayatın ihtiyaçlarını karşılayan bilgilerin verilmesidir. Bu amaca ezbere eğitimden ziyade ancak uygulamalı eğitimle ulaşılabileceği, bu yüzden ders programlarına pratik ve yararlı bilgiler eklenmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu açılardan Dewey Türk Eğitim Sistemini yetersiz bulmuş ve eleştirmiştir. Bu rapor Türkiye'nin ilk, orta ve üniversite eğitiminin şekillendirilmesinde etkili olmuştur (Akyüz, 2011; Karagöz, 2018).

A. Kuhne

Yapılacak eğitim reformları için ülkemize davet edilen bir diğer bilim insanı Alfred Kühne'dir. 1925 yılında teknik eğitim konusunda inceleme yapmak üzere çağırılan Alman Sanayi ve Ticaret Bakanı danışmanıdır. A. Kühne güçlü bir devletin kurumlarının işlerlik kazanmasının yalnızca eğitilmiş insan gücünde yattığını belirtmiştir. 1925 yılı Ekim ve Kasım aylarında Ankara ve Eskişehir'de incelemeler yapan Alfred Kühne, hazırladığı 'Mesleki

Terbiyenin İnkişafı' adlı raporu Milli Eğitim Bakanlığı'na sunmuştur. Mesleki eğitimde ilköğretimin önemine değinen Kühne, ilköğretimde görev yapacak öğretmenlerin günlük hayatın ihtiyaçlarını karşılayabilecek pratik ve faydalı bilgiler ile donatılmasının gerekliliğini vurgulayarak, bu hususta Muallim Mekteplerinde ziraat eğitiminin dikkate alınması gerektiğini önermiştir. Bu yüzden Muallim Mekteplerinde bir uygulama bahçesi oluşturulmasını, bahçe ve tarla işlerinin pratik suretle öğrenilmesini önermiştir (Akyüz, 2011; Dewey, 1939; Karagöz, 2018).

B. Parker

Berly Parker, 1934 yılında İlköğretim ile ilgili incelemelerde bulunmak üzere ülkemize gelmiştir. Genel eğitim planlarından farklı olarak ilkokulların durumu ve okullardaki uygulamalar hakkında tespitler yapmış ve alınması gereken önlemler hakkında önerilerde bulunmuştur. Parker'a göre Türk ilkokulları iki sorunla karşı karşıyadır. Birincisi nicelik açısından olup, çocukların eğitimi ile ilgili gerekli araç, gereç ve teçhizatın çoğaltılması ile ilgilidir. İkinci sorun ise nitelik açısından izlenen eğitim yöntemlerinin ve alınan sonuçların iyileştirilmesidir. Rapor özellikle nitelik açısından alınacak önlemlere önem vermektedir. Niteliğin artırılması için, öğrencilerin okulda geçirdikleri zaman en iyi şekilde düzenlenmeli ve etkisiz öğretim yöntemleri terkedilmelidir. Öğretim yöntem ve tekniklerinde süreden çok uygulanan öğretim yöntemi ön plana çıkmalıdır. Öğrencinin pasif durumda kaldığı ezberci, geleneksel eğitim yöntemleri yerine öğrenciyi aktif pozisyona geçiren modern yöntem ve teknikler kullanılmalıdır. Türk ilkokullarında yapılan gözlemler; eğer öğretmenler modern bilimsel yöntemler hakkında aydınlatılır ve bu yöntemler öğrencilerin görüş, yetenek ve bilgilerini geliştirmek için uygulanırsa kısa zamanda olumlu sonuçlar verebileceğini göstermiştir (Akyüz, 2011; Karagöz, 2018).

Ö. Buyse

Bir başka yabancı uzman Belçika Teknik Eğitim uzmanı Omer Buyse'dir. 1927 yılı başında Türkiye'ye gelen Buyse'in çağrılma amacı; yeni açılacak mesleki ve teknik okulların nasıl çalışmalarını gerektiği, programları, yönetmelikleri konusunda tavsiyelerde bulunmak ve rapor vermektir. Buyse, İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Konya, Mersin, Aydın, Kütahya ve Uşak illerinde incelemelerde bulunmuş ve buralardaki teknik öğretim okullarının ne gibi çalışmalarda bulunabileceğini raporunda ayrıntıları ile açıklamıştır (Karagöz, 2018).

Wofford

Prof. Dr. Wofford, ABD Florida Üniversitesi Eğitim Koleji İlkokul Bölümü Başkanı olduğu dönemde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Türkiye'deki köy ilkokullarını incelemek amacıyla davet edilmiştir. Çalışmalarına 5 Ekim 1951 tarihinde başlayan Wofford, 1 Şubat

1952 tarihine kadar İstanbul, İzmir, Ankara, Adana, Erzurum, Trabzon, Diyarbakır ve Kırklareli'ndeki öğretmen okulları ve köy enstitülerinde incelemelerde bulunmuştur. Wofford'a göre; Türkiye ilkokullarında başlıca üç yöntem kullanılmaktadır. Bunlar anlatım, soru-cevap ve ezber yöntemleridir. Bu yöntemler ilgiyi, ihtiyacı ve çocuklar arasındaki bireysel farklılıkları gözetmeyen bir düşüncenin ürünüdür. Ona göre kullanılan öğretim metotları acilen değiştirilmelidir. Bireysel farklılıkları öne çıkarmak ve aynı tip öğrenci yetiştirmekten kaçınmak için öğretmen ünite ve projeleri mümkün olduğunca çok yöntem kullanarak işlemelidir. Çeşitli öğretim yöntemlerini kullanma hususunda öğretmenlere bilgi ve beceri kazandırılmalıdır (Akyüz, 2011; Karagöz, 2018).

Mache

Üniversite eğitiminin ülke sorunlarının çözümünde yetersiz kaldığı ile ilgili bazı raporlardan dolayı Albert Mache gibi bazı bilim insanları da Türkiye'ye davet edilmiştir. Çağdaş anlamda üniversite reformunun ülkemizde ilk kez yapıldığı 1933 yılında rapora göre 2252 sayılı kanun çıkarılmıştır. Bu kanunda üniversitelerin Avrupa modeli yönetim, eğitim ve öğretim sistemini benimsemesi öngörülmüştür. Öte yandan bu rapordan esinlenen 1946 yılındaki üniversiteler yasasıyla üniversite kurumuna özerklik verilmesinin yanında, tek üniversiteli sistemden çok üniversiteli sisteme geçilmiştir. Bu yasa ile Türkiye'nin üçüncü üniversitesi olarak Ankara Üniversitesi kurulmuştur. Ayrıca bu yasada üniversite araştırmalarının devlet tarafından destekleneceği ve ülke sorunlarına çözüm aramaya dönük olması ilkeleri eklenmiştir (Akyüz, 2011; Kınca,1990).

Yabancı eğitim bilimcilerin raporları, 1930-1950 yılları arasındaki Türkiye'deki eğitim sürecine önemli katkılarda bulunmuştur. Bu raporlar, Türkiye'nin modernleşme ve batılılaşma çabaları döneminde, eğitim sisteminin yeniden yapılandırılması ve geliştirilmesi için önemli öneriler sunmuştur. Yabancı eğitim bilimcilerin Türkiye'deki eğitim sistemine yönelik hazırladıkları raporlar, Türkiye'nin Avrupa ülkeleriyle eşit bir seviyede olması hedefi doğrultusunda ilerleme kaydetmesinde önemli bir rol oynamıştır. Yabancı eğitim bilimcilerinin raporları, Türkiye'deki eğitim sisteminin modernleşmesine yönelik kapsamlı öneriler sunmuştur (Kınca,1990). Bu raporlarda, Türkiye'deki eğitim sisteminin güçlendirilmesi ve geliştirilmesi için öncelikli olarak okuryazarlık oranının artırılması, öğretmen eğitiminin iyileştirilmesi, okulların fiziksel koşullarının iyileştirilmesi, eğitim yönetiminde merkeziyetçi bir yapıdan daha demokratik bir yapıya geçilmesi, okul müfredatının yeniden düzenlenmesi, Türk Eğitim Sistemi ile diğer ülkelerin eğitim sistemleri arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların incelenmesi gibi konular ele alınmıştır. Bu raporlar ayrıca, Türkiye'deki eğitim sisteminin toplumsal ve kültürel bağlamda incelenmesi için de bir fırsat sunmuştur. Raporda

yer alan öneriler, Türkiye'nin toplumsal ve kültürel yapısına uygun bir eğitim sistemi oluşturulmasına katkıda bulunmuştur. Sonuç olarak, yabancı eğitim bilimcilerinin raporları, Türkiye'nin modernleşme sürecinde eğitim sistemi üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuştur. Bu raporlar, Türkiye'deki eğitim sisteminin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için önemli bir yol gösterici olmuştur.

2.1.2. 1945 – 1960 Dönemi

Genel olarak bakıldığında Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi ile Türkiye siyasi, ekonomik ve sosyal açıdan önemli değişimler yaşamıştır. Adnan Menderes dönemi özellikle Türkiye'de eğitimde de birçok değişikliğe neden olmuştur. Bu dönemde Türkiye'nin genel olarak Batı'ya yaklaşması, ekonomik ve teknolojik açıdan gelişmesi, eğitim alanında da birçok yeniliğin hayata geçirilmesine vesile olmuştur.

Siyasi açıdan bakıldığında, Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte Türkiye'de çok partili hayata geçiş gerçekleşmiştir (Ahmad, 2002). Bu durum, toplumda demokratik bir atmosferin oluşmasına katkı sağlamış ve eğitim sisteminde de demokratik uygulamalara yer verilmesi yolunu açmıştır. Menderes döneminde, Türkiye'de siyasi birçok reform hayata geçirilmiş, siyasi özgürlüklerin genişlemesi ile, eğitim sistemi de çeşitli değişikliklere uğramıştır (Albayrak, 2004; Boratav, 1982; Cicioğlu, 1985).

Ekonomik açıdan bakıldığında ise, 1950'ler Türkiye'sinde, tarımın modernleşmesi, endüstrinin gelişmesi ve dış ticaretin artması gibi faktörler ekonomik büyümeyi hızlandırmıştır. Bu durum, eğitim sistemine de yansımıştır. Menderes döneminde, eğitimde sınıf farklılıklarının azaltılması ve eğitimin bölgesel farklılıklarının giderilmesi amacıyla, ülkenin çeşitli bölgelerinde okullar açılmıştır. Ayrıca, eğitimde kullanılan teknolojik araçlar ve eğitim materyalleri de artırılmıştır. Toplumsal açıdan bakıldığında, Menderes dönemi, Türkiye'de toplumsal dönüşümün yaşandığı bir dönemdir. Bu dönemde, kırsal kesimden kentlere göçün hızlandığı, nüfusun büyük bir kısmının okur-yazar olmadığı, cinsiyet eşitliği konusunda ise Türkiye'nin henüz yeterli seviyede olmadığı görülmektedir. Bu sebeple, eğitim politikaları da toplumsal dönüşümün gereksinimlerine göre şekillendirilmiştir. Menderes döneminde, kırsal kesimdeki çocukların eğitimine yönelik politikalar hayata geçirilmiş, köy okulları açılmıştır. DP'nin eğitim politikaları, toplumun geniş kesimlerinin eğitim seviyesinin yükseltilmesi amacıyla ilköğretim zorunluluğunun getirilmesi, ücretsiz kitap dağıtımı, yurt açma politikası, okul ağı genişletilmesi ve öğretmen yetiştirme programları gibi uygulamaları da içermektedir. Bu politikaların sonucunda eğitimde nitelik ve nicelik olarak birçok ilerleme kaydedildi (Ahmad, 2002). DP hükümeti, eğitim alanında önemli reformlar yapmış olsa da, bazı eleştirilere

maruz kalmıştır. Ancak, bu dönemde yapılan değişiklikler, Türkiye'nin eğitim alanında önemli bir ilerleme kaydetmesini sağlamıştır (Albayrak, 2004; Cicioğlu, 1985).

Demokrat Parti iktidarı döneminde, Avrupa ve Amerika'da eğitimde önemli gelişmeler yaşanmıştır. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında, eğitim alanındaki yenilikçi yaklaşımlar daha da önem kazanmıştır. Amerika'da, savaş sonrası dönemde yükseköğretimde büyük bir patlama yaşanmıştır. Yeni teknolojilerin eğitimde kullanımı artarken, eğitimde fırsat eşitliği, öğretmen eğitimi ve okul yönetimi konularına da ağırlık verilmiştir. Avrupa'da ise, savaş sonrası dönemde eğitimde ulusal eğitim sistemlerinin kurulması ve eğitim reformlarının gerçekleştirilmesi önemli bir gündem maddesi olmuştur. Özellikle Batı Avrupa'da, eğitimde fırsat eşitliği, öğretmen eğitimi, teknolojinin eğitimde kullanımı ve okul yönetimi konuları üzerinde durulmuştur. Ayrıca, Avrupa'da eğitimde uluslararası işbirliği de artmıştır. Bu dönemde Avrupa'da, özellikle Almanya ve Fransa'da "öğretmen merkezli eğitim" anlayışı yaygın hale gelmiştir. Genel olarak, Avrupa ve Amerika'da eğitimdeki gelişmeler, Türkiye'deki eğitim alanında da etkili olmuş ve bu dönemde Türkiye'de eğitimde bazı yenilikler gerçekleştirilmiştir. Ancak, Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik ve siyasi şartlar nedeniyle, bu yeniliklerin tam olarak hayata geçirilmesi ve sürdürülebilir hale getirilmesi zor olmuştur (Albayrak, 2004; Cicioğlu, 1985).

2.1.3. 1960-1980 Dönemi

1960 Darbesi, Türkiye'nin siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan önemli bir dönüm noktasıdır. Bu darbe, Türkiye'nin modernleşme sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Darbe sonrasında Türkiye'de birçok alanda değişimler yaşanmıştır. Örneğin Darbe sonrasında Türkiye'de siyasal partiler kapatılmış ve siyasi hayat askıya alınmıştır. Bu nedenle toplumda siyasi farkındalık düşmüş, siyasi tartışmalar azalmıştır. Darbe sonrasında Türkiye'de üniversitelerde önemli bir değişim yaşanmıştır. İdeolojik olarak belli bir yönde eğitim veren üniversiteler, bilimsel ve özgür düşüncelerin yer aldığı bir eğitim anlayışı benimsemiştir. Darbe sonrasında Türkiye'de insan haklarına ve özgürlüklere daha fazla önem vermeye başlanmıştır. Bu dönemde, basın özgürlüğü, ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü gibi konularda önemli adımlar atılmıştır.

Darbe sonrasında Türkiye'de kültürel alanda da birçok değişim yaşanmıştır. Özellikle, sanat ve edebiyat alanlarında daha özgür bir atmosfer oluşmuştur. Dönemin felsefesi, toplumda sosyal değişimlerin önemine vurgu yapmıştır. Sosyal adalet, eşitlik, özgürlük ve insan hakları gibi konular ön plana çıkmıştır. Dönemde, toplumsal yapının eleştirisi yapılırken, bireysel özgürlüklerin de önemi vurgulanmıştır. Bu nedenle, toplumsal yapı eleştirisi ile bireysel özgürlüklerin birleştirilmesi amaçlanmıştır. Öte yandan Darbe sonrasında Türkiye'de ekonomik

alandaki da birçok değişim yaşanmıştır. Dönemin felsefesi, özelleştirme, serbest piyasa ekonomisi ve dışa açılma gibi konulara odaklanmıştır (Boratav, 1982; Çavdar, 2004; Weiker, 1963).

1960 darbesi sonrasında kurulan Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınması için stratejik bir öneme sahip olmuştur. DPT, Türkiye'nin ekonomik kalkınmasını planlama, koordinasyon ve izleme gibi görevleri üstlenmiştir. Bu görevleri yerine getirmek için Türkiye'nin ihtiyaçlarına uygun planlar ve politikalar geliştirmiştir. DPT'nin kuruluşu, Türkiye'de ekonomik kalkınmanın önemini vurgulayan bir döneme denk gelmiştir. DPT, Türkiye'nin sosyal ve ekonomik sorunlarını analiz etmiş, buna uygun politikalar belirlemiş ve bunları uygulamak için gereken koordinasyonu sağlamıştır. Bu nedenle, DPT'nin kuruluşu Türkiye'nin modernleşme sürecine katkı sağlamıştır. Ancak, DPT'nin kuruluşu aynı zamanda merkezi bir yapılanmaya yol açmış ve bu nedenle de yerel dinamiklerin göz ardı edilmesine neden olmuştur. Ayrıca, DPT'nin uygulamaya konulan politikaları, zaman zaman halkın ve yerel işletmelerin ihtiyaçlarına uygun olmayabilir. Bu durum, Türkiye'deki ekonomik kalkınmanın sınırlı olmasına ve bazı bölgelerin geri kalmasına neden olmuştur.

Sonuç olarak, DPT'nin kuruluşu, Türkiye'nin modernleşme sürecinde önemli bir adım olmuştur. DPT, Türkiye'nin ekonomik kalkınmasına katkı sağlamış ve hala önemli bir kurum olarak faaliyetlerine devam etmektedir. Ancak, DPT'nin uygulamaya koyduğu politikaların halkın ve yerel işletmelerin ihtiyaçlarına uygun olması gerekmektedir. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Türkiye Cumhuriyeti tarihi açısından önemli bir yere sahiptir. DPT'nin kuruluşu, Türkiye'de ekonomik kalkınma ve modernleşme sürecinde önemli bir adım olmuştur. DPT'nin kuruluş amacı, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınması için stratejik bir planlama, koordinasyon ve izleme mekanizması oluşturmaktır. Bu amaç doğrultusunda, DPT, Türkiye'nin ihtiyaçlarına uygun ekonomik planlar ve politikalar geliştirdi. Bu politikaların uygulanması ve koordinasyonunu da sağladı. DPT, Türkiye'de ekonomik kalkınmayı planlama ve yönlendirme açısından önemli bir rol oynadı. Bu sayede, Türkiye'de birçok sektörde modernizasyon ve kalkınma sağlandı. DPT, tarım, sanayi, turizm, eğitim ve sağlık gibi alanlarda yapılan planlama çalışmaları sayesinde Türkiye'nin kalkınmasına önemli katkılar sağladı. DPT ayrıca, Türkiye'nin dış dünyayla entegrasyonu ve dış ticaretteki rekabet gücünün artırılması amacıyla da önemli çalışmalar yaptı. Bu doğrultuda, Türkiye'nin dışa açılması ve ihracata yönelik politikaların oluşturulması gibi önemli adımlar atıldı. Sonuç olarak, DPT, Türkiye Cumhuriyeti tarihi açısından önemli bir kurum olarak kabul edilir. DPT'nin kuruluşu ve çalışmaları, Türkiye'nin modernleşme sürecinde önemli bir rol oynamış ve Türkiye'nin ekonomik

kalkınmasına katkı sağlamıştır. DPT'nin çalışmaları, Türkiye'nin bugünkü ekonomik yapısının şekillenmesinde de etkili olmuştur (Kansu, 2004; Övgün, 2010; Şaylan, 1974; Türkcan, 2010; Yılmaz, 2012).

Avrupa'da, özellikle 1968 yılında, öğrenci hareketleri ve işçi grevleri gibi olaylar yaşandı. Bu dönemde, gençlerin ve işçilerin sosyal ve politik hakları için mücadele ettiği geniş kapsamlı protesto gösterileri gerçekleşti. Bu hareketler, toplumsal yapıda daha fazla demokratikleşmeye, eşitliğe ve özgürlüğe yönelik talepleri içeriyordu. Aynı dönemde Amerika'da, Vietnam Savaşı'nın devam etmesi nedeniyle anti-savaş protestoları yaşandı. Bu protestolar geniş kitleleri etkiledi ve toplumsal değişimin bir parçası olarak kabul edildi. Ayrıca, siyah hakları hareketi de bu dönemde güçlendi ve özellikle Martin Luther King Jr.'ın öldürülmesi sonrasında şiddetli olaylar yaşandı. Genel olarak, 1968-1979 dönemi hem Avrupa hem de Amerika'da siyasi ve sosyal açıdan çalkantılı bir dönemdi. Toplumsal hareketler, özellikle gençlerin ve işçilerin hakları için mücadeleleri, demokratikleşme ve özgürlük talepleri gibi konuların öne çıktığı bu dönemde, toplumsal yapıda önemli değişimler gerçekleşti (Cumhuriyet Gazetesi, 1968-1979 yılları arşiv incelemesinden derlenmiştir).

Menderes dönemi ve sonrasında DPT'nin ilk yıllarında, Türkiye'nin sanayileşme ve özel sektöre yatırımlarının başladığı ve kendi dönemi içinde bazı ilerlemelerin olduğu bir dönemdir. Bu dönemdeki özel sektör yatırımları 1950-1960 ve sonrasında 1960-1969 yılları arasında gazete arşivlerinin ilanlar bölümünden takip edildiğinde mühendis, sekreter, teknik personel, yönetici, muhasebeci ve öğretmen ilanları gözlenmiştir. Bu dönemde devlet tarafından kurulan üniversiteler vardır. Fakat üniversitelerin alacağı öğrenci sayısı az, lise ve dengi okullardan mezun olan öğrenci fazla olunca, üniversiteye giremeyen lise mezunları yer yer protestolar düzenlemişlerdir. Durum böyle olunca Özel Yüksek Öğretim kurumları kurulmuş ve bu kurumlar meslek sahibi olma garantisi vermişlerdir. O dönemde aktif olan bir başka kurum ise dersanelerdir. İstanbul ve Ankara başta olmak üzere (Mache raporunun vurguladığı) Avrupa reformuna göre düzenlenmiş üniversitelerin kendi yaptıkları (test usulü) sınavlara hazırlamaları açısından dersaneler cazip duruma gelmişlerdir.

Özel Yüksekokullar Mühendislik ve Kimya gibi alanlarda yoğunlaşmış ve sadece 'inşaat mühendisliği' ya da sadece 'makine mühendisliği' üzerine eğitim veren ve özel sektöre hitap eden tek bölümlük okullardı. 1950-1963 yılları arasındaki bu dönemde sanayileşme ve bayındırlaşmanın hızlı olduğu, doğal olarak özel sektör şirketlerin arttığı yıllardır. Cazip iş imkânı sunan bu alanlarda, Özel Yüksekokulların hemen iş imkanı bulunması adına önemi büyüktü. Kurulan yeni üniversitelerin özerk olarak faaliyette bulunması için gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Öte yandan 1961 Anayasası üniversitelere idari ve bilimsel yönden

tam bir özerklik getirmiştir. 1961 Anayasasında da ilk kez Üniversitelerle ilgili bir madde yer almıştır ve bu madde 12 Mart 1971 hareketinden sonra değiştirilmiştir.

1968'de Fransa'da başlayan öğrenci olayları etkilerini Türkiye'de de göstermiş, Türk Üniversitelerinde öğrenci istekleri biçiminde başlayan olayların etkisiyle 12 Mart 1971'den sonra Anayasanın Üniversite ile ilgili 20. maddesinde değişiklik yapılmıştır. Öte yandan 1965'te Özel Okul Kanunu ile Özel Yüksekokullar açılmaya başlanmış, fakat Ocak 1971'de Anayasa mahkemesi, "Üniversitelerin ancak Devlet eliyle kurulabileceği" hükmü ile bu düzeyde öğretim yapılmasına imkân veren kanun maddesini iptal etmiştir. Ayrıca Ankara Üniversitesi bünyesinde 1965'te kurulan Eğitim Fakültesi ile eğitim bir uzmanlık alanı olarak kabul edilmiş ve eğitim uzmanlığı denen bu yeni eğitim mesleğine üniversite düzeyinde bir kaynak sağlanmıştır. Her ne kadar 1967 yılına kadar sekiz üniversite olmasına rağmen yükseköğretim kurumları bunlarla sınırlı değildir. 1963 yılı Cumhuriyet gazetesinde başlayan 'Üniversite Öğrencileri için Tercih Kılavuzu' isimli yazı dizisinde Türkiye'de o tarihte bulunan ilk, orta, lise, üniversite ve yüksekokullar belirtilmiştir (Binbaşıoğlu,2009; Ceylan,2008; Kılıç, 2008; Şahin, 1997).

1968-1979 yılları arasındaki dönem, dünyanın birçok yerinde siyasi ve toplumsal açıdan önemli değişimlerin yaşandığı bir dönemdi. Bu nedenle, Türkiye'deki olaylar da bu genel eğilime paralel olarak gerçekleşti ve dünya ile örtüştü. Dünya genelinde, özellikle gençlerin ve işçilerin hakları için mücadele edildiği bir dönemde, Türkiye'de de benzer talepler öne çıktı. Öğrenci hareketleri, işçi grevleri ve toplumsal haklar için yapılan protestolar, dünya genelindeki benzer eylemlerle paralel olarak gerçekleşti. Ayrıca, Türkiye'deki siyasi ve toplumsal değişimler, uluslararası ilişkilerdeki gelişmelere de etki etti. Bu dönemdeki siyasi ve toplumsal değişimler, genel olarak "68 kuşağı" olarak adlandırılan hareketin bir parçasıdır. Bu hareket, kültürel, sosyal ve siyasi açıdan otoriteye karşı çıkararak, toplumda daha fazla özgürlük ve demokrasi talep ediyordu. Bu hareket, Fransız Felsefesi ve Frankfurt Okulu gibi felsefi düşünce akımlarından da etkilenmişti (Çınar, 1995; Göçek 1987; Karpat, 1986).

1968-1979 yılları arasında dünya genelinde eğitim alanında birçok önemli gelişme yaşandı. Bu dönemde eğitimdeki trendler, öğrenme sürecinin daha aktif, katılımcı ve özgür olmasına yönelikti. Bu trendlerin en önemlileri şunlardır:

1-Alternatif eğitim: Dünya genelinde birçok öğretmen, veli ve öğrenci, geleneksel eğitim sistemine alternatif olarak daha özgür, katılımcı ve kişiye özgü eğitim modelleri geliştirdi. Bu eğitim modelleri, öğrencinin ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarına göre şekillendirilerek, öğrencilerin öğrenme sürecinde daha aktif bir rol almasını sağladı.

2-Yenilikçi öğretim yöntemleri: Dünya genelinde öğretmenler, öğrencilerin ilgisini çekecek ve onların öğrenme sürecine katılımını arttıracak yenilikçi öğretim yöntemleri geliştirdiler. Örneğin, problem çözme, grup çalışması, öğrenci merkezli öğretim gibi yöntemler, sıradan derslerin ötesinde öğrencilerin daha fazla katılımını sağladı.

3-Öğrenci aktivizmi: Dünya genelinde öğrenciler, üniversitelerde ve okullarda daha fazla söz sahibi olmak için mücadele etti. Öğrenciler, daha demokratik ve özgür bir eğitim için mücadele etti, öğrenci konseyleri kurarak, okul politikalarında söz sahibi olmaya çalıştı (Cumhuriyet Gazetesi, 1968-1979 yılları arşiv incelemesinden derlenmiştir).

Bu dönemin trend bilim insanları arasında Paulo Freire, Ivan Illich, John Holt ve Neil Postman gibi isimler yer alır. Bu bilim insanları, eğitimdeki otoriter yapıyı eleştirerek, öğrenme sürecinin daha özgür, katılımcı ve kişiye özgü olmasını savundular. Paulo Freire'nin "Baskıdan Kurtuluş Pedagojisi" ve Ivan Illich'in "Okulsuz Toplum" gibi eserleri, bu dönemde eğitimde alternatif modellerin geliştirilmesine katkı sağladı.

2.1.4. 1980-2000 Dönemi

1980 Askeri Darbesi, Türkiye'nin siyasi, sosyal ve ekonomik hayatında önemli bir dönüm noktasıdır. Darbe öncesi dönemde Türkiye, siyasi istikrarsızlık, ekonomik kriz ve sosyal çalkantılarla boğuşuyordu. Darbenin amacı, bu sorunları çözmek ve ülkeyi yeniden düzenlemektir. Darbe sonrası dönemde, askeri yönetim tarafından uygulanan ekonomik programlarla, Türkiye ekonomisi bir miktar toparlanmıştır. Ancak, bu programlar, özellikle köylü kesimi ve işçi sınıfı için sıkıntılı geçmiştir. Darbe sonrası dönemde, özelleştirme, dış ticaretin serbestleştirilmesi ve özellikle turizm sektörünün geliştirilmesi gibi ekonomik reformlar gerçekleştirilmiştir. Siyasi hayatta ise, askeri yönetim tarafından oluşturulan Anayasa ile siyasi partilerin faaliyetleri sınırlandırılmış ve yasaklanan partilerin yerine yeni partiler kurulmuştur. Darbe sonrası dönemde, toplumsal muhalefet ve sendikal hareketler baskı altına alınmıştır. Sosyal hayatta da askeri yönetim tarafından bir dizi reform gerçekleştirilmiştir. Özellikle, öğretim programlarında yapılan değişiklikler, üniversiteye giriş sınavlarına getirilen değişiklikler, toplumun laikleştirilmesi amacıyla yapılan düzenlemeler bu dönemde gerçekleştirilmiştir. Ancak, bu reformların bazıları toplumda tartışma konusu olmuştur. Sonuç olarak, 1980 Askeri Darbesi Türkiye'nin siyasi, sosyal ve ekonomik hayatında önemli değişiklikler yarattı. Bu değişiklik ve ideolojik etkilerin eğitim programlarına yansımıştır. Bulgular bölümünde uzun uzun açıklandığı için burası kısa bırakılmıştır (Jenkins, 2004).

Turgut Özal, 1980'li yılların sonundan 1990'lı yılların ortalarına kadar Türkiye Cumhuriyeti'nin başbakanlığını yapmıştır. Özal dönemi, Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve siyasi alanlarında önemli değişikliklere tanıklık etmiştir (Jenkins, 2004).

Aşağıda, Özal dönemindeki önemli değişikliklerin bir özeti yer almaktadır:

Eğitim:

- Özal dönemi, Türkiye'de eğitim alanında önemli reformlara sahne oldu.
- Yeni bir eğitim anlayışı benimsendi ve 1983'te kabul edilen "Milli Eğitim Temel Kanunu" ile eğitim sistemi yeniden yapılandırıldı.
- Yükseköğretimde özerklik ilkesi benimsendi ve üniversitelerin idari ve mali özerklikleri artırıldı.
- Yurt dışındaki üniversitelere açılma izni verildi.
- İmam hatip liselerinin sayısı artırıldı.

Sosyal Hayat:

- Özal dönemi, Türkiye'de önemli bir sosyal dönüşüm sürecine işaret etmektedir.
- Özal, Türkiye'nin Batı'ya açılmasını savunarak, ülkedeki kültürel doku ve yaşam biçimi değişiklikleri için zemin hazırladı.
- İç ve dış turizm teşvik edildi ve turizm sektörü büyüdü.
- Kişi başına düşen milli gelir arttı ve yaşam standartları yükseldi.
- Tüketim toplumu olgusu güçlendi ve özellikle büyük şehirlerde alışveriş merkezleri ve AVM'ler yaygınlaştı.
- Televizyon ve diğer modern iletişim araçlarının yaygınlaşması ile iletişim ve kültürel etkileşim arttı.

Devlet Ekonomisi:

- Özal dönemi, Türkiye ekonomisi için önemli bir dönemeç oluşturdu.
- Yapısal uyum programları kapsamında, kamu sektörü küçültüldü ve özelleştirmeler yapıldı.
- Dış ticarete serbestleşme ve ihracatın artırılması hedeflendi.
- Yabancı yatırımların ülkeye çekilmesi için teşvikler verildi ve Türkiye, uluslararası yatırımcıların ilgisini çeken bir ülke haline geldi.
- Bankacılık sektöründe reformlar gerçekleştirildi ve özellikle özel bankaların sayısı arttı.
- İnşaat sektörü, ülke ekonomisinde önemli bir yer edindi (Jenkins, 2004).

Özal dönemi, Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve siyasal alanlarda önemli değişimler yaşadığı bir dönem olmuştur. Özellikle ekonomi alanında yapılan reformlar, Türkiye'nin sonraki yıllarda ekonomik büyüme ve dönüşüm sürecinde önemli bir etkiye sahip olmuştur. Bunun yanı sıra, sosyal ve eğitim alanında da bazı değişimler yaşanmıştır. Özal dönemi reformları sonucunda Türkiye ekonomisi, ihracata dayalı bir yapıya dönüşmüş ve özelleştirme,

dış ticaretin serbestleştirilmesi, teşvikler ve yabancı sermaye girişine imkan sağlayan düzenlemeler yapılmıştır. Bu sayede Türkiye ekonomisi, 1990'ların başında hızlı bir büyüme sürecine girmiştir. Ancak, bu dönemde yapılan reformların bazıları da eleştirilmiştir. Özellikle, özelleştirme sürecinde yaşanan bazı sorunlar ve sosyal farklılıkların artması, eleştirilerin odağı olmuştur (Öniş, 2004; Rodrik, 1990; Şenses, 1994).

Sosyal hayatta ise, Özal döneminde Türkiye'de kültürel, toplumsal ve siyasal açıdan önemli değişimler yaşanmıştır. Özal'ın yönetimindeki hükümet, özellikle dini kesimlerin desteğini almak amacıyla, bazı dini uygulamaları ve sembolleri serbest bırakmıştır. Bu dönemde, başörtüsü yasağı kaldırılmış ve dini faaliyetler serbestleştirilmiştir. Ancak, bu dönemde yaşanan birçok siyasal ve toplumsal olay da eleştirilere neden olmuştur. Eğitim alanında ise, Özal dönemi reformları ile birlikte eğitimde fırsat eşitliği ve özelleştirme konularına ağırlık verilmiştir. Özellikle, Özal'ın "herkes için lise" projesi ile ortaöğretimdeki fırsat eşitliği sağlanmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra, özel okulların sayısında da artış yaşanmıştır. Ancak, bu dönemde eğitimde kalite ve standartların düşmesi de eleştirilere neden olmuştur. Özal dönemi reformları, Türkiye'nin sonraki yıllarda yaşadığı ekonomik, sosyal ve siyasal değişimlerin temelini oluşturmuştur. Özellikle, ekonomide yapılan reformlar sayesinde Türkiye, 2000'li yıllarda hızlı bir büyüme sürecinin temelini oluşturmuştur (Öniş, 2004; Rodrik, 1990; Şenses, 1994).

Neoliberalizm, devletin ekonomik faaliyetlerdeki rolünün minimize edilmesini, özelleştirme, serbest ticaret, düzenlemelerin azaltılması, vergi oranlarının düşürülmesi gibi pazar ekonomisi prensiplerine dayalı bir ekonomik felsefedir. Neoliberalizm felsefesi, öncelikle 20. yüzyılın başlarında Avusturyalı ekonomistler Friedrich Hayek ve Ludwig von Mises tarafından geliştirilmiştir. Hayek ve Mises'e göre, serbest piyasa ekonomisi, üretkenliği artırır, tüketici ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılar ve refah düzeyini artırır. Neoliberalizm, II. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmıştır ve 1970'lerde ABD ve İngiltere'de ekonomik krizlerin ardından daha yaygın hale gelmiştir. Ronald Reagan'ın ABD başkanlığı ve Margaret Thatcher'ın İngiltere başbakanlığı dönemlerinde, neoliberalizm politikaları uygulanmaya başlanmıştır (Peck, Theodore, Brenner, 2010). Neoliberalizm, 1970'lerden itibaren dünya çapında yaygınlaşan bir ekonomik doktrindir. Özellikle Reagan ve Thatcher gibi liderlerin öncülüğünde ABD ve İngiltere'de benimsenerek tüm dünyaya yayılmıştır. Neoliberalizm, devletin ekonomik işlevlerini mümkün olduğunca azaltarak, özelleştirme, düşük vergiler, düzenlemelerin azaltılması ve serbest piyasa ekonomisi prensiplerinin benimsenmesini savunur (Peck, Theodore, Brenner, 2010).

Türkiye'de ise, 1980 askeri darbesi sonrasında başlayan Özal dönemi neoliberalizmin Türkiye'ye girişini simgelemektedir. Özal, devletin ekonomi üzerindeki kontrolünü azaltmayı, özelleştirmeleri, serbest ticareti ve dışa açılmayı teşvik etmiştir. Bu dönemde, kamu sektöründeki işçi sayısı azaltılmış, özelleştirme politikaları hayata geçirilmiş ve serbest piyasa ekonomisine geçiş yapılmıştır. Ancak, bu politikaların sosyal sonuçları ve eşitsizlikler tartışmalara yol açmıştır. Türkiye'deki neoliberalizm, 1980 askeri darbesi sonrası başlamıştır. Turgut Özal'ın liderliğindeki hükümet, özelleştirme, dış ticarete serbestleşme, vergi reformları ve düzenlemelerin azaltılması gibi neoliberal politikaları uygulamaya başlamıştır. Bu politikalar, Türkiye'nin ekonomik liberalizasyonunu hızlandırmış ve ihracata dayalı bir ekonomi oluşturulmasını amaçlamıştır. Ancak, Türkiye'deki neoliberal politikaların sonuçları tartışmalıdır. Bazıları, Türkiye'nin ekonomik büyümesinin ve yabancı yatırımların artmasının bu politikalara bağlı olduğunu savunurken, diğerleri ekonomik eşitsizliklerin arttığını, yoksulluğun derinleştiğini ve gelir dağılımındaki bozulmanın büyük bir sorun haline geldiğini iddia ederler. Son 50 yılda Türkiye'de neoliberal politikaların uygulanması, devletin ekonomiye olan müdahalesinin azaltılmasına ve özel sektörün önem kazanmasına yol açmıştır. Ancak, bu dönemde Türkiye'nin ekonomik ve sosyal sorunlarının devam ettiği, gelir dağılımındaki bozulmanın büyük bir sorun haline geldiği ve bölgesel eşitsizliklerin arttığı görülmektedir. Ayrıca, özellikle son yıllarda yaşanan ekonomik krizler, Türkiye'nin neoliberal politikadaki belirsizliğini de ortaya koymaktadır (Bora, 2004; Aktan, 1996; Köse ve Yeldan, 1998; Kurmuş, 2009; Oğuz, 2012; Öniş, 2004; Rodrik, 1990; Şenses, 1994).

1990-1998 yılları arasındaki dönem Türkiye için oldukça hareketli bir dönemdi. Bu dönemde siyasi ve ekonomik gelişmeler şu şekilde özetlenebilir:

Siyasi Gelişmeler:

- 1990 yılında yapılan genel seçimler sonucunda Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) ile Doğru Yol Partisi (DYP) koalisyonu kuruldu ve Turgut Özal'ın ölümüyle yerine Süleyman Demirel cumhurbaşkanı oldu.
- 1991 yılında Türkiye, Körfez Savaşı'na katılarak ABD ve Koalisyon güçlerine destek verdi.
- 1993 yılında yapılan yerel seçimlerde Refah Partisi (RP) önemli bir başarı elde etti ve İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerde belediye başkanlıklarını kazandı.
- 1994 yılında yapılan genel seçimlerde RP'nin oyları artarak 158 milletvekili çıkardı ve RP lideri Necmettin Erbakan, koalisyon hükümetinin başbakanı oldu.
- Ancak 1997 yılında askeri müdahale sonucu RP hükümeti düşürüldü ve Necmettin Erbakan'ın liderliği sona erdi. Yerine Refahyol Hükümeti kuruldu.

Ekonomik Gelişmeler:

- 1990'lı yılların başında Türkiye, dünya genelindeki ekonomik durgunluğun etkisinde kaldı ve IMF'ye başvurmak zorunda kaldı.

- 1994 yılında Türkiye ekonomisi, özellikle döviz piyasasında yaşanan krizle sarsıldı. Hükümet, ekonomik reformlar yapmak için IMF ile anlaşma imzaladı.

- Bu dönemde özelleştirme ve serbest piyasa politikaları uygulandı ve dış yatırımlar teşvik edildi.

- 1996 yılında Türkiye, Gümrük Birliği'ne girdi ve AB ile ilişkilerini güçlendirdi.

1990-1998 dönemi, Türkiye'nin hem siyasi hem de ekonomik anlamda önemli değişikliklere sahne olan bir dönemdir. Ancak bu dönemde yaşanan siyasi istikrarsızlıklar ve ekonomik krizler, ülkenin uzun vadeli kalkınmasını engellemiş ve toplumsal eşitsizlikleri derinleştirmiştir. 1994 Krizi, Türkiye ekonomisinde 1994 yılında yaşanan bir ekonomik krizdir. Krizin nedenleri arasında yüksek bütçe açıkları, yüksek enflasyon oranları, düşük tasarruf oranları, yüksek kamu borcu ve döviz kurlarındaki dalgalanmalar yer almaktadır. Krize, Türkiye'nin 1980'lerde başlayan liberal ekonomi politikalarının sonucu olarak, dışa açık bir ekonomiye sahip olması ve yabancı sermayenin büyük ölçüde yatırım yapması da etkili oldu. Dış borçların yüksekliği, cari açık oranlarının artması ve yabancı yatırımcıların Türkiye'den çıkması gibi faktörler de krizin derinleşmesinde etkili oldu. Krize yanıt olarak, hükümet IMF ve Dünya Bankası'nın yardımıyla bir istikrar programı uyguladı. Bu program, kamu harcamalarının kısıtlanması, faiz oranlarının yükseltilmesi ve Türk Lirası'nın devalüe edilmesi gibi tedbirleri içeriyordu. Kriz sonrası, Türkiye ekonomisi büyük bir toparlanma yaşadı ve 2000'li yıllarda önemli bir büyüme gösterdi. Ancak, krizin etkileri hala hissedilmektedir. Özellikle, krizin neden olduğu ekonomik ve sosyal dengesizlikler, Türkiye'deki eşitsizlikleri arttırmıştır. Krizin ardından uygulanan ekonomik politikaların da eleştirildiği ve neoliberal politikaların Türkiye'deki eşitsizlikleri arttırdığı iddia edilmektedir. 1994 krizi ve 2000 krizi, Türkiye'nin neoliberal ekonomi politikalarıyla birlikte yürüttüğü yapısal uyum programları sonucu yaşadığı ekonomik çöküşlerdir. 1980'lerin sonunda başlayan neoliberalizm akımı, Türkiye'de özellikle 1980 askeri darbesinin ardından etkisini daha da artırdı. Bu dönemde Türkiye, IMF ve Dünya Bankası'nın dayattığı yapısal uyum programlarına uymak zorunda kaldı ve bu programlar çerçevesinde kamu harcamaları kısıldı, özelleştirme ve liberalleştirme politikaları uygulandı ve dışa açılma politikaları benimsendi. Bu politikaların sonucunda, özellikle 1990'lı yılların ortalarında, Türkiye ciddi bir ekonomik krizle karşı karşıya kaldı. 1994 krizi, kamu maliyesindeki açığın artması, döviz kurlarındaki dalgalanma ve yüksek enflasyon gibi nedenlerle ortaya çıktı. Kriz sonrasında, hükümet IMF'nin dayattığı önlemleri almaya

başladı ve kamu harcamalarında kısıntıya gitmek, özelleştirme politikalarını hızlandırmak gibi tedbirler aldı.

2000 krizi ise, Türkiye'nin özellikle dış borçlarındaki artış ve bankacılık sektöründeki sorunlar nedeniyle yaşandı. Kriz sonrasında, Türkiye yeniden IMF'nin desteğiyle yapısal reformlara başvurdu ve bu reformlar çerçevesinde kamu harcamaları kısıılırken, özelleştirme ve liberalleştirme politikaları hızlandı. Neoliberal ekonomi politikalarının Türkiye'deki uygulamaları, 1994 ve 2000 krizleri gibi önemli ekonomik sarsıntılarla sonuçlandı. Bu krizler, Türkiye'nin neoliberal ekonomi politikalarının sürdürülebilir olmadığını gösterdi ve Türkiye, daha sonraki yıllarda ekonomik politikalarında değişiklikler yaparak daha kalkınmacı bir yaklaşım benimsemeye çalıştı.

2.1.5. 2000-2023 Dönemi

2000'li yılların başından itibaren Türkiye'de siyasi ve ekonomik gelişmeler oldukça hareketliydi. Özellikle AK Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte, ülkede bir dizi reform gerçekleştirildi ve ekonomik büyüme hızlandı.

Ak parti 2001 ekonomik krizi üzerine iktidara gelmiştir. 2001 yılında Türkiye'nin yaşadığı ekonomik kriz ülkede büyük bir sosyal ve ekonomik çalkantıya neden oldu. Bu kriz, Türkiye'nin kamu borçlarının sürdürülemez seviyelere ulaşması ve uluslararası finans piyasalarının olumsuz tepkisiyle tetiklendi. Krizin etkileri, işsizlik, yoksulluk ve toplumsal huzursuzluğa neden oldu.

Öte yandan 2000'li yılların başından itibaren Türkiye, Avrupa Birliği üyeliği için resmi başvurusunu yaptı ve üyelik sürecine girdi. Bu süreçte, Türkiye bir dizi reform gerçekleştirdi ve AB standartlarına uyum sağlamaya çalıştı. Ancak, süreç zaman zaman ilerleme kaydedemese de Türkiye halen AB üyeliği için çalışmalarına devam etmektedir.

2001 krizinden sonra, Türkiye ekonomik büyümesini hızlandırdı ve 2000'li yılların ortalarına kadar yüksek büyüme oranları kaydetti. Bu dönemde özellikle inşaat, turizm ve finans sektörleri hızlı bir büyüme gösterdi. Ancak, bu büyümenin sürdürülebilirliği tartışmalıydı ve 2008 küresel finans krizinin etkileriyle birlikte, Türkiye'nin ekonomisi yeniden dengelerini kaybetti.

2000'li yılların başından itibaren Türk Eğitim Sistemi çeşitli değişiklikler geçirdi. Bunlardan bazıları şunlardır:

- 2002 yılında AK Parti iktidara geldi ve eğitim sistemi üzerinde önemli değişiklikler yaptı. İlk olarak, 8 yıllık kesintisiz eğitim uygulamasını başlattı.

- 2005 yılında "Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Sistemi" (OKS) adı verilen bir sınav sistemini hayata geçirdi. Bu sistemde öğrenciler, ilköğretim sonrası giriş yapacakları ortaöğretim kurumlarına yerleşmek için bir sınavdan geçmek zorundaydı.
- 2012 yılında OKS yerine "Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş" (TEOG) adı verilen yeni bir sınav sistemi getirildi. Bu sistemde öğrenciler, ilköğretim sonrası giriş yapacakları ortaöğretim kurumlarına yerleşmek için bir sınavdan geçmek zorundaydı.
- 2012 yılında Milli Eğitim Bakanlığı, "4+4+4" adı verilen yeni bir eğitim modelini hayata geçirdi. Bu modele göre, ilköğretim 4 yıl, ortaöğretim 4 yıl ve lise eğitimi de 4 yıl olacak şekilde düzenlendi.
- 2017 yılında TEOG yerine "Liselere Geçiş Sistemi" (LGS) adı verilen yeni bir sınav sistemi getirildi. Bu sistemde öğrenciler, liseye geçiş için bir sınava tabi tutuluyor ve sonuçlara göre tercihlerini yapabiliyorlar.
- 2018 yılında Millî Eğitim Bakanlığı, yeni müfredatı hayata geçirdi. Yeni müfredatta, fen ve teknoloji dersleri daha fazla yer kapladı, yabancı dil eğitimine daha çok önem verildi ve öğrencilerin akademik başarılarının yanı sıra sosyal ve kişisel gelişimleri de dikkate alındı.

Bu değişikliklerin yanı sıra, Türk Eğitim Sistemi son yıllarda özellikle teknoloji alanında önemli gelişmeler kaydetti. Öğrencilere tablet ve bilgisayar gibi teknolojik araçlar sağlanması, uzaktan eğitim uygulamalarının geliştirilmesi gibi adımlar atıldı (Cumhuriyet Gazetesi, 1990,2020 yılları arasındaki haberler derlenerek elde edilmiştir).

2.2. Siyasi, Ekonomik ve Toplumsal Gelişmeler ve Bu Gelişmelerin Genelde Eğitime Özelde Fen Eğitimine Yansımaları ile ilgili Çalışmalar

Ay (2010), çalışmasında, 1997-1998 eğitim-öğretim yılı ile 2009-2010 eğitim-öğretim yılı arasındaki dönemde, sekiz yıllık kesintisiz temel eğitime geçiş sürecinde ilköğretimdeki okullaşma oranı ve sınıf mevcudu gibi nicel hedefleri incelemiştir. Araştırmada, ilköğretim çağındaki tüm nüfusun eğitimden yararlanıp yararlanmadığı ve bu durumun cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği de ele alınmıştır. Türkiye genelinde ve Antalya ilinde, hedeflenen yüzde 100 okullaşma oranına ulaşamadığı belirlenmiştir, bununla birlikte okullaşma oranlarının kız öğrencilerde erkek öğrencilere göre daha düşük olduğu ve her bireyin eşit şekilde ilköğretimden yararlanamadığı sonucuna varılmıştır. Derslik başına düşen öğrenci

sayısı ise Türkiye genelinde hala 30'un altına düşmemiştir, ancak Antalya ilinde son iki eğitim-öğretim yılında 30'un altında sınıf mevcudu sağlanabilmiştir. Araştırma, ulusal kampanya ve projelerin hem okullaşma oranlarının artmasında hem de derslik başına düşen öğrenci sayılarının azalmasında olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Taş (2007), çalışmasında Türkiye'de kalkınmaya yönelik eğitim planlarında belirlenen hedeflerin gerçekleşme durumunu incelemek ve bu planlar doğrultusunda yapılan uygulamalarını incelemiştir. Kaynaklar, konuyla ilgili çeşitli kitaplar, makaleler, yüksek lisans ve doktora tezleri gibi akademik yayınlardan ve DPT, TÜİK gibi resmi kurumlardan elde edilmiştir. Türkiye'deki eğitim sorunlarını ve bu sorunları çözmek için yapılan uygulamaları dönemselsel olarak analiz etmek için BYKP'lar kullanılmıştır. Eğitim ve kalkınma arasındaki ilişki, sosyal ve ekonomik kriterlere dayalı olarak açıklanmıştır. Çalışmanın temel sonucu, eğitim ve kalkınma arasındaki sıkı bağlamda Türkiye'nin eğitim alanındaki sorunlarının kronikleşmeye başladığıdır. Bu sorunun çözümü, iktisadi ve sosyal açıdan birbirine tam uyumlu ve uygulanabilir planlar hazırlamak ve uygulama sürecinde bunu süreç takip edilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Küçükkalay (1998), çalışmasında Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde hazırlanan raporlar neticesinde istihdam verileri üzerine çalışmıştır. Çalışma sonuçları incelendiğinde; Türkiye'deki kalkınma planları ile nüfus ve istihdam arasında çok yakın bir bağ bulunduğunu ancak bu bağlamda planlarda bazı eksikliklerinde olduğunu ifade etmiştir. Öncelikle, planlarda işgücü kalitesine yönelik projeksiyonlara ağırlık verilerek işgücü planlaması yapılamadığını oysa gelecekte işgücünün hızla artacağı önceden belirlenerek buna göre yeni istihdam alanları oluşturulması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca, bu istihdam alanlarının gereken nitelikteki eleman sayısı ile uyumlu olması önemli olduğunu aksi takdirde, amaçların yetersiz kalacağını ifade etmiştir. İşgücü planlaması açısından bir diğer eksiklik ise sadece ilke ve politikalara odaklanılmış olmasıdır, ancak bu ilke ve politikaların nasıl uygulanacağı ve hangi araçlarla sağlanacağı belirlenmemiştir. Ayrıca, istihdam planlaması ile yatırım, tasarruf ve diğer plan bölümleri arasındaki ilişkiye de yeterince yer verilmediğini saptamıştır.

Beydemir (2006), Türkiye'de 1960 ile 1980 dönemi arasında uygulamaya konulan Beş Yıllık Kalkınma Planlarının özelliklerini, hedeflerini ve planlama yöntemlerini kısaca açıklamayı amaçlamıştır. Ayrıca, bu dönemdeki planların siyasal, sosyal ve ekonomik açılardan incelenmesi, eksik kalan yönlerinin ve uygulanması gereken yapısal değişikliklerin neler olduğunu belirtmeyi hedeflemiştir. Küreselleşme, esnekleşme ve post-fordizm kavramlarıyla birlikte yaygınlaşan sanayi toplumunun yerini bilgi toplumunun aldığı iddiası, kalkınma tartışmalarının şeklini değiştirmiştir. Batı sanayisinin az gelişmiş ülkelere kaydığı ve sermaye

birikiminin salt bilgi üretimine dayandığı varsayılmaktadır. Bu şekilde, kalkınmanın temel unsuru artık sanayileşme değil, bilgi toplumuna erişmek olarak kabul edilmektedir. Gelişmiş ülkelerin hâkimiyetinin önemli bir dayanağı, en gelişmiş ve nitelikli sanayi sektörlerine sahip olmalarıdır. 1970'lerden bu yana yaşanan inişli çıkışlı krizlerin merkez kapitalist ülkeler tarafından atlatılmasında en önemli neden köklü sanayi alt yapıları olmuştur.

Türker (2000), Türkiye'de eğitim sektörünün ilerlemesi, ekonomik kalkınma açısından değerlendirildiğinde, 1996 yılı itibarıyla hâlâ nüfusun %13'ü okuma yazma bilmediğini ifade etmiştir. Cinsiyetler arasında eşitsizlik mevcut olduğunu, kadınların eğitim ve öğretim düzeyleri erkeklere göre daha düşük olduğunu söylemiştir. Türker (2000)' e göre, kadınların iktisadi büyüme ve kalkınmadaki rolü ve önemi göz önüne alındığında, eğitimdeki cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi gerekmektedir. Yükseköğrenim okullaşma oranı oldukça düşüktür. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı yüksektir ve bu durum eğitim kalitesini düşürmektedir. Eğitim, toplam sabit sermaye yatırımları ve konsolide bütçe içinde aldığı pay açısından yetersizdir. Eğitime ayrılan kaynaklar artırılmalıdır. Türkiye, araştırma ve deneysel geliştirme göstergeleri arasında yer alan GSYİH'ye oranla araştırma-geliştirme harcamalarına ayrılan pay ve 10.000 faal işgücüne düşen araştırmacı personel sayısı açısından gelişmiş ülkelerin gerisindedir. Teknolojik ilerleme düzeyi ve nitelikli insan kaynağıyla yakından ilişkili olan araştırma-geliştirme faaliyetlerine gerekli önem verilmelidir. Türkiye'de konut sektörünün sabit sermaye yatırımları içindeki payı, hızlı nüfus artışı ve kentleşmeden kaynaklanan sosyal ihtiyaçlar sebebiyle oldukça yüksektir.

Korkmaz (1995)' a göre eğitim, sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmenin önemli bir unsuru olarak değerlendirilmektedir. Bir ülkenin ekonomik, teknolojik ve sosyal açıdan ilerlemesi, nitelikli insan gücünün varlığına dayanmaktadır. Nitelikli insan gücü kaynağının oluşumu ise ülkenin eğitim sistemi, bu sistemi destekleyen kaynaklar ve bu kaynakların etkin bir şekilde kullanımı ile yakından ilişkilidir. Günümüzde kaynakların sınırlı olduğu bir gerçektir. Bu durum, gelişmekte olan ülkelerde ekonomik ve sosyal kalkınmanın temelini oluşturan eğitim sektöründe kaynakların verimli bir şekilde kullanılmasının önemini ortaya koymaktadır. Bütün plan dönemlerinde, öğrenci sayısı açısından hedeflere ulaşma oranları arasında istatistiksel olarak önemli bir farklılık bulunmamıştır. Eğitim kademeleri ve plan dönemlerinin öğrenci maliyetleri üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. İlkokullar ile ortaokullar ve liseler arasında plan dönemlerine bağlı olarak şube sayısı bakımından farklar bulunmaktadır. Ortaokullar ile liseler arasında ise genel olarak fark bulunmamaktadır, ancak 5. Kalkınma Planında istisnai bir durum söz konusudur. İlkokullar ile ortaokullar ve liseler arasında ise ortalama bir şubeye düşen öğrenci sayısı bakımından farklar bulunmaktadır.

Ortaokullar ile liseler arasında ise 4. Kalkınma Planında istisnai bir durum dışında farklar vardır. Okul türleri ile öğrenci başarıları arasında önemli bir ilişki bulunurken, plan dönemleri ve öğrenci başarıları arasında önemli bir ilişki bulunmamaktadır. Ayrıca plan dönemlerine göre okul türlerinin öğrenci başarıları üzerinde de belirgin bir etkisi bulunmamaktadır.

Gül (1992), Kalkınma planlarında eğitime ilişkin sayısal hedefler ve gerçekleşme düzeyini incelemiş ve sayısal verilerle sonuçlarını ifade etmiştir. İstatistiki bir çıkarım üzerine düzenlenen bu çalışmada, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde (1985-1989), yükseköğretim çağına gelmiş olan 4.052.000 kişinin plan dönemi sonunda 328.000 artarak 4.380.000'e ulaşacağı öngörülmüştür. Aynı dönemde, bu yaş grubundaki nüfusun okullaşma oranının yüzde 9'dan 12'ye çıkarılması hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda, 161.000 kişilik ek kapasite oluşturulması ve öğrenci sayısının 365.000'den 526.000'e çıkarılması öngörülmüştür. Gerçekleşen verilere bakıldığında, yükseköğretim çağ nüfusu tahminleri doğru çıkmıştır. Plan dönemi boyunca hedeflenen toplam öğrenci sayısı ve okullaşma oranları aşılmıştır. Plan dönemi başında okullaşma oranı yüzde 9,8 iken, plan dönemi sonunda yüzde 12,6 olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca, 1982-1983 öğretim yılından itibaren Açık öğretim Fakültesi'ne öğrenci alınması, plan hedeflerinin üzerine çıkılmasında etkili olmuştur. Bu plan kapsamında, toplam öğretim elemanı sayısının 24.300'ten 45.000'e çıkarılması hedeflenmiştir, ancak gerçekleşen sayı 26.856 olmuştur. Plan dönemi başında ortalama bir öğretim elemanına düşen öğrenci sayısı 18 iken, plan dönemi ortalarında 20'ye yükselmiş ve plan dönemi sonunda 19'a düşmüştür. Yüksek öğretim kurumlarında ders veren akademik kariyere sahip olmayan kişilerin de öğretim elemanı sayısına dahil edilmesi, öğretim elemanı sayısının yüksek görünmesine neden olmuştur.

Gökçalp (2003), Türk Eğitim Sisteminin kalkınma planları doğrultusunda ihtiyaç duyduğu insan gücü niteliklerinin belirlenmesi ve buna uygun öğretmen yetiştirilmesi çalışmasında, Türk Eğitim Sistemi içerisinde, öğretmenlerin önemi ve konularının değerlendirilmesi amacıyla kalkınma planlarında insan gücüne ve öğretmene ne kadar önem verildiği araştırılmıştır. Ayrıca, nitelikli insan gücü doğrultusunda öğretmenlerin yetiştirilip yetiştirilmediği, mevcut öğretmenlerin kalkınma planlarında öngörülen hedeflere uygun şekilde yetişip yetişmediği, istenen niteliklere sahip olup olmadığı, çağın gereksinimlerine uyum sağlamak için kendilerini yenileyip yenilemediği ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilme yeteneğine sahip olup olmadığı konularında bir nitel alan taraması ve anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda, Türkiye'deki mevcut öğretmenlerin istenilen öğretmen niteliğine tam olarak sahip olmadığı ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verme konusunda yetersiz kaldığı ortaya çıkmıştır. Kalkınma planlarında öngörülen öğretmen

niteliğine henüz tam anlamıyla ulaşamadığı, 1963 yılından bu yana yapılan kalkınma planlarında bu konuda önerilerin yer aldığı ancak yanlış uygulamalar nedeniyle hedeflere ulaşamadığı görülmüştür. Ayrıca, 1939 yılından bu yana 16 kez Milli Eğitim Şurası yapılmış ve çoğunda nitelikli öğretmen yetiştirilmesine yönelik öneriler sunulmuştur, ancak istenen hedeflere ulaşamamıştır. 2002 yılına kadar olan 57 Hükümet Programında da nitelikli öğretmen yetiştirilmesine dair plan ve programlarda hedeflere ulaşamadığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Dinç (1999), çalışmasında 1923-1960 arasında yapılan Milli Eğitim Şuraları ve uygulamalarını ele almaktadır. Çalışmanın temel amacı, Şuraların programları, sonuçları ve uygulamalarını belirli zaman dilimlerine bağlı olarak ortaya koymak ve Türk Milli Eğitimi içinde Şuraların yerini ve etkisini belirlemektir. Türk Milli Eğitimi, Osmanlı İmparatorluğu Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi olarak iki temel bölüme ayrılır. Cumhuriyetin kuruluşu sırasında Türkiye Cumhuriyeti yöneticileri ve eğitimcileri, olumsuz bir eğitim teşkilatı mirasıyla karşı karşıya kalmışlardır. Bu nedenle, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucuları, çağdaş, milli, merkezîyetçi ve laik bir sistem hedefi olarak uygun olan Cumhuriyet'in idealleri ve inkılaplarını eğitimde benimsemiş ve uygulamalarını bu doğrultuda gerçekleştirmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı, değişen ve gelişen ihtiyaçlara uygun olarak hızla teşkilatlanmaya yönelmiştir ve bu teşkilat merkezi ve taşra teşkilatlarından oluşmaktadır. Merkez teşkilatının bir parçası olan Şura, 22 Haziran 1933 tarihinde 2287 sayılı kanunla kurulmuştur. Milli Eğitim Şurası, 1960 yılına kadar altı kez toplanmış ve önemli sonuçlar elde etmiştir. İlk Milli Eğitim Şurası'nın temel gündemleri, Milli Eğitimin planlaması, esasları, talimatları ve müfredatı, İkinci Şura'nın ahlak, Türk Dili ve Tarihi, Üçüncü Şura'nın Teknik ve Mesleki Eğitim ve Öğretim, Okul-Aile İşbirliği, Dördüncü Şura'nın ilköğretim, ortaokul ve liselerin okul programları ile eğitim ve öğretimde demokratik ilkeler, Beşinci Şura'nın İlköğretim Kanun Tasarısı ve Yönetmeliği, Özel Eğitim ve Okul Sağlığı, Altıncı Şura'nın Mesleki ve Teknik Eğitimle Halk Eğitimi olarak belirlenmiştir. Ancak bu Şuraların sonuçları tam olarak uygulanamamıştır, özellikle dördüncü, beşinci ve altıncı Şuraların uygulamalarında eksiklikler gözlenmiştir.

Akdağ (2001) çalışmasında, Türk Milli Eğitim politikalarının 1960'dan bu yana geçen süreçteki niteliğini betimlemek ve değerlendirmektedir. Bu genel hedefe ulaşmak için, eğitim politikalarını yönlendiren dört temel kaynak incelenmektedir: (1) Anayasa ve yasalardaki eğitimle ilgili hükümler, (2) Beş Yıllık Kalkınma Planlarındaki eğitim politikaları, (3) Milli Eğitim Şuralarında alınan eğitim politikalarına ilişkin kararlar, (4) Hükümetlerin eğitim politikaları. Bu çalışmada, eğitim politikaları örgün eğitim, yaygın eğitim ve öğretmen yetiştirme boyutlarına odaklanarak ele alınmıştır. Finansman politikaları, dış ilişkilerde eğitim

politikaları gibi diğer boyutlar genel olarak araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Değerlendirme sonuçlarına göre, Milli Eğitim politikalarının genel olarak kuramsal yapı ile uygulama arasında tutarsızlıklar, çoğu zaman bilimsellikten uzak öznel karakter ve siyasi etkilere maruz kalma eğilimi ve istikrarsızlık gibi sorunlarla karşılaştığı söylenebilir.

Kaşıkçı (2016), Şuraların eğitim politikası geliştirme sürecindeki rolü üzerine eğitim politikası aktörlerinin deneyimleri isimli çalışmada, Milli Eğitim Şuralarının Türkiye’de eğitim politikası geliştirme sürecindeki rolünün ne olduğunu ve katılımcıların aynı parti döneminde gerçekleştirilmiş olan şuraları nasıl deneyimlediklerini araştırmaktadır. Aynı zamanda, şuraların genel yapısı, ideolojilerin bu süreçteki yeri ve Millî Eğitim Bakanlığı’nın şura kararlarını nasıl uyguladıkları da incelenmektedir. Çalışma sonucunda, katılımcıların, şuraların MEB tarafından kendi istekleri doğrultusunda organize edildiğini ve buradan çıkan kararları politik bir dayanak olarak kullandıklarını belirtmişler. Ayrıca, şuraların yeterince işlevsel olmadığını ve bir konferans gibi düzenlendiğini vurgulamışlardır. Şuraların ortamı ile ilgili katılımcılar son üç şurasında işleyişinin benzer olduğunu ve şura başkanlarının kendileri tarafından oylama yöntemi ile seçildiğini belirtmişlerdir. Bu ortamda her bir katılımcı düşüncelerini ifade etmek için eşit derecede katılım hakkına sahiptir fakat katılımcıların çoğu bu ortamın sendikalar tarafından domine edildiğini ifade etmişlerdir.

Küçüker (2012), Türkiye’de eğitim planlamasının 1963-2005 yılları arasındaki dönemde geçirdiği değişim, kalkınma planları üzerinde yapılan nitel bir analiz çalışması yapmıştır. Sekiz kalkınma planı üzerinde yapılan analiz sonucunda, yaklaşık kırk yıllık dönemde eğitim anlayışında önemli bir değişim olmadığı tespit edilmiştir. Eğitim, planın ekonomik hedeflerine ulaşılmasında bir araç olarak ele alınmış ve eğitim sistemi buna göre planlanmıştır. Bu yaklaşımın, eğitim sisteminin ekonomik bir çerçeveye daraltılmasına ve özellikle içerik ve yaygınlaşma açılarından eğitimin olası gelişimine engel olması sonucuna varılmıştır. Eğitimin bireyi özgürleştirici bir içeriğe kavuşması ve tüm nüfusa yaygınlaştırılabilmesi için, eğitim planlamasının iktisadî rasyonaliteyi temel alan bir yönlendirmeden kurtarılması ve "eğitim hakkı" temelinde örgütlenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Apple (2001) tarafından yapılan bir çalışma, Amerikan eğitim sistemi ve neoliberalizm arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Bu çalışmada, eğitim sistemlerindeki neoliberal reformların giderek daha fazla "doğru" ve "yanlış" eğitimi ayrıştırdığı ve eşitsizliği artırdığı vurgulanmaktadır. Araştırma, neoliberalizmin eğitim sistemlerinde yükselişinin, "doğru" bir eğitimi tanımlama çabasıyla ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Bu doğru eğitim, piyasalarda talep gören becerileri vurgulamak, ulusal standartlara uymak ve aynı zamanda bir tür dini-moral

eğitimi içermektedir. Çalışma, bu eğitim reformlarının eşitsizlikleri artırdığını belirtmektedir; çünkü bu yeni standartlar ve beklentiler, daha varlıklı ailelere erişilebilir olma eğilimindedir ve daha az fırsata sahip öğrencileri geride bırakmaktadır. Neoliberalizmin eğitim sistemlerindeki etkisini, özellikle ABD örneğinde yaygınlaşan ulusal standartlar ve test uygulamalarıyla ele almaktadır. Bu reformlar, özellikle okul seğimi ve performans değerlendirmesi için kullanılan standart testlerin eleştirilmektedir. Bu testlerin birçok öğrenci için uygun olmadığı ve sadece belirli becerilere sahip öğrencilerin başarılı olabileceği belirtilmektedir. Ayrıca, eğitimde eşitsizliğin ana nedeninin toplumsal yapının eşitsizliği olduğunu savunmuştur. Ona göre, eğitim sistemi kapitalist toplumlarda var olan sınıf farklılıklarını ve eşitsizlikleri koruyan bir yapıdadır. Apple'a göre, eğitim sistemi bu sorunun çözümlü için kullanılabilir, ancak bu amaçla eğitim sisteminin toplumsal eşitsizliklere karşı mücadele eden bir araç olarak yeniden yapılandırılması gerekmektedir (Apple, 2001).

Sahlberg (2011) Finlandiya'nın son yıllardaki eğitim reformlarından yola çıkarak dünya çapındaki eğitim sistemlerine örnek teşkil edecek uygulamaların neler olduğunu araştırmıştır. Çalışmasında, Finlandiya'nın 1990'ların başında gerçekteşirdiği eğitim reformu sürecine odaklanmaktadır. Bu süreçte Finlandiya, eğitim sistemi ve öğretmen eğitimi alanında büyük değişiklikler yapmış ve dünya çapında takdir görmüştür.

Çalışmasında, Finlandiya'nın eğitim reformlarından öğrenilecek üç önemli dersin olduğu belirtilmektedir:

i) Eğitimde Eşitlik: Finlandiya, eğitimde fırsat eşitliği sağlamak için çaba göstermiştir. Bu çaba, okul harçları ve öğrenci seğim sınavları gibi uygulamaların kaldırılması, öğrencilere ücretsiz öğle yemekleri ve ücretsiz sağlık hizmetleri sunulması gibi politikalarla desteklenmiştir.

ii) Öğretmen Eğitimi: Finlandiya, öğretmenlerin eğitimine büyük önem vermektedir. Öğretmenlerin, eğitim verme konusunda uzmanlaşmaları ve kendilerini sürekli olarak geliştirmeleri teşvik edilmektedir.

iii) Öğrenci Merkezli Yaklaşım: Finlandiya'da eğitim sistemi, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına göre tasarlanmıştır. Öğrencilerin öğrenme stilleri ve ilgi alanları göz önünde bulundurulmaktadır.

Çalışma ayrıca, Finlandiya'nın eğitim sistemi reformlarının başarisının ardındaki nedenlerden birinin de Finlandiya'nın kültürel ve sosyal yapısı olduğunu belirtmektedir. Finlandiya'nın küçük ve homojen bir toplum olması, eğitim sistemi reformlarına uyum sağlamada ve uygulamada kolaylık sağlamıştır. Finlandiya'nın eğitim sistemi reformlarından öğrenilecek derslerin dünya çapındaki eğitim sistemleri için örnek teşkil ettiğini belirtir. Eşitlik,

öğretmen eğitimi ve öğrenci merkezli yaklaşımın, eğitimde başarıya ulaşmak için önemli olduğu vurgulanır (Sahlberg, 2011).

Bourdieu ve Passeron (1977)'e göre eğitim eşitsizliği büyük ölçüde sosyal sınıf ve kültürel faktörlerden kaynaklanır. Onlar, üst sınıfın egemen kültürü ve değerlerinin genellikle eğitim sistemine yansıdığını ve kültürel sermayesi olmayan düşük sınıf öğrencilerinin dezavantajlı duruma düştüğünü iddia ederler. Coleman (1966) ve Jencks ve diğ. (1972), eğitim eşitsizliğinde aile arka planı ve sosyoekonomik durumun rolünü vurgularlar. Onlar, düşük sınıf ailelerden gelen çocukların, zengin yaşlılarına kıyasla kaliteli okullara ve eğitim materyallerine erişim gibi akademik başarı için daha az kaynağa ve fırsata sahip olduklarını iddia ederler.

Marx (1867) ve Weber (1922), toplumun temel bir yönü olan sosyal sınıfın bireylerin yaşam şanslarını ve fırsatlarını şekillendiren bir faktör olduğunu iddia ederler. Onlar, sınıfın gelir, servet ve meslek gibi ekonomik faktörlerle belirlendiği kadar, eğitim, yaşam tarzı ve değerler gibi sosyal ve kültürel faktörlerle de belirlendiğini vurgularlar. Piketty (2014) ise, dünya çapında sınıf eşitsizliğinin arttığını, servet ve gelirin giderek küçük bir elitin elinde toplandığını iddia etmektedir. Küreselleşme ve teknolojik değişim gibi faktörlerin, geleneksel orta sınıf işlerinin aşınmasına ve güvencesiz istihdamın artmasına yol açmasıyla bu eğilimin daha da kötüleştiğini öne sürmektedirler.

Dewey (1907), öğrenme sürecini deneyimler aracılığıyla gerçekleştiğini ve bu deneyimlerin bireyin öğrenme sürecinde belirleyici olduğunu savunmuştur. Ona göre, öğretmenler öğrencileri için birer rehber olmalı ve öğrencilerin kendi deneyimlerine dayalı olarak öğrenmelerine yardımcı olmalıdır. Dewey'e göre eğitim, bireyin hayatını idame ettirebilmesi için gerekli olan becerileri öğrenmesi ile sınırlı kalmamalı, aynı zamanda sosyal adaletin ve demokratik değerlerin öğretildiği bir süreç olmalıdır. Durkheim, Weber ve Althusser gibi düşünürlerin daha çok toplumsal yapı, kurumlar ve ideoloji üzerinde durduğu görülmektedir. Marx ve Bourdieu ise toplumsal sınıf farklılıklarının eğitimdeki rolüne daha çok vurgu yapmışlardır. John Dewey ise öğrenme sürecine deneyimlerin etkisini vurgulamış ve eğitimde sosyal adalet ve demokratik değerlerin önemini vurgulamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada doğal sorgulama prensipleri baz alınarak yorumlayıcı bir araştırma modeli kullanılmıştır. Bu modelde nitel bir desende çeşitli dokümanlar incelenmiş ve bu dokümanlar yorumlanarak teorik anlamda neden-sonuç ilişkileri kurulmaya çalışılmıştır.

3.2. Araştırmanın Metodolojisi

Bu çalışmada araştırma metodolojisi olarak doküman analizi yapılmıştır. Doküman analizi araştırmacıların belirli bir konuda toplanan belgeleri inceleyerek, veri toplama ve analiz etme yöntemidir. Bu yöntem, genellikle tarihi araştırmalarda, politika analizlerinde ve sosyal bilimlerde kullanılır (Karasar, 2005).

Doküman analizi, bir araştırmacının konuya ilişkin önceden belirlenmiş bir araştırma sorusu veya hipotez ile başlayarak, belgeleri dikkatlice okuyup içeriklerini analiz etmesini gerektirir. Bu analiz sırasında, belgelerin veri sağlama açısından ne kadar güvenilir olduğu ne kadar önemli bilgi içerdiği ve ne tür sonuçlar çıkarılabileceği belirlenir. Bir doktora tezi için, doküman analizi yöntemi, belirli bir konuda toplanan belgelerin (örneğin, yasal metinler, politika belgeleri, resmi kayıtlar, raporlar, dergiler, gazeteler vb.) incelenmesini içerebilir. Bu belgeler, tezin konusu hakkında bilgi sağlayabilir ve bu bilgiler, tezin argümanlarını veya hipotezlerini desteklemek için kullanılabilir. Örneğin, bir eğitim tezi için, Millî Eğitim Bakanlığı'nın politika belgeleri, öğretmenlerin eğitim programları hakkında raporları, öğrenci notları, okulların mali kayıtları, sınav sonuçları vb. dokümanlar analiz edilebilir (Gürbüz ve Şahin, 2017).

Doküman analizi için kullanılacak bazı teknikler şunlardır:

Kodlama: Belirli bir konuya ilişkin verileri, önceden belirlenmiş kodlarla etiketleme yöntemi.

İçerik analizi: Belirli bir konuda toplanan belgelerin anahtar kelime, konu veya tema gibi özellikleri analiz edilerek, tezin ana sorularına cevap aranır.

Diskurs analizi: Dilin yapısal özellikleri ve semantik yapıları üzerinden belirli bir konu hakkında bilgi elde etme yöntemi.

Bu yöntemlerin bir kombinasyonu kullanılarak, doküman analizi yapılır ve elde edilen veriler, tezin sonuçlarına ve argümanlarına dayanak sağlar (Ekiz, 2015).

Bu çalışmada kullanılan doküman analiz yöntemi sırası ile aşağıdaki şekilde ilerlemiştir:

1- Cumhuriyet gazetesi analizi: Öncelikle Cumhuriyet gazetesinin 1928-2020 yılları arasındaki tüm sayıları incelenmiştir. Gazetede yer alan haberler, yazılar, makaleler ve diğer içerikler siyasi, ekonomik, sosyolojik değişimler, eğitimle ilgili sınavlar, iş ilanları ve benzeri başlıklar altında sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma sonrasında, farklı dönemlerdeki trendler, olaylar ve değişimler incelenerek, Cumhuriyet gazetesinin bu konulardaki tutumları ve insanlar üzerindeki etkisi analiz edilmiştir.

2- Milli Eğitim Şuraları analizi: Daha sonra, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen şuraların kararları incelenmiştir. Şuraların tarihleri ve alınan kararlar kaydedilerek, bu kararların eğitim sistemi üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Bu yöntem sayesinde, eğitim politikalarının zaman içinde nasıl değiştiği ve Milli Eğitim Şuralarının bu değişimlerde ne kadar etkili olduğu araştırılmıştır.

3- DPT raporlarının analizi: Türkiye’de yayınlanan Devlet Planlama Teşkilatı’na ait ekonomik kalkınma planları incelenmiştir. Bu incelemede her bir plan içeriği eğitime muhtemel etkiler açısından düşünülmüş ve planı temsil eden temalar ortaya çıkarılmıştır.

4. Fen eğitimi programları analizi: Türkiye’de son yüzyıl boyunca uygulanan tüm Fen eğitim programlarına erişim sağlanmış ve bu eğitim programları genel program ölçütleri açısından irdelenmiş, birbirleri ile kıyaslanmış ve elde edilen tarihsel modellerin yansımaları açısından değerlendirilmiştir.

3.3. Veri Toplama Kaynakları ve Verilerin Analizi

Bu çalışmada dört çeşit doküman veri toplama kaynağı olarak kullanılmıştır. Bunlar ile ilgili detaylar aşağıda verilmiştir:

1. Cumhuriyet Gazetesi:

1 Ocak 1930 tarihinden, 31 Aralık 2022 tarihine kadar Cumhuriyet Gazetesi online arşivi ve Merkez Kütüphanedeki arşiv bölümündeki sayıları incelenmiş. Toplam 92 yıl gibi bir zaman aralığında 134.320 sayfalık bir doküman taranmıştır. Ayrıca, 1923-1930 yılları arası Hakimiyet-i Milli, Ulus gazetelerinin erişilebilen sayıları da incelenmiştir.

2. DPT Raporları:

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)

Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)

Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)

On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) olmak üzere toplam 10 adet 3430 sayfa kalkınma planı incelenmiştir.

3. *MEB Şura Raporları*: 1921, 1926, 1939, 1943, 1946, 1949, 1953, 1957, 1962, 1970, 1974, 1981, 1982, 1988, 1990, 1993, 1996, 1999, 2006, 2010, 2014, 2021 olmak üzere olmak üzere toplam 22 adet 8446 sayfa şuraların dokümanları incelenmiştir.
4. *Fen Eğitim Programları*: 1924, 1926, 1938, 1948, 1968, 1992, 2000, 2005, 2013 ve 2918 olmak üzere 10 adet fen eğitimi programı incelenmiştir.

Yukarıdaki doküman gruplarının analizinde öncelikle her bir doküman grubu çalışma kapsamında belirlenen *beş tarihsel döneme ayrılmıştır*. Sonrasında ise her bir tarihsel dönem için her bir doküman grubu kendi içerisinde birbirinden bağımsız olarak detaylı bir şekilde *okunmuştur*. Bu okuma sırasında öncelikle *kodlar* sonrasında ise kodlar arasındaki benzerlikler üzerinden *temalar*, sonrasında ise temalardaki benzerlikler üzerinden *meta-temalar* oluşturulmuştur. Bundan sonraki aşamada meta-temalar her bir tarihsel dönem için veri kaynaklarına göre *tablolaştırılmıştır*. Bu tablolar sayesinde gazete, DPT raporları ve MEB şura raporlarında yer alan meta-temalar ile Fen eğitim programlarındaki meta-temalar kıyaslanmış ve *meta-temaların* hangilerinin *ortak* olarak ortaya çıktığı belirlenmiştir. Bu ortak meta-temalar üzerinden Türkiye'deki siyasi, ekonomik ve toplumsal gelişmelerin Fen eğitimine yansımaları *yorumlanmaya* çalışılmıştır.

3.4. Geçerlilik ve Güvenilirlik

Geçerlilik ve güvenilirlik açısından Lincoln ve Guba (1987) tarafından belirtilen geçerlilik ve güvenilirlik süreçleri kullanılmıştır. Öncelikle her bir doküman için oluşturulan kod, tema ve meta-temalar araştırmacı ve tez danışmanı tarafından birbirinden bağımsız olarak oluşturulmuş ve taraflar yüzde yüz uyum sağlanana kadar aralarında tartışmışlardır. Öte yandan tüm tez çalışması tez danışmanı tarafından dışarıdan takip edilmiştir. Bunun dışında her bir temayı bozabilecek veriler için negatif vaka analizi uygulanmıştır. Öte yandan her bir dönem ve her bir tematik yapı için detaylı tanımlamalar ve açıklamalar yapılmıştır. Bunun dışında dört farklı veri kaynağı bu kaynakları etkileyebilecek tarihsel olaylarla veri seti çeşitlendirilmeye çalışılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu çalışma kapsamında öncelikle Türkiye’de son yüzyıldaki siyasi, ekonomik ve toplumsal olaylar tarihsel benzerlikler ve kırılma anları açısından beş farklı döneme ayrılmıştır. Bu dönemler: 1923 – 1945 Dönemi, 1945 – 1960 Dönemi, 1960 – 1980 Dönemi, 1980 – 2000 Dönemi ve 2000- 2023 Dönemi olarak adlandırılmıştır. Bu dönemleri temsil eden Cumhuriyet gazetesi haberleri, DPT raporları, MEB şura raporları ve Fen eğitim programları analiz edilmiş ve ortaya çıkan meta-temalar tablolaştırılmıştır. Aşağıdaki bölümde bu tablolara yer verilmiş ve her bir temanın oluşmasını sağlayan kanıtlar detaylı bir şekilde gösterilmiştir

4.1. 1923-1945 Dönemi

Tablo 1

1923-1945 dönemi ile ilgili meta-temalar

Gazete	DPT Planları		MEB Şuraları	Fen Eğitimi Programı	
İnkılaplar	x	x	Öğretmen yetiştirme	Bilimsel Düşünme	Milli Servet
Salgın Hastalıklar	x	x	Günlük Yaşam ile İlişkiler	Salgın Hastalıklar	Günlük Yaşam ile İlişkiler
Devlet yatırımları	x	x	Dil Reformu	İnkılaplar	Dil Reformu
Hurafeler ve Hurafeciliğin Önlenmesi	x		Okullar ve Eğitim Süreleri		
Dil Reformu	x	x	MEB Teşkilatının Kurulması		
Milli Servet			İnkılaplar		
Bilimsel Düşünme					

4.1.1. Cumhuriyet Gazetesi

İnkılaplar

Tablo 1’de 1923-1945 yılları arasında Cumhuriyet gazetesinde ortaya çıkan temalardan birincisinin *İnkılaplar* olduğu gözlenmiştir. Bu tema Cumhuriyet gazetesinde sıklıkla vurgulanmıştır. Bu vurgu Şekil 1’de gösterildiği gibi Atatürk ilke ve inkılaplarının içerisinde verildiği gibi Şekil 2’de verilen örnekteki gibi tekke ve zaviyelerin cumhuriyetin ilk yıllarında basına yansımalarıdır.

Şekil 1

Atatürk ilke ve inkılaplarının

Şekil 2

Tekke ve zaviyelerin basına yansımaları

Salgın Hastalıklar

Cumhuriyetin ilan edildiği günlerde, ülke çapında sağlık hizmetleri yetersiz ve halkın genel sağlık seviyesi iyi durumda değildi. Batıl inançlar ve ilkel yöntemler bulaşıcı hastalıkların yayılmasına olanak sağlıyordu. Nüfusun artışına olumlu düzeyde katkı sağlayacak şekilde aile planlaması ve çocuk bakım yöntemlerinin bilinmediği ve hijyen şartlarının ise neredeyse hiç sağlanmadığı köyler bulunuyordu. Köylerde doğum oranlarının şehirlere göre bir hayli fazla olmasına karşın nüfus sayıları beklenen seviyede artmıyordu. Bölgede hakim olan, iklim ve beslenme koşullarından kaynaklanan hastalıklar, ölüm oranlarını artıran başlıca sebeplerdendi. Cumhuriyetin ilk yıllarında günlük yaşamı olumsuz etkileyen ve pek çok insanın ölümüne yol açan sebeplerden bir diğeri de salgın hastalıklardı. Bu hastalıkların başında ise, sıtma ve frengi geliyordu. Verem, çiçek, difteri dizanteri, tifo ve trahom gibi hastalıklar da halk sağlığını tehdit eden diğer ölümcül hastalıklardandı. Beden ve çevre temizliğine önem verilmemesi de bir başka sorun olarak görülüyordu. Şekil 3 ve Şekil 4'te gösterildiği gibi bu haberlerde hastalıkların özellikleri, menşei ve önleme yöntemleri gibi halkı bilgilendirmeye yönelik çabaların da yer aldığı gözlenmiştir.

Şekil 3

Salgın hastalıklar örnek 1

Şekil 4

Salgın hastalıklar örnek 2

Devlet yatırımları

Bu dönemde bankaların ve fabrikaların kurulması, tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi, şehirleşme ve alt yapı kurulması, ulaşım ve havacılık gibi alanlarda devlet yatırımlarının yapıldığı gözlenmektedir. Bu durum Şekil 5 ve Şekil 6'daki örneklerde gösterilmiştir.

Şekil 5

Devlet yatırımları örnek 1

Şekil 6

Devlet yatırımları örnek 2

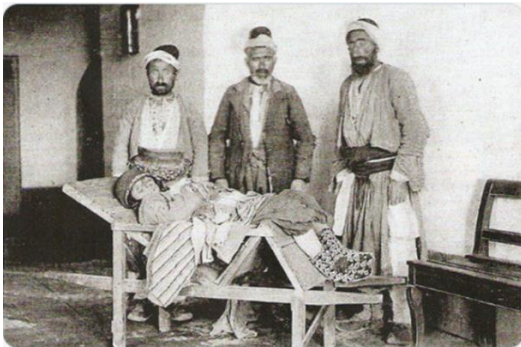

Hurafeler ve hurafeciliğin önlenmesi

Cumhuriyetin ilanı öncesinde yeterli sağlık alt yapısının olmaması ve dini hizmetlerin çeşitli kaynaklardan verilmesi nedeniyle toplumun sağlık, yaşam, doğum, ölüm ve ölüm sonrası yaşam ile ilgili çeşitli hurafeler geliştirdiği gözlenmiştir. Kurşun döktürmek, türbelerden medet ummak, bayramlar arasında nikâh kıydırmamak, ölünün üzerine bıçak bırakmak, siyah renkli hayvanların uğursuzluk getireceğine inanmak şeklinde birçok hurafenin toplumda yer bulduğu bu haberlerde vurgulanmış ve bunların yanlışlığı hakkında tespitler yapılmıştır. Bu durum Şekil 7 ve Şekil 8'de örneklerde gösterilmiştir.

Şekil 7

Türbeler

Şekil 8

Batıl inançlar

Dil reformu

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Dil Reformu çalışmaları büyük bir önem taşıyordu. Dil Reformu, Türkçenin modernleştirilmesi ve Batılılaştırılması amacıyla yapılan bir dizi önlemi içeriyordu. Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki Dil Reformu çalışmaları, Türk dilinin modernleştirilmesi ve güçlendirilmesi amacıyla önemli adımların atıldığı bir dönemi temsil eder. Bu çalışmalar, Türkçenin kullanımının yaygınlaşmasına, dilin sadeleştirilmesine ve ulusal kimliğin güçlendirilmesine katkıda bulunmuştur. Şekil 9' da Dil Reformunun somut bir örneği görülmektedir.

Şekil 9

1932 yılı dil kurultayı

Milli Servet

Cumhuriyet döneminde, Mili Servet olarak adlandırılan bir dizi çalışma gerçekleştirildi. Mili Servet, Türkiye'nin milli zenginliklerini koruma ve kullanma amacı taşıyan projeleri ifade eder. Bu milli zenginlikler, Tarım ve Hayvancılık, Sanayi ve Madencilik, Enerji Kaynakları, Ulaşım ve Altyapı, Eğitim ve Kültür alanlarında yapılan yatırımları ifade etmektedir. Şekil-10'da Nazilli Basma Fabrikası, 1935 ve Şekil-11'de Ankara Fişek Fabrikası 1924 yer almaktadır.

Şekil 10

Nazilli basma fabrikası, 1935

Şekil 11

Ankara fişek fabrikası, 1924

Bilimsel Düşünme

Bu dönemde bilimsel düşünmenin hem üniversitelerde hem de toplumda yaygınlaştırılması amacıyla yurt dışına bilim insanları gönderilmiştir. Bu bilim insanlarına Şahap Kocatopçu, Ekrem Akurgal, Jale İnan, Afif Erzen, Suat Yakup Baydur, Vildan Aşır Savaşır ve Sadi Irmak örnek olarak gösterilebilir. Şekil 12' İlk kadın arkeolog Jale İnan verilmiştir.

Şekil 12

İlk kadın arkeolog Jale İnan

İlk Türk kadın arkeolog Jale İnan

Şekil 13

İlk açılan yükseköğretim kurumu Ankara ziraat enstitüsü, 1930

Cumhuriyetin ilk yıllarından başlayarak tarımsal eğitim konusunda araştırmalar yapılmış ve 1927 yılında bu konuda Almanya'dan bir bilim heyeti davet edilmiştir. Bu amaçla gelen Oldenburg Heyeti, Hükûmete verdiği raporda modern bir Ziraat Yüksek Öğretim Kurumunun da açılmasını önermiştir. Bunun üzerine 5.7.1927 tarihinde kabul edilen 1109 sayılı “Ziraat ve Baytar Enstitüleri ile Ali Mekteplerin Tesisine ve Ziraat Tedrisatının Islahına Ait Kanun” ile çağdaş anlamda tarımsal yüksek öğretimin yolu açılmıştır. Bu kanun kapsamında 1928 yılında Ankara'da Yüksek Ziraat Enstitüsünün temeli atılmış ve inşaaata başlanmıştır. Ayrıca Yüksek Ziraat Enstitüsünün bir öncüsü olarak 1930 yılında “Ankara Yüksek Ziraat Mektebi” açılmıştır. Şekil 13'te görülmektedir.

4.1.2. MEB Şuraları

1923-1945 yılları arasında, 1. Millî Eğitim Şûrası (17-29 Temmuz 1939) ve 2. Millî Eğitim Şûrası (15-21 Şubat 1943) olmak üzere 2 şura toplanmıştır.

Bu dönemdeki MEB Şuralarında öğretmen yetiştirme, günlük yaşam ile ilişkiler, dil reformu, okullar ve eğitim süreleri, MEB teşkilatının kurulması ve inkılaplar gibi konular ele alınmıştır. Bu şurada, öğretmenlerin Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlılıkla yetiştirilmesi ve laiklik ilkesinin öneminin vurgulanması amaçlanmıştır. Ayrıca, bilimsel düşünce becerilerinin kazandırılması ve tarım ve köyde eğitimin önemi üzerinde durularak, toplumun genel düşünce yapısının bilimsel temellere dayandırılması hedeflenmiştir.

Öğretmen Yetiştirme

1923-1948 arası Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Şuraları, öğretmen yetiştirme konusunda da önemli bir rol oynamıştır. Bu dönemde MEB Şuraları, öğretmen yetiştirme yöntemlerinin ve programlarının gözden geçirilmesi, iyileştirilmesi ve modernleştirilmesi için

çalışmalar yapmıştır. Öğretmenlerin nitelikli ve çağdaş bir eğitim alması hedeflenmiştir. MEB Şuraları, öğretmen yetiştirme sürecinde bilimsel düşünme ve araştırmaya dayalı yaklaşımları teşvik etmiştir. Şuralarda, öğretmen eğitim programlarının içeriği, süresi ve yöntemleri tartışılmış ve yenilikçi adımlar atılmıştır. Öğretmenlerin pedagojik bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi, mesleki donanımlarının artırılması için çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Günlük yaşam ile ilişkiler

1923-1945 arası Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Şuraları döneminde tarım ve köyde eğitim konusu da önemli bir yer tutmuştur. Bu dönemde Türkiye'nin tarım ve köy tabanlı bir toplum yapısına sahip olması, MEB Şuraları'nın tarımın ve köy yaşamının eğitimle ilişkisini ele almasını gerektirmiştir. MEB Şuraları, tarım ve köyde eğitimin önemini vurgulamış ve bu alanda yapılması gereken çalışmaları tartışmıştır. Şuralarda, köy okullarının durumu, eğitim materyallerinin sağlanması, öğretmenlerin köylerdeki eğitim sürecindeki rolü gibi konular ele alınmıştır. Tarımın ekonomik ve sosyal açıdan büyük önem taşıdığı bir dönemde, MEB Şuraları, köylerde tarıma dayalı eğitimin güçlendirilmesini hedeflemiştir. Tarımın modernleştirilmesi ve verimliliğinin artırılması için çiftçilere eğitim verilmesi önerilmiştir. Köy okullarında tarım derslerinin ağırlığının artırılması, öğrencilere tarımla ilgili temel bilgilerin öğretilmesi teşvik edilmiştir.

Dil Reformu

Türkiye'nin Cumhuriyetin ilanı sonrasında bir ulusal kimlik oluşturma ve modernleşme çabaları kapsamında dil reformuna yönelmesiyle bu süreç başlamıştır. Bu dil reformu çabalarıyla birlikte, Türkçenin standartlaştırılması ve milli bir dil kimliği oluşturulması amaçlanmıştır. Bu dönemde dil reformuyla birlikte eğitim sisteminde de değişiklikler yapılmış, Türkçenin okullarda ana dil olarak öğretilmesine

Okullar ve Eğitim Süreleri

1. İlkokul Eğitimi: Şura, zorunlu ilkökul eğitiminin 4 yıla çıkarılmasını kararlaştırdı. Böylece, çocukların temel okuryazarlık becerilerini kazanmaları için daha uzun bir süre sunuldu.
2. Ortaokul Eğitimi: Şura, ortaokulun 3 yıllık bir süreyle devam etmesini kararlaştırdı. Bu, ilkökolden sonra daha fazla akademik bilgi ve becerilerin kazanıldığı bir aşama olarak kabul edildi.

MEB Teşkilatının kurulması

MEB Şuraları aynı zamanda köylerdeki eğitim altyapısının iyileştirilmesine yönelik önerilerde bulunmuştur. Köy okullarının fiziki şartlarının geliştirilmesi, okul malzemelerinin

sağlanması ve öğretmenlerin köy yaşamına uyum sağlamaları için desteklenmeleri konuları ele alınmıştır. MEB Şuraları, köy çocuklarının eğitimine erişim ve fırsat eşitliği sağlanması için çaba göstermiştir. Uzak köylerdeki çocukların okula devam edebilmeleri için taşınmalı eğitim sisteminin oluşturulması önerilmiştir. Aynı zamanda, köy çocuklarına mesleki eğitim imkanları sunulması ve onların tarım sektöründe iş gücü olarak değerlendirilmeleri teşvik edilmiştir.

İnkılaplar

1939 MEB Şûrası'nda, Türk Eğitim Sisteminin temel taşlarından biri olarak Atatürk İnkılapları ön plana çıkmıştır. Atatürk'ün devrimci fikirleri ve Cumhuriyetin ilkeleri eğitim programlarına entegre edilmiş ve öğrencilere aktarılmıştır. Bu çerçevede, inkılapların temel prensipleri olan laiklik, cumhuriyetçilik, milliyetçilik, devletçilik ve halkçılık gibi değerlerin vurgulanması amaçlanmıştır. Şûra, Atatürk İnkılapları'nın eğitim müfredatında yer almasını ve öğrencilere bu ilkelerin anlatılmasını önemsemiştir. Bu sayede, genç nesillerin Türkiye'nin kurucu değerlerini benimsemesi ve bu değerlere bağlılık duyması amaçlanmıştır. Atatürk İnkılapları, Türkiye'nin modern bir ulus devlet olarak ilerlemesine ve ulusal bir kimlik oluşturulmasına katkı sağlamıştır.

4.1.3. Fen Eğitimi Programları

Bu dönemde 1924,1926 ve 1936 yıllarında ilkokul programları hazırlanmış ve uygulanmıştır. 1924 ilkokul programında Fen bilimleri kapsamında Tabiat tetkiki, ziraat ve Hıfzıssıhha dersine yer verilmiştir. 1926 ilkokul programında Tabiat dersleri ve Eşya dersleri olmak üzere iki ayrı ders Fen Bilimleri ile ilişkili olarak bulunmaktadır. 1936 ilkokul programında ise Tabiat ve Eşya dersleri 'Tabiat Bilgisi' adı altında tek bir ders olarak birleştirilmiştir.

Günlük Yaşam ile İlişkiler

Öğrencilerin özellikle çevrelerindeki doğa olaylarının, bitki ve hayvanların farkında olmaları, kendi vücutlarını tanımaları ve kullanılan eşyalar hakkında belli bir farkındalık geliştirmeleri gibi daha çok gözlem ve adlandırma şeklinde faaliyetlerin bulunduğu kazanımlar ve içerikler bu dönemde kendisine yer bulmuştur. Ayrıca çiftçiliğe dair bazı bilgilerin verilmesi de bu kapsamda yer almıştır. Ayrıca doğa ve tabiat sevgisi aşılınmaya çalışılmaktadır. Gezi faaliyetleri ve diseksiyonların önemli çalışmalar olduğu vurgulanmıştır.

Salgın Hastalıklar

Özellikle 1926 ilkokul programında sağlık bilgilerine yer verildiği gözlenmektedir. 1936 programında ise vücuttaki sistemlerin çalışması hakkında bilgiler verilirken özellikle hastalıklar ve bunlardan korunma yolları ile ilgili teferruatlı bilgiler verilmiştir.

Milli Servet

1926 ilkokul programı ile beraber madenler ve bu madenlerin milli ekonomideki yeri vurgulanmıştır. 1936 programında eşyalar ile ilgili olarak özellikle medeniyeti temsil eden makineler hakkında bir malumata sahip olmanın önemi vurgulanmıştır. Yine aynı programda doğal kaynakların farkında olmak ve ülke ile ev ekonomisine dair uygulamalar yer almıştır. Ayrıca aynı programda öğrencilerin ekonomik öğretim materyalleri kullanması ve öğretmenlerin bu yönde teşvik edilmesi vurgulanmıştır. Öte yandan her bir öğretilecek temanın mahalli ve milli ekonomideki değeri de kapsam içine alınmıştır.

Dil Reformu

1926 ilkokul programında Fen Bilimleri ile ilgili bölümlerde Türkçe karşılığı olan Arapça kelimelerde Türkçe'nin kullanılması vurgulanmıştır.

Bilimsel Düşünme

1936 ilkokul programında Tabiat Bilgisi dersi kapsamında problem çözme becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca gözlem ve deneylerin bütün programlarda vurgulandığı gözlenmiştir. 1936 programında ise bilgilerin toplanması, raporlaştırılması ve sınıf ile paylaşılması gibi bilimin diğer ana temaları da vurgulanmıştır. Öte yandan raporlama sırasında grafik ve tablolardan yararlanılması gibi modellemeler de vurgulanmıştır.

İnkılaplar

1924, 1926 ve 1936 programları topluca düşünüldüğünde Atatürk inkılaplarına bağlı, ekonomik yaşamda başarılı, özgürlük ve barışı öne alan, milli bilince sahip, yenilikçi vatandaşların yetiştirilmesi ilkokul programlarının amaçlarında vurgulanmıştır. Fen bilimleri ile ilişkilendirilecek derslerin amaç ve kazanımlarında bu vurgu olmasa da bu vurgunun tüm ilkokul programını kapsayacak şekilde olması bu temanın ortaya çıkmasını sağlamıştır.

4.2.1945-1960 Dönemi

Tablo 2

1945-1960 Dönemi meta-temalar

Gazete	DPT Planları	MEB Şuraları	Fen Eğitimi Programları	
Amerikan Etkisi	X	Eğitim programlarının gözden geçirilmesi	Günlük yaşamla ilişkiler	Bilim okuryazarlığı
<i>Salgın hastalıklar</i>	X	Öğretmen eğitiminin iyileştirilmesi	Sağlık Bilinci	Milli Servet
Üniversite Kontenjanlarının Azlığı ve İstihdam Sorunu	X	Mesleki eğitimin iyileştirilmesi	Bilimsel Düşünme	
Darbe: Milli ve dini motifler	X			
Milli Servet				

1945-1960 yılları arası Türkiye'de bir dönüşüm ve değişim dönemi olarak kabul edilir. Bu dönemde siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda önemli gelişmeler yaşandı. - Siyasi açıdan, 1945-1960 dönemi Türkiye'de çok sayıda hükümet değişikliğine sahne oldu. Çok parti sisteminin kurulmasıyla birlikte, siyasi partilerin kurulması ve seçimlerin düzenlenmesi önemli adımlar olarak öne çıktı. 1946'da yapılan seçimlerle Türkiye, çok partili demokratik bir rejime geçti. Ancak siyasi istikrarsızlık ve koalisyon hükümetleri bu dönemi karakterize etti. Ekonomik açıdan, Marshall Yardımları adı altında Amerika Birleşik Devletleri tarafından sunulan ekonomik yardımlar Türkiye için önemli bir dönüm noktası oldu. Bu yardımlar, Türkiye'nin savaş sonrası ekonomik kalkınmasını destekledi ve sanayileşme sürecini hızlandırdı. Tarım sektörüne yapılan yatırımlar ve sanayinin gelişimi, ekonomik büyümeyi tetikledi. Sosyal ve kültürel açıdan, 1945-1960 dönemi Türkiye'de modernleşme ve Batılılaşma çabalarının önemli bir dönemidir. Türkiye'de çağdaş eğitim, sağlık hizmetleri ve altyapı projeleri ön plana çıktı. Kadınların eğitim ve çalışma hayatına katılımı arttı. Sinema, müzik, tiyatro gibi kültürel alanlarda ise Batı etkisi görülmeye başlandı.

Bu dönemde Türkiye'de askeri darbeler de gerçekleşti. 1960 yılında gerçekleşen 27 Mayıs Darbesi, çok partili dönemde ilk askeri müdahale olarak tarihe geçti. Bu darbe, siyasi ve sosyal reformları tetikleyen bir dönüşüm sürecine yol açtı. Sonuç olarak, 1945-1960 yılları Türkiye'de önemli bir dönüm noktası olarak değerlendirilir. Siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda birçok değişim ve dönüşüm yaşandı. Bu dönem, Türkiye'nin modernleşme ve Batılılaşma çabalarının yoğunlaştığı bir süreç olarak kaydedildi.

4.2.1. Cumhuriyet Gazetesi

Amerikan Etkisi

1948 ve 1960 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri'nin Türkiye üzerinde önemli bir etkisi oldu. Bu dönemde Amerikan etkisi çeşitli alanlarda kendini gösterdi. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Soğuk Savaş dönemi başladı ve Türkiye, bu süreçte stratejik bir öneme sahip oldu. Amerika Birleşik Devletleri, Sovyetler Birliği'nin yayılcı politikalarına karşı bir savunma hattı oluşturmak amacıyla Türkiye'yi NATO'ya (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü) üye yapmak istedi. Bu nedenle Amerika, Türkiye'ye askeri ve ekonomik yardımlar sağladı. Türkiye'nin Batı'ya yönelmesi ve Amerika'ya yakınlaşması, Amerikan kültürünün ve yaşam tarzının Türk toplumunda etkili olmasına yol açtı. Özellikle büyük şehirlerde Amerikan kültürüne olan ilgi arttı. Amerikan filmleri, müziği, moda ve tüketim alışkanlıkları Türk gençleri arasında popüler hale geldi. Amerika'nın ekonomik yardımları ve yatırımları Türkiye'nin kalkınmasına katkı sağladı. Özellikle 1950'lerde Türkiye'de ekonomik büyüme yaşandı ve Amerika'nın ekonomik modeli ve teknolojisi Türk ekonomisine aktarıldı. Tarım, sanayi ve altyapı projeleri Amerikan etkisiyle gerçekleştirildi. Amerikan kültürü ve yaşam tarzı yanında Amerika'nın politikaları da Türkiye'de etkili oldu. Türkiye, Soğuk Savaş döneminde Amerika'nın müttefiki olarak Sovyetler Birliği'ne karşı stratejik bir konumda bulunuyordu. Ancak Amerikan etkisiyle birlikte bazı eleştiriler de ortaya çıktı. Bazı kesimler, Türkiye'nin Amerika'ya aşırı bağımlı hale geldiğini ve milli çıkarlarının geri plana atıldığını savundu. Ayrıca Amerikan kültürünün Türk gelenek ve değerlerini aşındırdığına dair eleştiriler de yükseldi. Sonuç olarak, 1948 ve 1960 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri'nin Türkiye üzerindeki etkisi büyük oldu. Amerikan askeri ve ekonomik yardımları, kültürel etkileşimler ve politik ilişkiler Türkiye'nin bu dönemde Amerikan etkisi altında olduğunu göstermektedir. Bu ifadelerle dayanak olarak dönem içerisinde haber başlıklarından derlenen fotoğraflardan oluşan gazete başlıkları Şekil 14'te görülmektedir.

Şekil 14

Medyada Amerikan etkisi

Amerikan Hükümeti garantilerini teyit etti

Büyükelçi Raymond Hare bu hususu ih-tiva eden bir mektubu hükümetimize tevdi etti

Ankara 12 (Telefonla) — A. B. D. Büyükelçisi Ekmenis Raymond Hare bugün Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin'i ziyaret ederek «Amerikan Hükümetinin Türkiye hakkındaki dışişleri politikası ve garantilerini» hakkındaki bir mesajını vermiştir.

Washington'da iki hafta devam eden istişari mahiyetteki temaslardan, bir kaç gün önce dönmemek üzere Bakanlığın onayını aldıktan sonra dün başına bir açıklama yapan A.B.D. Büyükelçisi Mr. Hare bugün Dışişleri Bakanı Erkin ile 1 saat kadar görüşmüş ve herabende görüşülen konularını şöyle — Ankara Sa. 7, Sö. 1 de —

Sanayiciler ve Marshall yardımı

Şeker ve çimento sanayii için bir anonim şirket kurulması isteniyor

İktisadi İşbirliği İdaresi Türkiye İcra Komitesi Başkanı Russell Dorr'un İzmirdeki son beyanati İstanbul piyasasında müsbet bir tesir yaratmıştır. Sanayiciler, Marshall yardım planından, Türkiye husul sanayii için muhakkak surette yardım yapılmasını istemektedirler. Bilhassa şeker ve çimento sanayii için bir anonim şirket kurulması ve bunun ön planda ele alınması arzu edilmektedir.

Ayrıca Alman, Fransız, Holanda firmaları da Türkiye'ye sermaye yatırmak niyetinde olduklarını bildirmişlerdir. Sanayi Birliği, yerli sermaye ile hükümetin işbirliği etmesi hususunda teşebbüslere girmeyi istemektedir.

ABD, askeri ve iktisadi yardımını kısıyor

(DIŞ HABERLER SERVİSİ)

WASHINGTON — Amerikan bütçesinin bu yıl büyük bir açık vermesi yüzünden dış yardımla yapılacak kısmı, Türkiye'ye de iktisadi ve askeri bakımlardan etkiliyecektir.

Kongre üyeleri, Amerikanın güvencisi ile yakından ilgili olan bu programda yapılacak indirim 1 milyar 500 milyon doları bulabileceğini söylemektedirler.

Johnson ise, Kongreye gönderdiği mesajda, yeni mali yıl içinde, dış yardım faslını 1 milyar 961 milyon dolar ayırılmaması istemiştir. Bu istek, önümüzdeki hafta Temsilciler Meclisi Dış İşleri Komisyonunda görüşülmeye başlanacaktır. 66 milyon doları Thomas Morgan, istişari komiteye bir hafta «bütçe» müzakereleri 750 milyon dolarlık indirim yapılmasını istemiştir. Senato ve Temsilciler

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK

rekret ise kısa zamanda çözülmeye, derinleşmeye mahkumdur.

WASHINGTON (ANKA) — Büyük Amerikan, Türkiye'ye bir çok yeni sermaye için kararlı olduğunu bildirdi. Dışişleri Bakanı, Temsilciler Meclisi Başkanı Johnson, Kongreye gönderdiği mesajda, yeni mali yıl içinde, dış yardım faslını 1 milyar 961 milyon dolar ayırılmaması istemiştir. Bu istek, önümüzdeki hafta Temsilciler Meclisi Dış İşleri Komisyonunda görüşülmeye başlanacaktır. 66 milyon doları Thomas Morgan, istişari komiteye bir hafta «bütçe» müzakereleri 750 milyon dolarlık indirim yapılmasını istemiştir. Senato ve Temsilciler

Amerika Türkiye'ye savaş gemisi verme kararından vazgeçti

Washington (ANKA) — Büyük Amerikan, Türkiye'ye bir çok yeni sermaye için kararlı olduğunu bildirdi. Dışişleri Bakanı, Temsilciler Meclisi Başkanı Johnson, Kongreye gönderdiği mesajda, yeni mali yıl içinde, dış yardım faslını 1 milyar 961 milyon dolar ayırılmaması istemiştir. Bu istek, önümüzdeki hafta Temsilciler Meclisi Dış İşleri Komisyonunda görüşülmeye başlanacaktır. 66 milyon doları Thomas Morgan, istişari komiteye bir hafta «bütçe» müzakereleri 750 milyon dolarlık indirim yapılmasını istemiştir. Senato ve Temsilciler

■ Kararı veren ABD Temsilciler Meclisi Silahlı Hizmetler Komitesi üyelerinden Les Austin; «Türkiye sularına istisnai olarak savaş gemilerinin gönderilmesine» değişikleri sürülmüştür.

Marshall Planı Sistemi Dahilinde
Beş Sene Taksitle Satış
TRAKTÖRLER

HSCS

Türk Çiftçilerine uygun zamanlaması çok iyi özellikleri: masetle işleme Sınırlı HOPHER-SCHWARTZ Fabrikası tarafından «HSCS» markalı 35 ve 55 beygirlik benzeri, benzeri özellikleri ve 55 beygirlik tank tipi traktörleri Marshall Planı kredi sistemi dahilinde satışına devam edilmektedir. Traktörlerimize uygun Marka markalı «BERNARD» poliklinikleri teblihi edilmektedir.

Satış Deposu: İSMAİL HAKKI KOZACIOĞLU
Galata Tüneli Cad. Pergemli Sokak
No. 19 Tel: 43941 Telgraf: KOZACI
P. K. 1447 İSTANBUL

İSTANBUL: JENİS KATONA Galata, Halfpasa sokak
No. 21 Semaat Han No. 8/9

A D A N A: İ. HAKKI ve A. NEDİM KOZACIOĞLU
Belediye Caddesi

K O N Y A: MEHMET CİVELEK ve ORTAKLARI TİCARET.
HANESİ Bulvarı Tekkei karşı No. 15

Sayın Çiftçilerimize:
Marshall Planından GIBSON marka Amerikan
TRAKTÖRLERİMİZ
gelmiştir. Derhal teslim edilir.

GIBSON

Model H: Çakılı 24 beygir
Model I: Çakılı 38 beygir

ÇİFKURT

TİCARET ve SANAT T. A. Ş.

Salgın Hastalıklar

Şekil 15'te görüldüğü gibi 1948-1962 yılları arasında ülke medyasında birçok sağlık haberi verilmiştir. Önceki yıllarda meydana gelen salgınlar genellikle, tarım bölgelerinde mevsimlik işçileri daha etkilemiş ve eğitim programına aile bilgisi adı altında kendine yer bulmuştur. 1948 yılında küçük çaplı bölgesel salgınların olduğu zamandan, 1962 yılında aşı

yetersizliği sebebiyle salgının boyutları Anadolu'dan İstanbul'a kadar gelmiş ve ciddi boyuta ulaşmıştır.

Şekil 15

1948-1962 yılları arasında ülke medyasına yansıyan salgın hastalıklar

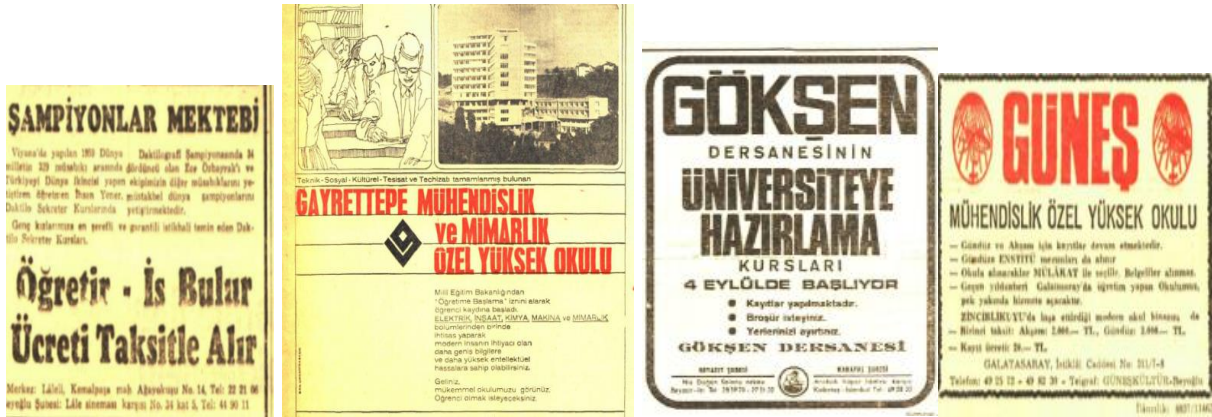

Üniversite Kontenjanlarının Azlığı ve İstihdam Sorunu

1948 ile 1960 yılları arasında Türkiye'de öğrenci sayısında büyük bir artış yaşandı ve bu durum üniversite ihtiyacını da beraberinde getirdi. Bu dönemde öğrenci sayısındaki hızlı artış, eylem ve grevlerin patlak vermesine neden oldu. 1948 yılında Türkiye'deki üniversite sayısı oldukça sınırlıydı ve sadece birkaç üniversite bulunmaktaydı. Ancak bu yıldan itibaren eğitim hizmetlerine olan talep arttı ve öğrenci sayısında ciddi bir yükseliş görüldü. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde nüfus artışı, kırsal kesimden kente göçler ve okullaşma oranının artması gibi etkenler bu durumu tetikledi. Bu artışa rağmen üniversite kapasitesi ve olanakları yetersiz kaldı. Mevcut üniversitelerdeki fiziki altyapı yetersizliği, derslik ve laboratuvar eksikliği gibi sorunlar ortaya çıktı. Öğrencilerin eğitim kalitesi ve imkanlarındaki bu kısıtlamalar, öğrenci hareketlerini tetikledi. Bu dönemde öğrenci eylemleri ve grevler, öğrencilerin üniversite ihtiyaçlarının karşılanması ve eğitim koşullarının iyileştirilmesi talepleriyle gerçekleşti. Öğrenci dernekleri, sendikalar ve siyasi örgütler öğrencilerin haklarını savundu ve bu amaçla protesto gösterileri düzenlendi. Öğrenci hareketlerinin en önemli taleplerinden biri yeni üniversitelerin kurulmasıydı. Bu talep, üniversite sayısının artırılması ve öğrenci kontenjanlarının genişletilmesi anlamına geliyordu. Ayrıca mevcut üniversitelerin altyapı ve eğitim kalitesinin iyileştirilmesi de öne çıkan talepler arasındaydı. Bu süreçte öğrenci

Şekil 18

Dönem içinde özel üniversiteler dair yansıyan gazete başlıkları

4.2.2. DPT Raporları

1960'lı yıllarda Türkiye, ekonomik kalkınma ve planlama alanında yeni bir yaklaşım benimsemiş ve bu bağlamda DPT'nin kurulması fikri ortaya çıkmıştır. DPT'nin resmi olarak kuruluşu ise 1961 yılında gerçekleşmiştir. DPT, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınmasını planlamak, kaynakları etkin bir şekilde kullanmak ve hedeflenen kalkınma hedeflerine ulaşmak için çalışmalar yapmaktadır. DPT, dönemsel kalkınma planlarını hazırlar, sektörler arası işbirliğini sağlar, kaynak tahsisini planlar ve planların uygulanmasını takip eder. DPT, Türkiye'deki kalkınma planlamasının önemli bir aktörüdür ve Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişiminde etkili bir rol oynamıştır. Ancak, 2011 yılında yapılan bir düzenlemeyle DPT'nin görevleri DPT'nin yerine geçen Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'na devredilmiştir. Dolayısıyla, DPT artık aktif bir kurum olarak faaliyet göstermemektedir.

DPT 1960 yılında kurulduğu için bu dönemdeki tema üretimine dahil edilmemiştir.

4.2.3. MEB Şuraları

1945-1960 yılları arası, 4. Millî Eğitim Şûrası (23-31 Ağustos 1949), 5. Millî Eğitim Şûrası (04-14 Şubat 1953), 6. Millî Eğitim Şûrası (18-23 Mart 1957) olmak üzere üç şura toplanmıştır. Bu şuraların kararları incelendiğinde; Eğitim programlarının gözden geçirilmesi, öğretmen yetiştirme ve mesleki eğitim üzerinde durulmuştur.

Eğitim programlarının gözden geçirilmesi

MEB şuraları, eğitim programlarının yeniden düzenlenmesi ve güncellenmesi konularını ele almıştır. Eğitim programlarının ulusal değerlere uygunluğu, çağdaş eğitim yöntemleri ve içeriklerin gözden geçirilmesi önemli tartışmalara konu olmuştur.

Öğretmen yetiştirme sürecinin iyileştirilmesi

Öğretmen yetiştirme süreçlerinin ve öğretmen niteliğinin iyileştirilmesi üzerinde durmuştur. Öğretmen eğitim programlarının güncellenmesi, öğretmenlik mesleğinin prestijinin artırılması ve öğretmen istihdam politikaları gibi konular tartışılmıştır.

Mesleki Eğitimin geliştirilmesi

Bu zaman aralığında Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki işbirliği artmış ve bu durum, sanayileşmenin hız kazanması ve nitelikli teknik eleman ihtiyacının artması sonucunu beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla, mesleki eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulanması üzerinde çalışmalarda bulunmuştur. Meslek okullarının programlarının güncellenmesi, öğrencilere mesleki becerilerin kazandırılması ve iş dünyası ile işbirliğinin artırılması konuları önem verilen başlıklar arasında yer almıştır.

4.2.4. Fen Programları

1945-1960 dönemine bakıldığında 1948 yılında bir program değişikliğinin yapıldığı gözlenmiştir. Bu kapsamda Fen Bilimleri dersi Tabiat Bilgisi adı altında yer almıştır. Ayrıca ilk üç sınıfta 'Hayat Bilgisi', dört ve beşinci sınıflarda ise 'Tabiat Bilgisi' ve 'Aile Bilgisi' dersleri kapsamında Fen bilimleri ile ilgili konulara yer verilmiştir. Ayrıca programın köy ve şehir uygulamalarında farklılıklara gidilmiştir. Köy okullarında Tabiat Bilgisinin yanına Aile Bilgisi ve Tarım İş dersi eklenmiştir.

Günlük yaşamla ilişkiler

Bu kapsamda doğa olayları, bitki ve hayvanları tanıma, doğayı gözleme, tarım ve çiftçilik gibi faaliyetlere katılma gibi temalarda amaçlar ve kazanımlar belirlenmiştir.

Hurafelerden korunmak

Öğrencilerin gelenek ve adetlerin tesiri ile edinilen yanlış ve esassız korku ve fikirlerden kurtulmalarını sağlamak şeklinde bir hedef yer almıştır.

Sağlık Bilinci

İnsan vücudunun çalışma prensipleri, hastalıklar, sağlık ve temizlik bilinci kazandırmak gibi temalar yer almıştır.

Bilim okuryazarlığı

İlk defa 1948 programı ile gündeme gelmiştir. Bu kapsamda eleştirel düşünen, beden ve ruh sağlığı açısından güçlü, toplumsal yaşamın gereklerini kavramış, çevresi ile yakından ilgili, bilimsel konulara meraklı birer vatandaş yetiştirilmesi gündeme gelmiştir.

Milli servet

Ülkenin doğal güzellikleri, kuvvet kaynakları, toprak verimi, orman ürünleri gibi ana sermayelerinin ülke ve dünya ekonomisi bakımından değerlendirilmesi öne çıkmaktadır.

Bilimsel Düşünme

Günlük yaşamdaki problemlerin bilimsel bir bakış açısı ile çözülmesi ve bu noktada bilimsel yöntemin kullanılması vurgulanmıştır. Bu kapsamda deney ve gözlemlerin önemi, bilimsel yöntemin basamakları, bilimsel modellemeler gibi temalara yer verilmiştir.

4.3.1960-1980 Dönemi

Tablo 3

1960-1980 arası meta-temalar

Gazete	DPT Planları	MEB Şuraları	Fen Eğitimi Programları
Ulusal Öğrenci Hareketleri	Sanayileşme	Ortaöğretimin Planlanması	Bilimsel Düşünme
Uluslararası Öğrenci Hareketleri	Mesleki ve Teknik Eğitim	Okullar ve eğitim süreleri	Milli Servet
İtidal ve sağ duyu vurgusu	Kırsal kalkınma	Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezinin Kurulması	Günlük yaşam ile ilişkiler
		Üniversitelerin arttırılması	Sağlık Bilinci
		Öğretmen Yetiştirmenin İyileştirilmesi	Öğrenci Merkezli Eğitim

4.3.1. Cumhuriyet Gazetesi

Ulusal Öğrenci Hareketleri

Öğrenci olayları da bu dönemde önemli bir yer tutmuştur. Öğrenci hareketleri, siyasi, sosyal ve ekonomik talepleri dile getirmek amacıyla büyük ölçekte ortaya çıkmıştır. Üniversitelerde öğrenci dernekleri, sendikalar ve politik örgütler aktif hale gelmiş ve protesto eylemleri düzenlemiştir. Öğrenciler, demokratik hakları için mücadele etmiş, eşitlik, özgürlük ve adalet taleplerini dile getirmişlerdir.

Bu dönemde öğrenci olayları, zaman zaman çatışmalı ve şiddetli hale gelmiştir. Polis müdahaleleri, gösteriler ve çatışmalar ülke genelinde sıkça yaşanmıştır. Öğrenci olayları, siyasi gerilimleri ve toplumsal çalkantıları artıran bir etken olmuştur.

1970'lerin sonlarına doğru, Türkiye'de siyasi istikrarsızlık yaşanmıştır. Hükümetlerin sık sık değiştiği bir dönemdir. Bu durum, siyasi gerilimleri artırmış ve toplumun

kutuplaşmasına yol açmıştır. Siyasi partiler arasındaki çekişmeler, otorite boşluğu ve güven eksikliği gibi faktörler, ülkede istikrarsızlık ortamını güçlendirmiştir.

Şekil 19

Sıkı yönetim haberleri

Sıkıyönetimin uzatılması TBMM'de kabul edildi

1960 Anayasası'nın 12. maddesindeki hükümlerle, Milli Güven Konseyi'nin olağanüstü hâkimlik yetkileriyle, Türkiye Cumhuriyeti'nin olağanüstü hâkimlik yetkileriyle, Türkiye Cumhuriyeti'nin olağanüstü hâkimlik yetkileriyle...

Ecevit: İsrail üstündeki baskıyı azaltmak için bölge ülkeleri bölünmek isteniyor

İsrail'in bölge ülkeleri üzerindeki baskısını azaltmak için bölge ülkeleri bölünmek isteniyor...

Ecevit: "Sıkıyönetimin kalkması sıkıntı yaratmaz,,

Genel Başkan Ecevit, sıkıyönetimin kalkmasıyla ilgili olarak, sıkıyönetimin kalkmasıyla ilgili olarak...

NOTLAR

Rahşan Ecevit partiye yardım toplamak için çırpınıyor

Yalçın PEKŞEN

Şekil 20

Öğrenci olayları

İnönü ve Ecevit, kongrelere mesaj yolladı

"Dış buhranlar etrafta dolaşıyor"

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu)

Makarios yönetimi, federalif keskinlikle reddediyor

NEW YORK (AP) —

İstanbul Edebiyat Fakültesinde kanlı olaylar

Öğrenciler birbirine girdi, 50 kişi yaralandı

Boykot kırıcıları, taş ve sopa kullandılar

SOĞUTMA SORUNLARI KONGRESİNDE GENEL GÖRÜŞME GERİNDİ

ARARLARINI MALİTÖR

Şekil 21

Öğrenci olayları

Uluslararası Öğrenci Hareketleri

Bu dönemde, dünya genelinde siyasi ve sosyal hareketlilik artmıştır. Soğuk Savaş dönemi, ülkeler arasında ideolojik ve siyasi çekişmelerin yoğun olduğu bir zaman dilimiydi. Bu dönemde özellikle Amerika'daki siyahi hareket ve bu hareketin öncülerinin öldürülmesi ile Sovyetler Birliği'ndeki özgürlük söylemleri tüm Avrupa'yı ve Ülkemizi etkilemiştir. Bu dönemde toplumun farklı kesimleri arasında çatışmalar yaşanmış, siyasi ve ideolojik ayrışmalar artmıştır. Ayrıca, Türkiye'de 20 Temmuz 1969'daki Ay'a iniş hadisesinin ülke gündeminde ve fen eğitim programında yer almaması, o dönemde genel iç karışıklık ve ekonomik problemlerin etkili olması nedeniyle gerçekleşmiştir. Ülkenin içinde bulunduğu siyasi ve sosyal istikrarsızlık, medyanın ve halkın dikkatini uzay keşfine yönlendirmemiştir. Aynı zamanda, ekonomik sıkıntılar ve acil çözüm bekleyen meseleler, Ay'a iniş olayını geri plana atmıştır. Bunun yanı sıra, 1969'da iletişim ve medya erişimi teknolojik olarak sınırlı olduğundan, bu büyük başarı yeterince geniş kitlelere ulaşamamıştır. Dolayısıyla, Ay'a iniş olayı ülke gündeminde ve eğitim programlarında önemli bir yer edinmemiştir. Ancak tarihi süreç içinde, bu tür büyük başarılarla yönelik farkındalığın arttığı ve fen eğitimine daha fazla vurgu yapıldığı dönemler de olmuştur.

Şekil 22

Küresel olaylar

İtidal ve Sağ Duyu Vurgusu

Hem ulusal hem de uluslararası ölçekte gerçekleşen öğrenci hareketleri hem siyasi otoritede hem de gazetelerde itidal ve sağ duyu söylemlerinin öne çıkmasına neden olmuştur. Bu kapsamda siyasi liderlerin itidal çağrıları ve öğrencilerin taleplerini kabul eden ifadelere yer verilmiştir. Şekil-23'te hükümet tarafından öğrenci istekleri kabul edilmiştir.

Şekil 23

Öğrenci isteklerinin hükümet tarafından kabul edilmesi

4.3.2. DPT Planları

1960-1980 yılları arası; Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967), İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972) ve Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977) olmak üzere 3 adet DPT raporu yayımlanmıştır. Bu raporlar incelendiğinde, sanayileşme, mesleki ve teknik eğitimin güçlendirilmesi ve Kırsal Kalkınma olmak üzere üç tema üzerinde durulmuştur.

Sanayileşme

Türkiye'nin sadece tarım ve madencilikle sınırlı kalmamasını, sanayi sektöründe çeşitlilik ve özgün üretim kapasitesinin oluşturulmasını önermiştir. Bu doğrultuda, farklı endüstri kollarına yönelik yatırımların teşvik edilmesi ve sanayi üretiminin çeşitlendirilmesi amaçlanmıştır. Yeni teknolojilerin kullanımı, Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesi ve teknik altyapının güçlendirilmesi gibi konularda bu kapsamda sunulmuştur.

Mesleki ve Teknik Eğitim

Farklı endüstri kollarına yönelik yatırımların teşvik edilmesi ve sanayi üretiminin çeşitlendirilmesi yönelik atılan adımların neticesinde, mevcut durumda teknik eleman eksikliği rapor edilmiştir. Dolayısıyla, mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesine öncelik vermiştir. Bu çerçevede, meslek liselerinin sayısının artırılması, mesleki eğitim programlarının çeşitlendirilmesi ve iş dünyası ile işbirliğinin güçlendirilmesi önerilmiştir.

Kırsal Kalkınma

Kırsal bölgelerdeki ekonomik, sosyal ve altyapısal sorunların çözülerek, kırsal nüfusun refah seviyesinin artırılması ve kırsal bölgelerin genel kalkınmaya entegrasyonunun sağlanmasına yönelik kararlar alınmıştır. Ayrıca, kırsal bölgelerde eğitim ve sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi ve erişimin sağlanması önemli hedefler arasında yer almıştır. Okulların açılması veya iyileştirilmesi, sağlık merkezlerinin kurulması veya sağlık hizmetlerinin ulaşılabilirliğinin artırılması gibi çalışmalar yapılmıştır.

4.3.3. MEB Şuraları

1960-1980 yılları arasında, 7. Millî Eğitim Şûrası (5-15 Şubat 1962), 8. Millî Eğitim Şûrası (28 Eylül-3 Ekim 1970), 9. Millî Eğitim Şûrası (24 Haziran-4 Temmuz 1974) olmak üzere 3 adet şura toplanmıştır. Bu şuralarda alınan kararlar temalaştırıldığında; ortaöğretimin planlanması, okullar ve eğitim süreleri, ÖSYM'nin kurulması ve üniversite sayılarının artırılması kararları alınmıştır.

Ortaöğretimin Planlanması

1970 yılında düzenlenen MEB şurasında ortaöğretimin planlanması ve yükseköğretime geçişte alınması gereken önlemler üzerine çalışmalar yapılmıştır. Bu süreçte ortaokullar ve lise şeklinde bir yapılanmanın güçlendirilmeye çalışıldığı gözlenmiştir.

Okullar ve eğitim süreleri

1973 yılında çıkarılan MEB temel kanunu ile okul kademelerinin süreleri ve sınırları belirlenmiştir.

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezinin Kurulması

1960lı yıllarda üniversiteler kendi seçme sınavlarını yaparlarken 1974 yılı itibariyle bu sınavların merkezileştirilmesi ve tek bir merkezin hazırladığı sınava göre yapılması kararlaştırılmıştır. Bu kararda aynı anda farklı üniversitelerde sınava girmek isteyen adayların yaşadığı sıkıntıların önüne geçilmiştir.

Üniversitelerin artırılması

Üniversite eğitiminin daha fazla öğrenciye erişilebilir hale getirilmesi, eğitim kalitesinin yükseltilmesi ve farklı disiplinlerdeki eğitim imkanlarının çeşitlendirilmesi amacıyla yeni üniversitelerin kurulması gündeme gelmiştir.

Öğretmen Yetiştirme İyileştirilmesi

Öğretmen yetiştirmek amacıyla iki yıllık eğitim enstitüleri kurulmuştur. Öğretmenlik mesleğinin önemi ve kalitesinin artırılması, öğretmen adaylarının niteliklerinin geliştirilmesi ve eğitim programlarının gözden geçirilmesi gibi konulara odaklanılmıştır.

4.3.4. Fen Eğitimi Programları

1968 ilkököl programında yer alan Tabiat Bilgisi, Tarım İş ve Aile Bilgisi derslerinin bütünleştirilmesiyle Fen ve Tabiat Bilgileri adını almıştır. Bu program 1992 yılına kadar uygulamada kalmıştır.

Bilimsel düşünme

Öğrencilerin bir takım bilgi yığınına ezberlemelerine karşın onlara gözlem, deney ve problem çözme gibi bilimsel yollara başvurmasını teşvik edecek içerik ve yöntemler belirlenmiştir. Ayrıca bilimsel modellemeler yapmaları teşvik edilmiştir. Bilimsel düşünme becerileri vurgulanmıştır.

Milli servet

Zenginlik kaynakları konusunda Ülkemizin sahip olduğu kaynakların bilinmesi, milli ekonomi bakımından değerlendirilmesi bakımından ders içeriği bölümüne eklenmiştir.

Günlük yaşam ile ilişkiler

Okul hayatında, yemek pişirmek, toz almak, okulun ve çevrenin temizliğine katılmak, hastaya bakmak gibi günlük işlere yer verilmiştir.

Sağlıklı bilinci

Kişisel hijyen, sağlıklı beslenme ve sağlık bedeninin korunması şeklinde bilgiler bulunmaktadır.

Öğrenci Merkezli Eğitim

Öğrencilerin kendi kendilerine yaptıkları deney düzenekleri ve bireysel problem çözme süreçleri vurgulanmıştır.

4.4. 1980-2000 Dönemi

Tablo 4

1980-2000 dönemi ile ilgili meta-temalar

Gazete	DPT Planları		MEB Şuraları		Fen Eğitimi Programları	
Darbe ve siyasi reformlar	Ekonomik Kalkınma ve Yapısal Dönüşüm		Atatürkçülük		Düşünme becerileri	Genetik, evrim ve astronomi
Liberal Politikalar	Bölgesel kalkınma ve altyapı yatırımları		Dini eğitimin zorunlu hale gelmesi		Bilimsel düşünme	
AB süreci	Sosyal politikalar ve insan kaynakları		Sekiz yıllık zorunlu eğitim		Bilim ve teknoloji arasındaki ilişkiler	
Terör			Mesleki ve teknik eğitimin güçlendirilmesi		Sağlık Bilinci	

1980 askeri darbesiyle başlayan süreç, 1992 yılı yeni fen eğitimi programının hazırlanmasına kadar devam etmiştir. 1980 askeri darbesi, ülkenin siyasi istikrarsızlık, terör olayları ve toplumsal çatışmalarla mücadele etme amacıyla gerçekleştirilmiştir. Darbenin ardından, sıkıyönetim ilan edilerek siyasi partiler kapatılmış, siyasi liderler ve aktivistler tutuklanmış ve siyasi faaliyetler kısıtlanmıştır. 1980'lerin ortalarında, darbenin etkileri azalmış ve siyasi reform süreci başlamıştır. 1983 yılında yapılan seçimlerle sivil bir hükümet kurulmuş ve demokratik reformlar başlamıştır. Yeni anayasa hazırlanarak siyasi partilerin faaliyetleri yeniden başlatılmıştır.

1990'ların başında, Türkiye ekonomisinde yapısal reformlar gerçekleştirilmeye başlamıştır. Özelleştirme, dış ticaretin liberalleştirilmesi, ekonomik istikrar politikaları ve

serbest piyasa ekonomisine geçiş gibi adımlar atılmıştır. Bu süreçte, yabancı yatırımların teşvik edilmesi ve ekonomik büyüme hedeflenmiştir. Ancak bu reformlar, ekonomik dengesizliklere ve gelir adaletsizliğine de yol açmıştır.

4.4.1. Cumhuriyet Gazetesi

Darbe ve Siyasi Reformlar

1980 askeri darbesiyle başlayan süreç (*Şekil 24'te gösterildiği gibi*), Türkiye'nin siyasi, ekonomik ve sosyal alanlarında önemli değişimlere yol açmıştır. Darbenin etkileri uzun süre hissedilmiş, ancak zamanla siyasi reformlar ve ekonomik dönüşümler gerçekleştirilmiştir. 1990'ların ortalarına doğru, Türkiye demokratikleşme sürecine daha fazla odaklanmıştır. Temel hak ve özgürlüklerin korunması, demokratik kurumların güçlendirilmesi ve sivil toplumun gelişimi hedeflenmiştir. Siyasi partiler arası çekişme ve koalisyon hükümetleri dönemi yaşanmış, seçimler düzenli bir şekilde yapılmış ve demokratik yönetim ilkeleri ön plana çıkmıştır. Ekonomik alanda da yapısal reformlar sürmüştür. Özelleştirme politikaları daha da genişletilmiş, ekonomik liberalizasyon ve piyasa ekonomisi ilkeleri benimsenmiştir. Dış ticaretin serbestleştirilmesi, yabancı yatırımların teşvik edilmesi ve ekonomik büyümenin sürdürülmesi amaçlanmıştır.

Şekil 24

1980 darbesi sonrası medya

Liberal Politikalar

Siyasi açıdan, Özal dönemi Türkiye'de demokratikleşme sürecinin önemli bir aşamasını temsil etmiştir. Özal, çok partili siyasi sistemi güçlendirmeye yönelik adımlar atmış ve siyasi katılımı teşvik etmiştir. Ekonomik açıdan, Özal dönemi Türkiye'nin liberal ekonomi politikalarının benimsendiği bir dönem olmuştur. Özal, ekonomide serbest piyasa reformlarına öncülük etmiş, özelleştirme politikalarını uygulamış ve dış ticarete liberalleşmeyi desteklemiştir. Bu politikaların sonucunda Türkiye'de ekonomik büyüme ve yabancı yatırımlar artmış, ancak aynı zamanda gelir eşitsizliği ve bölgesel uçurumlar da derinleşmiştir. Öte yandan

bu liberal politikalar zamanla devletin kendi elindeki bazı kurumları özelleştirmesi ve genel olarak ekonomideki etkisini azaltması ile kendisini gösteren neoliberal politikalara dönüşmeye başlamıştır. Sümerbank'ın özelleştirilmesi ile başlayan bu süreç günümüze kadar çeşitli şekillerde devam etmiştir.

Şekil 25

Liberal ekonominin benimsenmesinin ardından medyaya yansıyan haberler

Şekil 26

Liberal politikalar ve eleştiriler

Hükümete "akıl" yağıyor

İMF'den; Kamu ve özel kesimdeki yatırımı azaltın

İMF'nin Özal hükümeti için çizdiği ekonomik programa göre, dış borçlarda geri ödeme süresi 12 yıl aşmayacak, ithalat teminat oranları 31 aralık 1984'te kalkacak.

ANKARA Cumhuriyet Hürriyeti — Çöl hükümeti tarafından hazırlanan Para Fonu (İMF) tarafından hazırlanan raporun son bölümü IMF'nin Özal hükümeti için çizdiği ekonomik programa göre, dış borçlarda geri ödeme süresi 12 yıl aşmayacak, ithalat teminat oranları 31 aralık 1984'te kalkacak.

4 milyar dolarlık IMF Yürütme Kurulu'na göre, "akıl" yağıyor. IMF'nin Özal hükümeti için çizdiği ekonomik programa göre, dış borçlarda geri ödeme süresi 12 yıl aşmayacak, ithalat teminat oranları 31 aralık 1984'te kalkacak.

Dünya Bankası'ndan; Yeni kalkınma planı hazırlayın

Yaklaşık bir haftadan beri Ankara'da temaslarmı sürdüren Dünya Bankası uzmanlar grubu Özal'a yeni bir kalkınma planı hazırlanması gerektiğini önerdi.

ANKARA Cumhuriyet Hürriyeti — Çöl hükümeti tarafından hazırlanan raporun son bölümü IMF'nin Özal hükümeti için çizdiği ekonomik programa göre, dış borçlarda geri ödeme süresi 12 yıl aşmayacak, ithalat teminat oranları 31 aralık 1984'te kalkacak.

İthalat teminat oranları 31 aralık 1984'te kalkacak. IMF'nin Özal hükümeti için çizdiği ekonomik programa göre, dış borçlarda geri ödeme süresi 12 yıl aşmayacak, ithalat teminat oranları 31 aralık 1984'te kalkacak.

14 Kasım 1984, S. 6/4

Şekil 27

Liberal politikalar

Tekelleşme yarışmacı ekonomiyi öldürüyor

AGIR ELEŞTİRİLER ..VE SAVUNMA

Muhalefet partileri Meclis'te dün sabaha kadar süren görüşmelerde, "Satış Yasası"nın ağır biçimde eleştirirken, Meclis dışındaki bazı partiler de bu konuda görüşlerini açıkladılar. Muhalefetsiz ana eleştirileri şu şekilde:

- ✓ **Bunlar tasarruf artışı operasyonu değil. Bundan en çok özeleştirel zarar görecektir.** (Mehmet Yavaş / MDP)
- ✓ **Kamu kurum ve kuruluşlarının yuhancılara eline geçmesini önlemek için yapılan bu kanun, çok fazla ve yanlış kanunlaştırmaya sebep olacaktır.** (Ayhan Gürkan / HP)
- ✓ **Özellikle köprü, baraj satışı çok ağır. Kamuya ait bazı tesisler verilecekleri kurum, görevden başkalarına devredilecek.** (Necdet Çalgı / HP)
- ✓ **Bu yasa sistemimize son derece zararlıdır. Teviziye şahıslara açılmaya müsattir.** (Erol İnanık / SODEP)

İhtidar kanadı: "Satış Yasası'nın gereklerini ve savutmasını bir kanunla değil, hukuka dayandırmayı. Meclis'te bulunan Başbakan Turgut Özal ile Maliye ve Önemli Bakan Vural Atılgan'ın görüşleri:

- ✓ **Kamu tesisleri ve gelirleri halk ortaklığına ayrılarak, ek gelir önlemleri alınacaktır.**
- ✓ **Satış yoluyla elde edilen gelirler tesisler tamamlanıp, yansın kullanılacaktır.**
- ✓ **Biz pratik ve gerçekçi, şahıslara zarar vermez. Önceki kanunları göstercektir.**
- ✓ **Dünya Meclis döneminde çıkan ve kanunla dönüştürülen kararname de aynı şekilde veriyorduk.**
- ✓ **Kamunun Anayasa'ya aykırı olduğu iddiaları yerindedir.**

Kahraman - Malatya'da

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK

Özal: Akılları yetmedi

(Bastırağı 1. sayfa)
Naras her şey düzün gider" dedi.

Şimdiki hükümetin devlet tahvil çıkarttığını, buna hiç kimsenin itiraz etmediğini hatırlatan Turgut Özal, "Buna kimse itiraz etmiyor. Biz aynı şekilde köprü-nün geliri ni gösteriyoruz. Gelir ortaklığı senedi çıkartıyoruz. Vatandaş biliyor ki, bunun garantisel var. Akılları yetmedi, anlayamadılar. Ama işte meşhurlar vardır. HP'ye söylemek istedim, ama söylemedim. Kedi utandırdığı çigere pis dermiş. Kendilerinin altına gıseydi onlar da yapardı bunu. Sadece köprü baraj satış için söylüyorum. Öteki konuları tartışırız." dedi.

Özal, bir gazetecinin Satış Yasası Cumhurbaşkanlığı'ndan döner yolundaki söylentilere ne dersiniz biçimindeki sorusunu

İki trafik

AB Süreci ve Siyasi Reformlar

AB süreci, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik hedefine yönelik gerçekleştirdiği reform sürecidir. Türkiye, AB'ye üyelik başvurusunu 1987 yılında yapmış ve 1999 yılında aday ülke statüsü kazanmıştır. Bu süreçte Türkiye, bir dizi siyasi reform gerçekleştirmiştir. AB süreci kapsamında gazete başlıklarında en çok vurgulanan temaların başında, Demokratikleşme ve İnsan Hakları gelmektedir Şekil 28' de gösterilmiştir. AB süreci, Türkiye'nin demokratikleşme ve insan hakları standartlarını yükseltmesini gerektirmiştir. Bu çerçevede, ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü gibi temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması için yasal düzenlemeler yapılmıştır

Şekil 28

AB sürecine dair gazete başlığı

En geç 98'de Avrupa Birliği'ne tam üyeyiz

LİDERLERLE Çiller, Hürriyet'e bir açıklama yaparak "İddia ediyorum ki Türkiye en geç 3 yıl içinde AB'ye tam üye olacaktır" dedi.

Daha savimsiz Meclis'te konuşuldu

Terör

Bu dönemde bazı sorunlar da yaşanmıştır. Siyasi istikrar sorunu, terör olayları, ekonomik krizler ve gelir adaletsizliği gibi zorluklar Türkiye'nin gündemini meşgul etmiştir. PKK terör örgütünün terör faaliyetlerine başlaması bu dönemdeki haberlerde yer bulmuştur.

4.4.2. DPT Raporları

1980-2000 yılları arasında, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989), Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994) ve Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000) yayımlanmıştır.

Bu raporların analizi sonucunda, Türkiye'de yüksek öğrenim ve mesleki eğitim alanlarındaki durum ve sorunları ele almaktadır.

Ekonomik Kalkınma ve Yapısal Dönüşüm

Ekonomik kalkınmanın sağlanması için ülkenin kaynaklarının etkin bir şekilde kullanılması, yatırımların teşvik edilmesi ve iş gücünün niteliğinin artırılması gibi konular ele alınmaktadır. Ayrıca, sürdürülebilir bir ekonomik büyüme için çevresel faktörlerin göz önünde bulundurulması ve bölgesel eşitsizliklerin azaltılması da raporda önemli bir yer tutmaktadır.

Bölgesel kalkınma ve altyapı yatırımları

Türkiye'nin farklı bölgelerindeki ekonomik, sosyal ve altyapısal farklılıklar ele alınmaktadır. Bölgesel kalkınmanın sağlanması için bu farklılıkların dikkate alınması ve her bölgenin potansiyelini ortaya çıkarmak için uygun politikaların uygulanması gerektiği vurgulanmaktadır.

Sosyal politikalar ve insan kaynakları

Sosyal politikaların insanların yaşam kalitesini yükseltmek, sosyal güvenliği sağlamak ve sosyal adaleti tesis etmek için kullanılması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu kapsamda, eğitim, sağlık, sosyal yardım ve sosyal güvenlik gibi alanlarda politikaların belirlenmesi ve uygulanması önemli bir yer tutmaktadır. İnsan kaynakları, bir ülkenin en değerli varlıklarından biridir ve DPT raporu bu alanda yapılan yatırımların önemini vurgulamaktadır. İnsan kaynaklarının geliştirilmesi, eğitim ve nitelikli iş gücünün sağlanması, istihdam olanaklarının artırılması ve iş gücü piyasasının etkin işleyişi gibi konulara odaklanılmaktadır. Ayrıca, kadınların iş gücüne katılımının artırılması, gençlere yönelik istihdam politikaları ve dezavantajlı grupların desteklenmesi gibi sosyal kapsayıcılık unsurları da raporda ele alınmaktadır.

4.4.3. MEB Şuraları

10. Millî Eğitim Şûrası(23-26 Haziran 1981), 11. Millî Eğitim Şûrası (8-11 Haziran 1982), 12. Millî Eğitim Şûrası(18-22 Haziran 1988), 13. Millî Eğitim Şûrası(15-19 Ocak 1990), 14. Millî Eğitim Şûrası (27-29 Eylül 1993), 15. Millî Eğitim Şûrası (13-17 Mayıs 1996) ve 16. Millî Eğitim Şûrası(22-26 Şubat 1999) toplanmıştır. Bu şuraların analizinden aşağıdaki temalardan çıkarılmıştır.

Atatürkçülük

1980 darbesi ile yönetime gelen askeri hükümet kaos ve anarşinin önlenmesi amacıyla Ülkenin Atatürkçü değerlere geri dönmesinin uygun olacağını ifade etmiştir. Bu kapsamda Atatürk ilke ve inkılaplarını esas alan ve ülke sevgisi temeline dayanan bir eğitim modelinin benimsenmesi önem kazanmıştır.

Dini eğitimin zorunlu hale getirilmesi

Bu dönemde ilk ve ortaöğretimde din kültürü ve ahlak bilgisi şeklinde bir din eğitimi zorunlu hale getirilmiştir.

Sekiz yıllık zorunlu eğitim

1997 yılı Milli Güvenlik Kurulu Bildirisi'ni takiben ilköğretim kesintisiz sekiz yıl olarak belirlenmiştir. Bu süreçte taraflar arasında gerginlikler oluşmuş, bu kararın özellikle imam hatip okullarında okuyan öğrenciler için bir engel teşkil ettiği çeşitli çevrelerde vurgulanmıştır.

Mesleki ve teknik eğitimin güçlendirilmesi

1999 yılı itibariyle mesleki eğitimin güçlendirilmesi ile ilgili kararlar öne çıkmaya başlamıştır. Bu mesele her ne kadar 1946 yılı itibariyle şuralarda çeşitli vesilelerle gündeme gelse de özellikle bu dönemde reel bir yapıya bürünmüştür. Bu süreçte meslek liseleri mezunlarının iş hayatında veya üniversite tercihlerinde kendi alanları dışında başka alanları tercih etmeleri, ülke kaynaklarının ekonomik olarak kötü kullanıldığına işaret eden bir gösterge olarak değerlendirilmektedir. Mesleki kimliğin güçlendirilmesi, öğrencilere uygun meslek seçimlerinin yapılabilmesi için rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesi, mesleki eğitim programlarının güncellenmesi ve iş dünyasıyla daha sıkı bir iş birliği sağlanması gibi konuları ele almıştır. Bu şekilde mesleki ve teknik eğitimin daha nitelikli ve ihtiyaçlara cevap veren bir yapıya kavuşması hedeflenmiştir.

4.4.4. Fen Eğitim Programları

1968 fen ve tabiat bilgisi dersi programı 1992 yılındaki fen eğitimi programının hazırlanmasına kadar kullanılmıştır. 1992 fen eğitimi programları ise 2005 yılına kadar bu dönemde kullanılmıştır. Program içerikleri analiz edildiğinde aşağıdaki temalar verilmiştir.

Düşünme becerileri

Düşünme becerileri, öğrencilerin bilgiyi sorgulama, çeşitli bakış açılarıyla düşünme, verileri analiz etme ve sonuçlara ulaşma yeteneklerini içerir. Fen programı, öğrencilere bilimsel yöntemleri kullanarak sorunlara yaklaşma, deneyler yapma, veri toplama ve sonuçları yorumlama gibi süreçlerde düşünme becerilerini uygulama fırsatı sunar.

Bilimsel düşünme

Öğrencilerin bilimsel yöntemleri kullanarak düşünme, soru sorma, hipotez oluşturma, deney tasarlama, veri toplama, verileri analiz etme ve sonuç çıkarma gibi süreçleri öğrenmelerini hedeflemektedir. Bilimsel düşünme, eleştirel düşünme ve mantıksal akıl yürütme becerilerini içermektedir. Öğrencilere, doğa olaylarını gözleme, verileri analiz etme, deneyler yapma ve sonuçları değerlendirme gibi bilimsel süreçleri uygulama imkanı sunulmaktadır. Böylece öğrenciler, bilimsel bilgiyi sorgulama yeteneği kazanırken aynı zamanda problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerini de geliştirirler. Bu program, öğrencilerin merak duygusunu besleyerek, bilimsel sorunlara yönelik araştırma yapma ve bilgiye erişme becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, bilimsel düşünceyi günlük yaşama uygulama, çevresel sorunları anlama ve bilimsel kararlar vermeye yönlendirme gibi amaçlar da taşımaktadır.

Bilim ve teknoloji arasındaki ilişkiler

2000'li yıllarda bilim ve teknoloji arasındaki ilişkiler önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Bilim ve teknoloji, birbirleriyle giderek daha fazla etkileşim içinde olmuş ve birbirini besleyen bir ilişki geliştirmiştir. Bu dönemde, bilimsel araştırmalar ve keşifler teknolojik gelişmeleri hızlandırmıştır. Bilimsel çalışmalar sayesinde yeni bilgi ve anlayışlar elde edilmiş, bu bilgiler teknolojik yeniliklere yol açmıştır. Örneğin, biyoteknoloji alanındaki ilerlemeler, tıp, tarım ve çevre alanlarında önemli teknolojik uygulamalara yol açmıştır.

Sağlık Bilinci

Sağlık bilinci, öğrencilerin sağlık sorunlarını tanıma, önleme ve çözme becerilerini geliştirerek sağlıklı bir yaşam tarzı sürdürebilmelerini sağlamaktadır. Öğrencilere, zararlı alışkanlıklardan kaçınma, ergenlik dönemindeki bedensel ve duygusal değişikliklerle başa çıkma, sağlıklı ilişkiler kurma gibi konularda rehberlik edilmektedir.

Genetik, Evrim ve Astronomi

1992 yılındaki fen programında genetik, evrim ve astronomi gibi konuların eklenmesiyle öğrencilere daha kapsamlı bir bilimsel eğitim sunulmuştur. Bu eklemeler, fen bilimlerinin temel alanlarını kapsayarak öğrencilerin bilimsel düşünme becerilerini ve bilimsel bilgiye erişimlerini artırmayı hedeflemiştir.

4.5. 2000-2023 Dönemi

Tablo 5

2000-2023 dönemi ile ilgili meta-temalar

Gazete	DPT Planları		MEB Şuraları	Fen Eğitimi Programları	
Özelleştirmeler	Millîlik vurgusu		Erken çocukluk eğitimi	Bilim okuryazarlığı	Düşünme Becerileri
Eğitim Dönüşümü: (4+4+4)	İstikrarlı ve Güçlü Ekonomi	Nitelikli İnsan ve Güçlü toplum	Öğretmen eğitimi	Bilime Merak, heyecan ve sevgi	Bilimsel süreç becerileri
Büyük teknolojiler	Yapısal ve kentsel Dönüşüm		4 + 4 + 4	Bilimin iletişimi	Bilim, teknoloji ve toplum ilişkileri
COVID-19 ve Uzaktan Eğitim	İş imkanlarının artırılması		Özel okullaşma	Girişimcilik	Mühendislik becerileri
Darbe Girişimi			Uzaktan eğitim	Bilimin doğası	Değerler

4.5.1. Cumhuriyet Gazetesi

2000-2023 yılları arası gazete arşivine yansıyan haberlerin kategorize edilmesiyle oluşturulan temalar:

Özelleştirme

AKP döneminde özelleştirme politikaları önemli bir yer tutmuştur. AKP hükümeti, özelleştirme programını ekonomik büyüme, rekabetçilik artışı ve kamu kaynaklarının etkin kullanımı gibi nedenlerle desteklemiştir. Bu dönemde birçok kamu kurumu ve varlık özelleştirme kapsamına alınmıştır.

Şekil 29

AKP dönemi özelleştirmeler

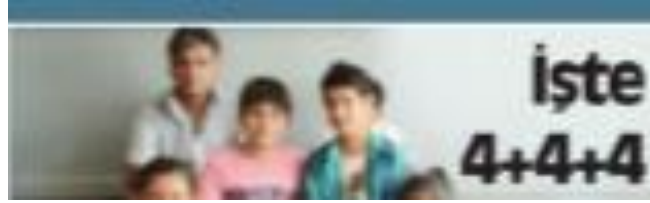

Eğitim d6nüşümü

Türkiye'de 12 yıllık zorunlu eğitim sistemi (4+4+4 eğitim sistemi) 2012-2013 döneminde yürürlüğe girdi.

Şekil 30

4+4+4 sisteminin uygulanması

Büyük teknolojiler

AKP hükümeti, sanayide Ar-Ge (Araştırma ve Geliştirme) çalışmalarının teşvik edilmesi ve inovasyon faaliyetlerinin desteklenmesi amacıyla çeşitli programlar ve kaynaklar sağlamıştır. Üniversite-sanayi iş birliği projeleri ve Ar-Ge merkezlerinin kurulması gibi adımlarla yenilikçilik ve teknolojik gelişime önem verilmiştir.

Şekil 31

İHA ve SİHA'ların medyaya yansıma

COVID-19 ve uzaktan eğitim

COVID-19 salgını, uzaktan eğitimin önemini ve yaygınlaşmasını hızlandıran bir dönemi başlattı. Salgın nedeniyle okulların kapanması ve sosyal mesafe önlemlerinin alınması, öğrencilerin uzaktan eğitim yöntemleriyle derslerine devam etmelerini gerektirdi.

Şekil 32

COVID-19 süreci ve uzaktan eğitimin önemi

15 Temmuz 2016 Darbe Girişimi

15 Temmuz 2016 tarihinde Türkiye'de Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) üyeleri tarafından Türk Silahlı Kuvvetleri içinde yer alan bir grup asker, hükümete karşı bir darbe teşebbüsünde bulunmuştur. Darbe girişimi sırasında, Türkiye'deki demokratik düzene ve milli iradeye sahip çıkan vatandaşlar, demokrasiyi savunmak için sokaklara çıkmış, büyük bir direniş göstermiş ve darbe girişimini etkisiz hale getirmişlerdir.

Şekil 33

Temmuz 2016 darbe girişiminin önlenmesi

4.5.2 Milli Eğitim Şuraları (2000-2023)

17. Millî Eğitim Şûrası (13-17 Kasım 2006), 18. Millî Eğitim Şûrası (1-5 Kasım 2010), 19. Millî Eğitim Şûrası (2-6 Aralık 2014) ve 20. Millî Eğitim Şûrası (1-3 Aralık 2021) toplanmıştır.

2000-2023 yılları arasındaki milli eğitim şuraları incelendiğinde, eğitim sistemindeki bazı zayıflıklar, müfredatın eksiklikleri, öğretmen eğitiminin yetersizliği, kaynak eksikliği ve öğrenme ortamlarındaki sorunlar yer alıyordu. Türkiye'de eğitim sistemi üzerinde çeşitli

politika değişiklikleri gerçekleştirildi. Bu politika değişiklikleri arasında aşağıdaki önemli adımlar bulunmaktadır:

Müfredat revizyonu

Eğitim müfredatı gözden geçirilerek güncellenmiş ve daha etkili bir öğrenme deneyimi sağlamak amacıyla değişiklikler yapılmıştır. Kesintisiz olan sekiz yıllık ilköğretim herkes için zorunluydu. 4+4+4 düzenlemesi ile “kesintisiz eğitim” vurgusu kaldırılarak ilköğretim iki kademeye ayrıldı. Böylelikle ilkokul dört yıl, ortaokul dört yıl oldu. İlkokul 4. sınıfı tamamlayan çocuklar ya imam hatip ortaokullarına ya da diğer ortaokullara gidebilmektedir. Kısaca, 4+4+4 düzenlemesiyle birlikte sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim yerine, 12 yıllık zorunlu kademeli eğitim getirilerek 12 yıllık süre üç kademeye ayrıldı. Öğrenciler artık ilkokul ya da ortaokulu tamamladıklarında değil, liseyi tamamladıklarında diplomalarını alabilmektedir.

Erken ocukluk eğitimi

Erken ocukluk eğitimine daha fazla önem verilerek, çocukların okula hazırlık süreci iyileştirilmiştir. Okul öncesi eğitime erişim ve kalitesinin artırılması hedeflenmiştir. 72 ayını dolduran çocukların ilköğretime başlaması zorunluydu. İlgili kanuna göre, 60 ayını tamamlayan çocukların zorunlu olarak ilkokula başlaması gerekmektedir. Ancak kamuoyunda bu konunun çok tartişılması nedeniyle Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan bir genelge ile okula başlama yaşı ile ilgili bir düzenlemeye gidilmiştir.

Özel okullaşma

Özel okullaşma, özel kurumlar tarafından işletilen ve devlet destekli olmayan okulların yaygınlaşması anlamına gelmektedir. Şuralarda, özel okullaşmanın artmasıyla ilgili çeşitli tartişmalar ve görüşler dile getirilmiştir. Özellikle, 2000'li yılların başından itibaren özel okullara yönelik teşvik politikaları uygulanmıştır. Bunlar arasında vergi avantajları, kredi imkanları, altyapı desteği gibi önlemler yer almaktadır. Devlet, özel okulların açılmasını teşvik etmek amacıyla çeşitli düzenlemeler yapmış ve süreci kolaylaştırmıştır.

Uzaktan eğitim

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), uzaktan eğitim konusunda birçok strateji ve yönlendirme belirlemiştir. Bu kapsamda, MEB tarafından düzenlenen Őuralar ve çalıştaylar, uzaktan eğitim sürecinin planlanması, uygulanması ve geliştirilmesi için önemli bir rol oynamaktadır. Altyapı ve Teknoloji Yatırımları ile, Uzaktan eğitim, geleceğin eğitim sisteminin bir parçası olmaya devam edecektir.

Öğretmen eğitimi ve nitelikleri

Öğretmen eğitimi programları gözden geçirilmiş ve iyileştirilmiştir. Öğretmenlerin pedagojik becerilerini geliştirecek eğitimler sunulmuş ve öğretmenlerin mesleki gelişimlerini desteklemek için programlar oluşturulmuştur.

4.5.3. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Raporları (DPT) (2000-2023)

Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005), Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) ve On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) planları oluşturmaktadır.

Devlet Planlama Teşkilatı, 2011 yılında Kalkınma Bakanlığı olarak yeniden organize edildi. 2018 yılında Kalkınma Bakanlığı ile Maliye Bakanlığının Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü birleştirilerek Cumhurbaşkanlığı bünyesinde Strateji ve Bütçe Başkanlığı oluşturuldu. Alınan kararlar incelendiğinde;

İş imkanlarının artırılması

İnsanların refahını artırmak, hayat standartlarını yükseltmek, temel hak ve özgürlükleri güçlendirerek adil, güvenli, huzurlu yaşam ortamı tesis etmek ve kalıcı kılmak ve Şehirlerin ve kırsal alanların kendine özgü koşul ve niteliklerine göre, daha iyi iş fırsatlarını ve yaşam ortamlarını sunabilir hale gelmesi yönünde kararlar alınmıştır.

Millîlik vurgusu

Yeniden şekillenmekte olan dünyada Türkiye'nin temel değerlerini ve beklentilerini esas alarak gerçekleştirilecek yapısal dönüşümlerle, Ülkemizin uluslararası konumunu yükseltmek, halkın refahını artırmak ve milli ve toplumsal birliğin huzur içinde yaşamasını sağlamak adına kararlar alınmıştır.

İstikrarlı ve Güçlü Ekonomi, Nitelikli İnsan ve Güçlü Toplum

İstikrarlı ve güçlü ekonomi, rekabetçi üretim ve verimlilik, nitelikli insan ve güçlü toplum, yaşanabilir şehirler ve sürdürülebilir çevre ile hukuk devleti, demokratikleşme ve iyi yönetim gelişme eksenleri olarak belirtilmiştir.

Yapısal ve kentsel dönüşüm

Güvenli konutlar, altyapı iyileştirmeleri, çevre dostu tasarımlar, şehir estetiği ve kimliği ve sosyal ve ekonomik gelişim gibi alt başlık ve avantajları olan bu kapsam altında kararlar alınmıştır.

4.5.4 Fen Eğitimi Programı

Bilim okuryazarlığı

Öğrencilerin bilim okuryazarlığını artırmaktır. Bilim okuryazarı bireyler, bilimsel bilgiyi anlamak, sorgulamak, eleştirel düşünmek ve günlük yaşamlarında karşılaştıkları sorunları bilimsel yöntemlerle çözebilmek gibi becerilere sahip olan kişilerdir.

Mühendislik becerileri

Mühendislik becerileri, 2018 Fen Programı içinde aktif bir şekilde teşvik edilen önemli unsurlardan biridir. Bu program sayesinde öğrenciler, mühendislik alanına ilgi duyar, yaratıcılıklarını kullanarak projeler geliştirir ve bilimsel yöntemleri kullanarak sorunlara çözümler üretir. Böylece gelecekte mühendislik alanında başarılı olabilecek yetenekler kazanmaları amaçlanır. Mühendislik becerileri, STEAM yaklaşımı çerçevesinde vurgulanan önemli unsurlardan biridir. Öğrenciler, fen bilimleri, teknoloji, sanat ve matematikle entegre olarak mühendislik projeleri geliştirir. Bu projelerde, öğrencilerin analitik düşünme, eleştirel değerlendirme, işbirliği ve iletişim becerileri gelişir. STEAM yaklaşımı, mühendislik becerilerini desteklerken aynı zamanda öğrencilere yaratıcı düşünme imkanı da sağlar. Mühendislik projeleri, öğrencilerin farklı çözüm yolları araştırmasını ve yenilikçi tasarımlar yapmasını teşvik eder. Bu sayede öğrenciler, problem çözme sürecinde yaratıcılıklarını kullanır ve orijinal çözümler üretir.

Bilimin doğası

Bilimin doğası, kesin sonuçlara ulaşmayı hedefleyen, kanıta dayalı ve sürekli gelişen bir süreç olduğunu vurgular. Bilimsel bilginin değişebilir olduğu ve yeni kanıtlar ve bulgular ışığında yenilenebileceği anlatılır. Öğrencilere bilimsel bilginin güvenilirliği ve güvenirliliği konusunda farkındalık kazandırılır.

Değerler

2018 Fen Programı, öğrencilere fen bilimleri konularını öğretirken aynı zamanda değerlerin de önemli bir rol oynadığını vurgular. Değerler, öğrencilerin karakter gelişimi, etik bilinci ve toplumsal sorumluluk duygusunu desteklemeyi amaçlar.

Bilime Merak, heyecan ve sevgi

Fen programı, öğrencilerin fen bilimleri konularını keşfetmeleri, deney yapmaları ve gözlem yapmaları için etkinlikler ve projeler sunmaktadır. Bu sayede öğrenciler, fen dünyasına aktif bir şekilde dahil olurken, merak duyguları da artar. Programda, bilime olan heyecanın korunması ve geliştirilmesi büyük önem taşır. Öğrencilerin fen derslerine katılımını artırmak için öğretmenler, derslerde interaktif etkinlikler, deneyler ve bilimsel oyunlar kullanabilir. Böylece öğrenciler, fen konularına daha fazla ilgi duyar ve öğrenmeye istekli hale gelir.

Girişimcilik

Program, fen bilimleri derslerinde öğrencilere girişimcilik kavramını tanıtır ve onlara girişimcilik ruhunu aşlamayı amaçlar. Öğrencilere farklı iş fikirleri oluşturma, projeler planlama, takım çalışması, liderlik becerileri ve iletişim becerileri gibi girişimcilikle ilgili temel yetkinlikleri kazandırmayı hedefler.

Bilim, teknoloji ve toplum ilişkileri

Bilim, teknoloji ve toplum ilişkileri başlığı altında öğrencilere bilimin topluma olan etkileri, teknolojinin gelişimi ve toplumdaki yeri gibi konular anlatılır. Öğrencilere bilimsel ilerlemenin toplumsal değişimlere nasıl katkıda bulunduğu ve teknolojinin günlük yaşamımızı nasıl etkilediği açıklanır.

Bilimsel süreç becerileri

Öğrencilere bilimsel süreçte yer alan adımları, yöntemleri ve becerileri öğretir. Öğrencilere gözlem yapma, hipotez oluşturma, deney tasarlama, veri toplama, verileri analiz etme, sonuçlara ulaşma ve sonuçları raporlama gibi bilimsel süreç adımlarını anlatır. Bilimsel süreç becerileri, öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözme ve analitik düşünme yeteneklerini geliştirir. Öğrencilere doğru ve güvenilir veriler toplama, verileri analiz etme ve sonuçları değerlendirme konularında pratik yapma fırsatı sunar.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA ve YORUM

5.1. Sonuçlar ve Tartışma

Bu tez kapsamında Ülkemizin son yüzyılı beş farklı dönem halinde incelenmiş ve her bir dönem için gazete haberleri, DPT planları, MEB Şura raporları ve Fen Eğitimi programları incelenmiştir. Bu kapsamda her bir veri kaynağı için meta-temalar oluşturulmuş ve dönemi temsil eden tablolar üretilmiştir. Bu tablolar hem kendi içlerinde hem de birbirleri arasında tarihsel olarak çaprazlandığında aşağıda tartışılan temel sonuçlar elde edilmiştir:

Sonuç 1. Türkiye siyaseti 1923-1945 dönemi dışında günümüze kadar Amerika Birleşik Devletleri ile olan ilişkilerden etkilenmiştir. Bu etki Ülkemizin yirmi yıllık periyotlarda öncelikle esneme sonrasında ise askeri müdahaleler ile kapanma şeklinde ilerleyen bir döngü içinde olduğunu göstermektedir. Bu süreçlerin tamamında Türkiye'nin Amerika ile olan ilişkilerinin ön plana çıktığı gözlenmektedir. 1950 itibariyle Amerikan yardımları ve çeşitli yatırımları ile şekillenen, ilerleyen yıllarda ise Amerika garantörlüğünde Avrupa ülkelerinin desteği ile şekillenen süreçte gerek ekonomi planları, gerek genel eğitim planları gerekse de Fen eğitimi programlarında yirmi yıllık periyotların başlangıcında yenilikçi, özgürlükçü, bilimsel düşünmeyi ve ekonomik kalkınmayı baz alan fikirler şekillenirken, Ülkemizin ilerleme konusundaki hamlelerinin yirmi yıllık periyotların sonlarına doğru şekillenen askeri eğilimler ile yavaşladığı ve bu yavaşlama sürecinde Ülkemizin içe kapanması ile beraber değerler ve milli öğelerin vurgulandığı fikirlerin öne çıktığı gözlenmiştir. Amerikan etkisi ilk defa 1945-1960 periyodunda Fen programlarında Bilim Okuryazarlığı temasının vurgulanması ile ortaya çıkmış, bu tema günümüze kadar devam ettirilmiştir. Bu durumun Amerika'nın özellikle ikinci dünya savaşının galip devleti olması ve bu galibiyetin soğuk savaş döneminde Sovyetler Birliği ile beraber iki kutuplu bir liderlikle devam etmesi ve sonrasında Sovyetler Birliği'nin dağılması ile beraber tek kutuplu bir liderliğe dönüşmesi ile yakından ilişkisi vardır. 1950 sonrasında, Türkiye gibi ekonomisi belli oranda dış yatırımlara dayanan ve teknolojik anlamda gelişmeye çalışan bir ülkenin Amerika gibi bir tekno-ekonomi devi karşısında pozisyon almaya çalıştığı bir politikanın izlendiği anlaşılmaktadır. Bu politika Amerika'da şekillenen genelde eğitim özelde ise fen eğitimi reformlarının hızla Ülkemize transfer edilmesi ve bu şekilde benzer bir gelişim kaydetmenin istenmesi ve benzer bir fikir eğilimi içinde olunduğunun hissettirilmesi şeklinde yorumlanmıştır.

Alanyazın incelendiğinde bu çalışmanın sonuçları ile uyumlu bir şekilde Amerikan etkisini gösteren diğer çalışmalar mevcuttur. Örneğin Topçu (1997) çalışmasında Amerikan

Okulları ile özellikle İstanbul'da Robert Kolejinin açılmasıyla 'evrensel nitelikte insanlar yetiştirme amacı kabul görmeye başlamıştır' ifadesiyle Amerikan Etkisinin bir boyutunu ifade etmiştir. Soran (2010) Türkiye'de 2005-2006 eğitim-öğretim yılı itibariyle okullarda yapılandırmacı yaklaşımın uygulanmasının, Amerika'da etkili olan pragmatist yaklaşımın sonucu olarak değerlendirmiştir. Yabancı okullar ve çeşitli sosyal medya kanalları aracılığıyla batı kültür yaşam tarzının Ülkemiz eğitim sisteminin en alttan en üste kadar tüm örgüt ve sistemlere sirayet ettiği düşünülmektedir (Ayten, 2005; Akyüz, 2011; Taş, 2003).

Sonuç 2. 1923-1980 aralığında Ülkemizde tarım odaklı bir ekonominin ve köylerde yaşamın olduğu gözlenmektedir. 1980 yılı itibariyle kentlere göç edilmesi ve teknoloji odaklı fabrikalaşma sayesinde DPT planları, MEB Şura kararları ve Fen eğitimi programları bu yönde şekillenmiştir. 1980 öncesinde günlük yaşamla ilişkiler kapsamında tarım ve bahçecilik, ormancılık ve köylerde yapılacak faaliyetler üzerine odaklanan Fen eğitimi, 1980 sonrasında fen ve teknoloji arası ilişkiler, fen-teknoloji-toplum teması, girişimcilik ve mühendislik gibi temalara doğru evrilmiştir. Goldin ve Katz (2012), eğitim ve teknoloji arasındaki yarış isimli çalışmasında; bu duruma ilişkin eğitim ve teknolojik ilerleme, ekonomik büyümenin önemli itici güçleri olarak tanımlar. Eğitim, bireylerin beceri ve bilgi edinmelerine yardımcı olurken, teknoloji yeni ürünlerin ve süreçlerin yaratılmasını sağlar. Eğitimin teknolojiden daha hızlı ilerlediği dönemlerde, eğitim farklılıklarında eşitsizlik azalır. Teknolojinin eğitimden daha hızlı ilerlediği durumlarda ise eşitsizlik genişler. Yani, her ikisinin de hızlı ilerlemesini istersiniz, ancak özellikle teknolojinin eğitimden çok daha önde olmasını istersiniz, çünkü bu eşitsizliğin artmasına yol açar. Eşitsizliği azaltmak ve daha geniş bir şekilde paylaşılan refah yaratmak için bakmamız gereken ilk yer, eğitim ile teknoloji arasındaki yarışa kazanmaya çalışmaktır. Teknolojik değişim hızı son yıllarda hızla artmıştır ve eğitim sistemi, işçilerin hızla değişen iş piyasasında başarılı olmak için gereken becerilere sahip olmalarını sağlamak için ayak uydurmalıdır. Bu fikirler açısından çalışmanın sonucu değerlendirildiğinde 1980 öncesinde sadece eğitime yatırım yapılırken 1980 sonrasında 'teknoloji için eğitim'e yatırım yapıldığı gözlenmiştir. Bu durum 1980 itibariyle teknolojinin eğitimi yenmesi ve bu durum kaynaklı olarak eğitimde fark edilir eşitsizliklerin oluşması anlamına gelebilir. Diğer bir deyişle teknolojik ilerleme kaliteli bir eğitimi kaybetme pahasına tercih edilmiştir. Teknoloji ise doğası gereği eşitsizlikler yaratmıştır.

Sonuç 3. Bir ülkenin genel haber gündemi, ekonomi planları, eğitim raporları ile Fen eğitimi programları arasında organik bir ilişki vardır. Bu durum her bir dönem için hazırlanan tablolarda ortak renklerle gösterilen meta-temalardan izlenebilir. 1923-1945 döneminde gazetelerde vurgulanan İnkılapların, şura raporları ve Fen eğitimi programlarında da

vurgulandığı gözlenmiştir. Yine aynı dönemde dil reformunun üç alanda da kendisini gösterdiği gözlenmektedir. Ayrıca bu dönemde bilimsel düşünme ve hurafelerden uzaklaşmanın öne çıkarıldığı ve bazı salgın hastalıklarla mücadele için Fen eğitimi programına bazı temaların eklendiği gözlenmiştir. Kabaca bu dönemde devlet teşkilatının kurulmaya çalışıldığı, bunun için inkılapların esas alındığı, bilimsel düşünme, dil reformu ve tarım odaklı ekonominin öne çıkarıldığı gözlenmiştir. 1945-1960 dönemine bakıldığında Milli Servet temasının üç alanda da kendisini gösterdiği gözlenmektedir. Ayrıca var olan salgın hastalıklar için Fen programına eklemeler yapıldığı hissedilmektedir. Bu dönemde üniversite kontenjanlarının azlığı ve istihdam sorunları mesleki eğitime ve üniversite eğitimine odaklanmayı beraberinde getirmiştir. Ayrıca Amerikan yardımları ile tarım odaklı büyümenin tüm alanlara sirayet ettiği gözlenmiştir. 1960-1980 dönemine bakıldığında ülke gündemindeki öğrenci hareketlerinin genel olarak Ülke gelişimini yavaşlattığı ve diğer alanlarda bu hareketlere bağlı olarak bazı eğilimlerin olduğu gözlenmiştir. Bu hareketlerin esasını teşkil eden unsurlardan biri olarak kontenjan azlığı ve işsizliğin; üniversitelerin artırılması, ÜSYM(1974)'nin kurulması ve sanayileşme gibi hamlelerle giderilmeye çalışılırken Fen eğitim programlarında ilk defa öğrenci merkezli eğitim vurgusunun girdiği gözlenmektedir. Bu vurgu toplu hareketlerden bireysel bir yaşama geçiş için bir nüve olarak yorumlanmıştır. 1980-2000 dönemine bakıldığında demokrasi ve liberal akımların ön plana çıktığı, bu akımlarında insan kaynakları odaklı ekonomik planlamaları etkilediği, fen eğitim programlarında ise bu akımın düşünme becerileri olarak kendisine yer bulduğu gözlenmiştir. Ayrıca teknoloji odaklı yatırımlar, şura kararlarında mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesi, fen eğitiminde ise bilim-teknoloji ilişkilerinin vurgulanması ile kendisine yer bulmuştur. 2000-2023 dönemine bakıldığında ise AK partinin hükümeti yönettiği bir dönem gözlenmektedir. Bu dönemin başlangıcında Amerikan garantörlüğünde Avrupa yatırımları hızla ivmelenen bir ekonomik ve demokratik atılıma neden olmuştur. Bu kapsamda ekonomi planlarında HES projeleri, nükleer santrallerin kurulması, askeri teknolojiler, birçok alt yapı projesi ile kendisini gösteren gelişmeler, eğitim kanalında (kadınların iş gücüne dahil olması ile) okul öncesi eğitimin güçlendirilmesi, mesleki ve teknik eğitime büyük yatırımların yapılması, okullarda teknoloji ağının kurulması ve derslik başına öğrenci sayısının azaltılması ile kendisini göstermiş, Fen eğitimi programlarında ise girişimcilik, sosyobilimsel konular, mühendislik becerileri gibi temalarla kendisine yer bulmuştur. Ancak birinci sonuçta ifade edildiği gibi bahsedilen yirmi yıllık periyotların son aşamalarında gündeme gelen askeri müdahaleler kapsamında bu faaliyetler daha çok milli ve ahlaki unsurların vurgulandığı bir yapı ile entegre olma yoluna girmiştir. Bu sonuç açısından alanyazın incelendiğinde, benzer şekilde örneğin 1980 askeri darbesinin ardından bir çeşit kültür milliyetçiliğine doğru ilerlendiği, 1980

sonrasında dini ve milli motiflerin öne çıktığı gözlenmiştir (Öztürk, 2009; Ögün, 1998; Kara 2012; Durgun 2020).

Öte yandan her ne kadar dökümanlar arasında organik bir ilişki olsa da bazı çalışmalar haberler, ekonomik planlar, şura raporları ve program kazanımları arasında var olan ilişkinin gerçek hayata aktarılmadığını ve birçok politikanın bu dökümanlarda kaldığını ifade etmişlerdir. Örneğin Gökalp (2003), Türk Eğitim Sisteminin kalkınma planları doğrultusunda ihtiyaç duyduğu insan gücü niteliklerinin belirlenmesi ve buna uygun öğretmen yetiştirilmesi çalışmasında, Türk Eğitim Sistemi içerisinde, öğretmenlerin önemi ve konularının değerlendirilmesi amacıyla kalkınma planlarında insan gücüne ve öğretmen eğitimine önem verildiğini vurgulamıştır. Türkiye'deki öğretmenlerin istenilen öğretmen niteliğine tam olarak sahip olmadığı ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verme konusunda yetersiz kaldığı saptamıştır. Dinç (1999) ise çalışmasında Milli eğitim şuralarında alınan kararların bir sonraki döneme kadar uygulanma oranını incelemiş, mesleki ve teknik eğitim, halk eğitimi gibi bazı konuların hayata geçirilemediğini ifade etmiştir. Öte yandan Gül (1992) DPT raporlarındaki belirtilen hedeflerin, eğitim alanındaki yapılan yatırımlar olarak karşımıza çıktığını sayısal bulgularla sunmuştur. Bu durum hedefler ile pratikler arasındaki ilişki açısından literatürde tartışılmalı sonuçların olduğunu göstermektedir.

Sonuç 4. 1980'li yıllar itibariyle köyden kente göç ve tarım odaklı ekonomiden teknoloji odaklı ekonomiye geçiş ile üniversite ihtiyacı artmış ve hızlı bir şekilde üniversite sayısında iyileştirilmeler yapılmaya çalışılmıştır. 1960'lı yıllarda Amerikan desteği ile kurulan bazı işletmelerde çalışacak eleman ihtiyacının karşılanması ile başlayan ve 1980li yıllarda bahsedilen büyük kırılma ile devam eden bu süreçte herkese kaliteli bir Fen eğitimi yerine maalesef sadece en başarılı öğrencilerin seçilerek daha ileri Fen eğitimlerine maruz bırakıldığı bir model tercih edilmiştir. Bu model ÜSYM (1974)'nin kurulması ile başlayıp MEB tarafından lise giriş sınavlarının yapılmasına kadar devam etmiştir. Sınav odaklı olarak şekillenen insan kaynağı bir süre sonra sadece sanayinin ve işverenlerin taleplerini yerine getirmesi gereken bir iş gücü olarak düşünölmeye başlanmıştır. Bu kapsamda Ülkemizin çeşitli bölgelerine aktarılan eğitim desteğinin orantısız olması da her bir öğrencinin kaliteli bir Fen eğitimi alması ve bu eğitimi sadece iş yaşamı için değil kendi özel yaşantısı için de kullanmasını engellemiştir. Bu engeller 1960lı yıllarda ilk defa kendisini gösteren dershaneler, 2000li yıllar sonrasında ise mantar gibi çoğalan özel okulların devreye girmesi ile daha da güçlenmiş ve öğrenciler arasında eşitsizliklerin oluşmasına neden olmuştur. Daha yüksek gelir seviyelerine sahip ailelerin, çocuklarının daha yüksek öğrenim düzeylerine sahip olmalarını ve daha prestijli meslekleri tercih etmelerini istedikleri görölmektedir. Bu nedenle, ailelerin sosyoekonomik durumu,

çocukların eğitim ve meslek tercihlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışmanın sonuçları ile uyumlu olarak Bourdieu sermaye kavramını öne sürmüştür. Bourdieu (1984)'ye göre, neoliberalizm eğitim sistemini bir tüketim malı olarak gören bir yaklaşımdır. Eğitim artık sadece bireysel bir yatırım aracı olarak görülmekte ve okullar, öğrencilerin rekabetçi bir piyasada daha iyi bir konuma sahip olmak için gerekli olan becerileri kazanmalarını sağlamak amacıyla tasarlanmaktadır. Bourdieu, bu yaklaşımın öğrenciler arasındaki eşitsizlikleri artırdığına inanmaktadır. Ayrıca, eğitimdeki eşitsizlikleri açıklamak için "sosyal sermaye" kavramını da geliştirmiştir. Ona göre, sosyal sermaye, insanların eğitim, kültür, dil ve sosyal ağları gibi farklı kaynaklardan elde ettikleri avantajlardır. Bu avantajlar, bireylerin toplumda daha üst düzeyde bir konuma sahip olmasına yardımcı olur. Neoliberalizm, sosyal sermaye sahibi olanların daha fazla avantaj kazanmasına yol açarak, eşitsizlikleri artırmaktadır. Sınavlar, eğitim sistemi içerisindeki sınıf farklılıklarını ve eşitsizlikleri pekiştirir. Eğitim sistemi, sınıfsal eşitsizlikleri devam ettiren bir sosyal mekanizmadır ve sınavlar bu mekanizmanın bir parçası olarak tasvir eder. Öğrencilerin ailelerinin sosyal ve kültürel sermayesi, onların sınav başarılarını belirlemede büyük bir etkiye sahiptir. Bu da daha düşük sosyoekonomik gruptaki öğrencilerin sınavlarda daha az başarılı olmasına ve eşitsizliklerin artmasına neden olur (Bourdieu ve Passeron, 1977).

5.2. Öneriler

* Çalışmanın birinci sonucu düşünüldüğünde Ülkemizin gelişmiş ülkelerdeki modelleri incelemesi ve bu modelleri siyasi, ekonomik ve toplumsal gelişim için kullanması akla uygun bir yoldur. Ancak bu süreçte Ülkemizin kendi yolunu oluşturması sürecinde Ülke içerisinde şekillenen ve dışarıdan gelen akımlara dayanıklı politika modellerinin geliştirilmesi önemlidir.

* Çalışmanın ikinci sonucu düşünüldüğünde teknoloji hedefinin kaliteli eğitime tercih edilmemesinin, her iki hedefin de aynı çatı altında değerlendirilmesinin eğitim politikacıları için uygun olacağı düşünülmüştür.

* Çalışmanın üçüncü sonucu düşünüldüğünde bir branşın eğitimine dair programın o dönemdeki güncel olaylar, ekonomi planları ve Şura kararları gibi geniş bir perspektif üzerinden düşünülmesi gereklidir. Nitekim bu parçalar arasında organik bir ilişki mevcuttur. Bu durum program yapıcılardan öğretmenlere kadar geniş bir paydaş durumunu ilgilendirmektedir.

* Çalışmanın dördüncü sonucu düşünüldüğünde tarihsel süreçte sınav sisteminin bir şekilde kurulduğu gözlenmektedir. Bu sistemin öğrenciler üzerindeki muhtemel eşitsizlik yapıcı etkilerinin giderilmesi ve kontrollü bir rekabet ortamının oluşturulması önemlidir. Bu noktada sınav meselesi hakkında MEB teşkilatı, okul yönetimleri ve öğretmenlerin dikkatli

olmaları ve bu tarihsel süreci öğrenciler ile paylaşarak onların bu süreçten en az negatif etki ile etkilenmelerini sağlamaları yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

- Ahmad, F. (2002). *Modern Türkiye'nin oluşumu*. Doruk Yayıncılık.
- Ak, T. (2014). *Türk eğitim sisteminin ekonomik analizi*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir
- Akdağ, B. (2001). *1960'tan günümüze milli eğitim politikalarının değerlendirilmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Aktan, C. C. (1996). Özal'ın değişim modeli ve değişime karşı direnen güçlerin tahlili. *Türkiye Günlüğü* (40), 15-31.
- Akyüz, Y. (2011). Osmanlı döneminden cumhuriyete geçilirken eğitim-öğretim alanında yaşanan dönüşümler. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(2), 9-22.
- Albayrak, M. (2004). *Türk siyasi tarihinde demokrat parti (1946–1960)*. Phoenix Yayınevi.
- Apple, M. W. (2001). Educating the 'right' way: markets, standards, god, and inequality. *Journal of Education Policy*, 16(3), 235-250.
- Beydemir, C. (2006). *1960-1980 yılları arası beş yıllık kalkınma planlarının irdelenmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi. İstanbul
- Binbaşıoğlu, C. (2009). *Başlangıçtan günümüze Türk eğitim tarihi*, Anı Yayıncılık.
- Bora, A. (2004). *Neoliberalizm ve sınıf mücadeleleri: Türkiye için bir değerlendirme*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgment of Taste*. Cambridge, MA: Harvard University Press
- Bourdieu, P., & Passeron, J. C. (1977). *Reproduction in education, society, and culture*. London: Sage Publications.
- Boratav, K. (1982). *Türkiye'de devletçilik*. Savaş Yayınları.
- Ceylan, S. (2008). *Demokrat parti döneminde üniversite eğitimi (1950–1960)*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Cicioğlu, H. (1985). *Türkiye Cumhuriyeti'nde ilk ve ortaöğretim*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2007). *Designing and conducting mixed methods research*. SAGE Publications, Inc.
- Coleman, J. S. (1966). *Equality of Educational Opportunity*. Washington D.C.: U.S. Department of Health, Education, and Welfare.

- Cumhuriyet Gazetesi. (15 Nisan 1930). *Atatürk ilkeleri ve inkılapları basına yansımaları*, Erişim tarihi, 10.01.2022 tarihinde <https://egazete.cumhuriyet.com.tr/yayinlar> adresinden alınmıştır.
- Cumhuriyet Gazetesi. (31 Mart 1937). *Tekke ve zaviyelerin basına yansımaları*. Erişim tarihi: 10 Ocak 2022, <https://egazete.cumhuriyet.com.tr/yayinlar> adresinden alınmıştır.
- Cumhuriyet Gazetesi. (12 Haziran 1956). *Medyada Amerikan etkisi*. Erişim tarihi: 10 Ocak 2022, <https://egazete.cumhuriyet.com.tr/yayinlar> adresinden alınmıştır.
- Cumhuriyet Gazetesi. (11 Mart 1959). *İş ilanları ve özel üniversiteler*. Erişim tarihi: 10 Ocak 2022, <https://egazete.cumhuriyet.com.tr/yayinlar> adresinden alınmıştır.
- Cumhuriyet Gazetesi. (2 Mayıs 1974). *Küresel olaylar*. Erişim tarihi: 10 Ocak 2022, <https://egazete.cumhuriyet.com.tr/yayinlar> adresinden alınmıştır.
- Cumhuriyet Gazetesi. (3 Kasım 1985). *1980 darbesi sonrası medya*. Erişim tarihi: 10 Ocak 2022, <https://egazete.cumhuriyet.com.tr/yayinlar> adresinden alınmıştır.
- Cumhuriyet Gazetesi. (12 Ekim 1988). *Liberal politikalar*. Erişim tarihi: 10 Ocak 2022, <https://egazete.cumhuriyet.com.tr/yayinlar> adresinden alınmıştır.
- Cumhuriyet Gazetesi. (20 Temmuz 2016). *Temmuz 2016 darbe girişiminin önlenmesi*. Erişim tarihi: 10 Ocak 2022, <https://egazete.cumhuriyet.com.tr/yayinlar> adresinden alınmıştır.
- Çavdar, T. (2004). *Türkiye'nin demokrasi tarihi (1950'den günümüze)*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Çınar, M. (1995). *Cumhuriyet Türkiye'sinde siyasi partiler: 1960-1980*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dewey, J. (1939). *Türkiye maarifi hakkında rapor*. Devlet Basımevi.
- Dinç, S. (1999). *Cumhuriyet döneminde yapılan Milli Eğitim Şuraları ve alınan kararların uygulamaları: 1923-1960*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul.
- Duncan, G. J., & Magnuson, K. (2013). *Investing in preschool programs*. Journal of Children and Poverty, 19(1), 37-53.
- Durgun, Ş. (2020). Türk ulusal kimliğinin dönüşümü ve yeni Osmanlıcılık. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 299-316.
- Ekiz, D. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Eroğul, C. (2000). *Demokrat parti tarihi ve ideolojisi*. İmge Kitabevi.
- Goldin, C., & Katz, L. F. (2012). The race between education and technology. *American Economic Review*, 102(3), 279-283.
- Göçek, F. M. (1987). *Türkiye'nin 1960'lardan 1980'lere giden yolu*. Cumhuriyet Kitapları.

- Gökalp, M. (2003). *Türk eğitim sisteminin kalkınma planları doğrultusunda ihtiyaç duyduğu insan gücü niteliklerinin belirlenmesi ve buna uygun öğretmen yetiştirilmesi*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Gürbüz, S., ve Şahin, F. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Jencks, C., Smith, M., Acland, H., Bane, M. J., Cohen, D., Gintis, H., Heyns, B., & Michelson, S. (1972). *Inequality: A reassessment of the effect of family and schooling in America*. New York: Basic Books.
- Gül, H. (1992). *Kalkınma planlarında eğitime ilişkin sayısal hedefler ve gerçekleştirme düzeyi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Jenkins, G. (2004). *Political islam and the turkish state: an analysis of the post-1980 era*. London: Routledge.
- Kansu, G. (2004). *Planlı yıllar: anılarla DPT'nin öyküsü*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kara, S. (2012). *1980 sonrası Türkiye solunun siyasal İslam'a ilişkin tutumu/değerlendirmeleri*. ([Yayınlanmamış yüksek lisans]). Muğla Üniversitesi. Muğla.
- Karagöz, S. (2018). *Cumhuriyet dönemi eğitime yön veren yerli ve yabancı uzman raporları (1911-1927)*. Pegem.Yayınları
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karpat, K. H. (1976). *Türkiye'nin siyasal hayatı: 1908-1980*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kılıç, E. (2008). *Demokrat parti dönemi milli eğitim politikası (1950-1960)*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Kıncal, R. (1990). *Türkiye'de ilköğretim programlarının (1936 ilköğretim programı) hazırlanmasında demografik, ekonomik, siyasal, kültürel faktörlerin yeri*. Eğitim Bilimleri Birinci Ulusal Kongresi, AÜ EBF Yayınları.
- Kucsera, J. V., & Orfield, G. (2016). *New York State's extreme school segregation: Inequality, inaction, and a damaged future*. *Educational Researcher*, 45(6), 292-303.
- Kurmuş, O. (2009). *İktisat tarihinin doğuşu, (2. baskı)*, Yordam Kitap.
- Küçükcalay, A. M. (1998). *Cumhuriyet döneminde iktisadi planlama ve beş yıllık kalkınma planlarının istihdam açısından değerlendirilmesi*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Küçüker, E. (2012). Türkiye'de kalkınma planları kapsamında yapılan eğitim planlarının analizi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1), 9-26.
- Köse, A. H., ve Yeldan, E. (1998). Dışa açılma sürecinde Türkiye ekonomisinin dinamikleri: 1980-1997. *Toplum ve Bilim*, 77, 45-67.

- Korkmaz, A. (1995). *Kalkınma planlarında öngörülen eğitim hedeflerinin gerçekleşme düzeyi*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi Ankara.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1987). *Naturalistic inquiry*. thousand oaks, CA: Sage Publications.
- Marx, K. (1867). *Das kapital*. hamburg: Verlag von Otto Meissner.
- İlkokul Müfredat Programı (1924) *Maarif vekâleti yayını*, Milli Eğitim Basımevi
- İlkokul Müfredat Programı (1926) *Milli eğitim bakanlığı yayını*, Milli Eğitim Basımevi.
- İlkokul Müfredat Programı (1936). *Maarif vekâleti yayını*, Devlet Basımevi
- İlkokul Programı (1948). *Milli eğitim bakanlığı yayını*, Milli Eğitim Basımevi
- Oğuz, Ş. (2012). Türkiye’de kapitalizmin küreselleşmesi ve neoliberal otoriter devletin inşası. *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi (MSG)*, 12(45-46), 2-15.
- Öniş, Z. (2004). Turgut Özal and his economic legacy: Turkish neo-liberalism in critical perspective. *Middle Eastern Studies*, 40(4), 113-134.
- Övgün, B. (2010), *Devlet ve planlama*. Siyasal Kitabevi.
- Öztürk, Ö. (2009). *1980 sonrası Türkiye’de milli eğitim ideolojisi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Öğün, S.S. (1998). *Türk milliyetçiliğinde hâkim millet kodunun dönüşümü. Türkiye günlüğü*, S.50, Mart-Nisan 1998.
- Peck, J., Theodore, N., & Brenner, N. (2012). Neoliberalism resurgent? Market rule after the great recession. *South Atlantic Quarterly*, 111(2), 265-288.
- Piketty, T. (2014). *Capital in the Twenty-First Century*. Cambridge, MA: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Rodrik, D. (1991). *Premature liberalization and incomplete liberalization: The Özal Decade in Turkey*.
- Soran, V. (2010). *Türk eğitim sisteminde Amerikan etkisi (1945-1960)*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Sahlberg, P. (2011). *Finnish lessons: what can the world learn from educational change in finland*. New York, NY: Teachers College Press.
- Sylwester, K. (2002). Can education expenditures reduce income inequality?. *Economics of education review*, 21(1), 43-52.
- Şahin, İ. (1997). *Demokrat parti hükümetleri dönemindeki eğitim kültür politikaları (1950–1960)*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Şaylan, G. (1974). *Türkiye’de kapitalizm bürokrasi ve siyasal ideoloji*. TODAİE Yayınları.

- Şenses, F. (1994). *Recent industrialization experience of Turkey in a global context*, westport, CT: Greenwood Press.
- Taş, U. (2007). *Türkiye'de kalkınma planları ışığında eğitimin kalkınmadaki rolü* (Yüksek Lisans Tezi), ESOGÜ, Eskişehir.
- Tunakaya, T. Z. (1995). *Türkiye'de siyasi partiler*, Arda Yayınları.
- Türkcan, E. (2010). *Türkiye'de planlamanın yükselişi ve çöküşü (1960-1980): Attila Sönmez'e armağan*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Türkmen, B. ve Ergün, M., (1997). Türkiye'de eğitim planlaması ve sorunları, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 3(4), 3-14.
- Türker, M. T. (2000). *İktisadi büyüme beşeri sermaye ve Türkiye'nin kalkınma sürecinde beşeri sermayenin gelişimi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Topçu, F. (2007). *Türk eğitim sisteminin tarihsel gelişimi ile yabancı okullarının bu sistem üzerine etkileri* (Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Yılmaz, Aslı (2012), *Türkiye'de planlama politikası ve yönetimi: planlamanın siyasal iktisadi ve yönetsel kuruluşu*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yolcu, O. (2014). *Cumhuriyetten günümüze ilköğretim birinci kademe hayat bilgisi ve fen ve teknoloji öğretim programlarının" çevre eğitimi" açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Weber, M. (1922). *Economy and society: an outline of interpretive sociology*. New York: Bedminster Press.
- Weiker, Walter F (1963), *The Turkish revolution 1960-1961 aspects of military politics, the brookings institution*, Washington, D.C.

ETİK İZİN

Bu doktora tez çalışmasında veri toplama kaynaklarından biri olan Cumhuriyet Gazetesinin arşivinden elde edilen yazılı ve basılı materyallerin kullanımı için gazete yönetiminden alınan izin aşağıdaki ekte verilmiştir.

Cumhuriyet e-Gazete Destek

Alıcı: ben

4 Temmuz Sal 15:27

Ahmet bey merhaba, etik yazıya gerek duymadan sayfamızı belirterek kaynak gösterebilirsiniz. İyi günler dileriz.

03.07.2023, 22:29, "Ahmet Asım Şengül" <

iyi günler, doktora tez çalışmam için fotoğraf ve gazete kùpürlerinizi kullanabilmek için sizden etik izin yazısı rica ediyorum. halihazırda, gazete arşivinizin yıllık ücretli kullanıcısıyım. ama yine de etik olması açısından sizlere bu maili atma ihtiyacı duydum.
gereğinin yapılmasını arz ederim. selamlar

ÖZ GEÇMİŞ			
Adı Soyadı	Ahmet Asım Şengül		
Yabancı Diller	İngilizce		
Eğitim Durumu	Başlama-Bitirme		Kuruluş
Lise	2005	2009	Nurullah Koyuncuoğlu Anadolu Lisesi
Lisans	2010	2014	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Yüksek Lisans	2014	2016	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Doktora	2017	2023	Bursa Uludağ Üniversitesi
Projeler	TÜBİTAK 2237-B Destekli "Özel Gereksinimli Öğrenciler İçin Bilimsel Araştırma Projesi Hazırlama Eğitim		
Yayımlar:	<p style="text-align: center;">Makale</p> <p>Bursa Uludağ Üniversitesi Felsefe Bölümü Öğrencilerinin Bölüme Yönelik Görüşleri</p> <p style="text-align: center;">Kongre</p> <p>International Fine Arts Student Congress (IFASC), Maltepe University</p>		
		Tarih	
		İmza	
		Adı-Soyadı	